

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

**vyznamenaný medailí Za upevňování přátelství ve zbrani 1. stupně
a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání,
Květnového povstání českého lidu, osvobození Československa
Sovětskou armádou**

VOJENSKÁ MYSL

ČTYŘICÁTÝ ROČNÍK

1

SLOVO ČTENÁŘŮM

Časopis prvním číslem ročníku 1990 začíná významný rok, rok 45. výročí vyvrcholení národně osvobozenického boje a vítězství nad fašismem. Je to ale i rok, ve kterém celou naši společnost i ČSLA čeká řada naléhavých úkolů. Jde především o uvedení a prosazení do života úkolů a usnesení v oblasti řízení společnosti, národního hospodářství, zvýšení kvality a efektivnosti veškeré činnosti. ČSLA v posledních letech jako mocenský nástroj, ale i jako nedílná součást společnosti, rovněž prodělává řadu změn. Na základě rozhodnutí Rady obrany státu (ROS) jsou uskutečňovány strukturální změny s cílem dát vojskům výraznější obranný charakter. Snížení finančních prostředků na ČSLA si vyžádá přehodnotit i účelnost a objem jejich vynakládání.

Dynamický, ale ne jednoznačně pozitivní vývoj situace ve světě nás musí motivovat současně s realizací politiky uvolňování, především k zabezpečení obranné dostatečnosti na nižších úrovních ozbrojených sil.

Jediná cesta, která k tomu vede, je zvyšování kvality, efektivnosti a využívání rezerv, které dosud nesporně máme.

Za rozhodující oblasti lze považovat zabezpečení vysoké bojové a mobilizační pohotovosti, přípravu velitelů a štábů, řídicí a organizačtorskou práci.

V bojové a mobilizační pohotovosti bude třeba úsilí soustředit na zvýšení znalostí velitelského sboru v oblasti uvádění velitelství a útvarů do vyšších stupňů bojové pohotovosti. Reálněji provádět bojové rozdělení a důsledněji vyžadovat jeho realizaci. V souvislosti se strukturálními změnami a redistribucemi je nutné včas přepracovat plány uvádění do vyšších stupňů bojové pohotovosti a nacvičit činnost v nových podmínkách. Nebude možné také vyjímát na neodůvodněně dlouhou dobu útvary ze stálé bojové pohotovosti. V neposlední řadě je třeba intenzivní výchovnou práci velitelů dosáhnout pochopení nutnosti zabezpečení vysoké stálé bojové pohotovosti v době uvolňování napětí a intenzivních odzbrojovacích jednání. Problémy a nedostatky, které se projeví v uplynulém roce, prokazatelně mají svůj původ ve vztahu konkrétních lidí k celé této oblasti, tedy i zde je třeba hledat zásadní východisko ke zlepšení stavu.

V přípravě velitelů a štábů chceme dosáhnout dalšího prohloubení vědomostí, návyků a dovedností v organizaci a vedení obranné činnosti především v počátečním období války, připravovat generály a důstojníky podle předurčení, zdokonalovat metodiku přípravy a řízení velitelско-štábních cvičení a štábních nácviků. Je třeba důrazněji prosazovat přechod od kvantity ke kvalitě. Přes opakované výzvy a vydávané úkoly však přetrvává v přístupu části vojáků z povolání formálnost

k plnění úkolů a vyčleňovaný čas i prostředky pak nepřinášejí odpovídající výsledky. Projevily se i nezdravé tendence, které je třeba si přiznat a v tomto roce je nepřipustit. Nelze přece při snižování počtů opatření, rozsahu vyvedení současně snižovat i náročnost na přípravu a jejich provedení. Naopak kvalitní přípravou a promyšleným řízením je třeba nahradit dříve prováděná zaměstnání.

Zaměstnání je nutné připravovat zajímavěji, v případě zjištění formálnosti a zbytečnosti některé činnosti je třeba aktivně prosazovat její odstranění. Všichni například souhlasíme s požadavkem rozvíjení samostatného operačního myšlení, rádi používáme slovo šablonovitost, rutina atd., ale na druhé straně často při posuzování rozhodnutí, dokumentů, nejsme dostatečně ochotni přijmout skutečnosti, které neodpovídají ustáleným pohledům. Nelze však tolerovat ani taková rozhodnutí a činnosti, která nemají logické zdůvodnění, nebo taková, ke kterým se dodatečně často násilně hledá, včetně rozličných nesprávných kalkulací a propočtů.

Především z politických, ale i úsporných důvodů příprava velitelů a štábů zejména operačních stupňů, ale výrazně i u svazků a útvarů, přechází od rozsáhlých cvičení s vojsky především k velitelsko-štabním cvičením a štabním nácvikům. V konkrétních plánech to dokumentuje rozsah vyvedení vojsk na cvičení Štít-90, Družba-90, ale i divizní taktická cvičení. Dovolil bych si připomenout, že již v minulosti byla kritizována velká cvičení, při kterých se nedal operační rámec sladit s činností vojsk. Vojska z důvodu omezených možností zpravidla necvičila, ukázky byly často nacvičovány bez přítomnosti organických velitelů. Volalo se po tom, co prakticky dnes uvádíme do života. To je efektivní příprava velitelů a štábů za řízení přímých nadřízených a cvičení na taktickém stupni s veškerým plnohodnotným zabezpečením a v odpovídajícím prostoru. Nyní je třeba tyto formy uvést do života, ale s vyšší kvalitou. Dnes neobstojí dříve obvyklá „zdůvodnění“, že je opatření moc a jestli to nevyšlo teď, tak za půl roku to bude lepší. Nelze pro tento rok nepřipomenout nový moment, na který se připravujeme, ale přeci jen jako všechno nové asi nebude hned bez chyby. Převodem některých svazků a útvarů na skladové základny a sklady se změní zásadně charakter práce velitelského sboru a tím i tabulky počtů. Jinou kvalitu bude mít záložní velitelský sbor těchto skladů a s vojáky z povolání vzniknou nové vazby.

Rovněž materiální zabezpečení přípravy velitelů a štábů skladů bude předmětem hledání nevhodnějších forem.

Úkoly čeho dosáhnout v operační přípravě jsou stanoveny ve Směrnici pro operační a mobilizační přípravu. Dovolte několik myšlenek k metodám, jak toho dosáhnout. Jsem přesvědčen, že jednou z rozhodujících příčin, proč jsme neustále nuceni konstatovat, že úroveň připravenosti není taková, jakou bychom chtěli, je v přístupu každého generála a důstojníka a spolu s ním i jeho nejbližšího nadřízeného k vlastní odborné připravenosti. Jinak, nedaří se plnohodnotně uskutečňovat přípravu na funkci válečného zařazení. Často hledáme důvody v tom, zda je

v odpovídajícím poměru osobní příprava s výkonem funkčních povinností, co je objektivní a co subjektivní. Měli bychom přijmout jednu zásadu, že voják z povolání musí především sám, jako v řadě jiných profesí, dbát o svůj odborný růst. Organizovaná příprava by měla zabezpečit sladění pracovních kolektivů na základě vysokých odborných znalostí jednotlivců. Jak ale zainteresovat jednotlivce, aby tomu tak bylo, je věcí nadřízených. Metodami, jak skutečný stav zjistit, mohou být semináře zařazené do velitelské přípravy místo přednášek a řízené ne pověřeným funkcionářem, ale přímým nadřízeným. Na přípravu řízení štábních nácviků existují různé názory. Praxe ukazuje na jejich malou efektivnost v tom případě, pokud se před nimi neuskuteční zaměstnání s jednotlivci a skupinami. Přijatou zásadou, že všichni cvičí ve svých funkcích, jsme dosáhli v tomto směru pokroku, ale na druhé straně se snížila možnost ovlivňovat práci podřízených. Rovněž ta skutečnost, že štábní nácviky připravujeme v minimálním rozsahu dokumentů, vytváří podmínky pro to, aby všichni intenzivně pracovali v jejich průběhu, ale na vlastní řízení zaměstnání jsou kladeny daleko vyšší nároky.

Myslím si, že by bylo vhodné přehodnotit pohled na „válečnou hru“, při které s minimálními náklady lze dosáhnout zejména v rozvoji operačního myšlení, ale i při zpracování dokumentů, dobrých výsledků. Lze při ní i objektivně hodnotit a srovnávat velitele a štáby.

V oblasti rozsahu zpracování dokumentace, přes úsilí, které tomu bylo za poslední léta věnováno, jsme daleko nepokročili. Považoval bych za vhodné zaujmout rozhodnější stanovisko k účelnosti jednotlivých dokumentů, jinak budeme těžko realizovat požadavek prosazování rozhodnutí u podřízených, což je asi stále nejslabším místem činnosti v poli.

Poslední myšlenkou, kterou bych chtěl uzavřít tuto oblast, je příprava řídicího aparátu. Cvičení, komplexní a štábní nácviky jsou připravovány zpravidla zpracovatelskou skupinou za řízení velitele (NŠ) daného stupně. Zaměstnání řídí velitelé se svými přímo podřízenými funkcionáři, kteří zpravidla po teoretickém úvodu a vysvětlení organizačních otázek jsou připraveni k řízení zaměstnání. Asi bychom měli této přípravě věnovat více a prakticky provádět „rozhru“ možných situací (nejen rozhodnutí, ale i problémů, které mohou nastat) s objasněním, jak a kým mohou být řešeny, co budou dělat cvičící a co řídící. Nedílnou součástí řízení těchto zaměstnání by měla být „permanentní“ rozehra, tj. průběžná reakce na rozhodnutí velitelů, činnost štábů, provozuschopnost spojení atd., protože doposud celá řada cvičení se podobá letučkám, což často vyhovuje oběma stranám, ale nepřináší žádaný efekt.

V řídicí a organizační práci lze na základě vyhodnocení splnění úkolů konstatovat, že došlo celkově ke zlepšení. Projevila se vyšší stabilita plánů. Prokázalo se, že úroveň řídicí práce závisí na práci s lidmi, umění je získávat pro plnění úkolů, spojovat náročnost s péčí o podřízené. Je třeba dále pokračovat v posílení kon-

cepčního řízení a odstraňovat, co se přežilo. Zároveň sledovat i vytíženost velitel-
ského sboru a stmelovat jej jako celek. Dále pokračovat v přehodnocení výkazové
činnosti, vyžadovat jen ta hlášení, která slouží danému stupni k hodnocení
a rozhodování. Více využívat osobní styk s podřízenými k řízení, ale i k jejich celko-
vému poznání. Kontrolní činnost provádět rozumně. Nelze spojovat snahu ke sní-
žení rozsahu kontrolní činnosti se snížením její náročnosti a celkovým nedoceně-
ním. Je nutné mít na každém stupni potřebný přehled o stavu ve všech oblastech
u podřízených. Dovedně spojovat funkci poznávací s výchovou i nápravou.

Na základě vyhodnocení splnění úkolů RMNO ve výcvikovém roce 1988-89 lze
konstatovat, že bylo dosaženo řady pozitivních výsledků. Nový výcvikový rok je na
všech stupních naplánován a je zahájena jeho realizace. Rozhodující úkoly však
jsou teprve před námi. Redakční rada i redakce časopisu Vojenská mysl vyjadřují
přesvědčení, že všichni v současné složité době vynaložíme potřebné úsilí ke
splnění úkolů výcvikového roku.

Generálporučík Ing. Josef Vincenc

**Ve všech opatřeních přípravy velitelů a štábů se zaměřit na rozvíjení akti-
vity a iniciativy, vést rozhodný boj s formalismem a nepřipustit kopírování
překonaných stereotypů a šablon. Vyžadovat a oceňovat tvůrčí přístup
a schopnost přijímat samostatná originální rozhodnutí včetně rozumné míry
riskování.**

(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve
výcvikovém roce 1989-1990)

Generálmajor doc. Ing. Václav R o u č k a, CSc.

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM ORGANIZOVÁNÍ A PROVÁDĚNÍ PALEBNÉHO NIČENÍ V OBRANNÉ OPERACI

Rozvoj prostředků ozbrojeného zápasu na základě celkového technického pokroku zásadně ovlivnil organizaci, bojové složení a charakter činnosti vojsk v soudobých operacích.

Soudobý front i armáda mají k dispozici mohutné prostředky palebného ničení nepřítele, včetně raketového vojska a dělostřelectva, frontového a vojskového letectva, tankových a motostřeleckých vojsk.

Uskupení motostřeleckých, tankových a úderných výsadkových vojsk při maximálním využití výsledků palebného ničení nepřítele jsou schopna vést vysoce manévrovou bojovou činnost, rychle přenášet úsilí na jednotlivé směry i do hloubky.

I pravděpodobný nepřítel má velké možnosti palebného ničení našich vojsk, může vést útok s rozhodnými cíli. Zvláštní nebezpečí pro naše vojska představují vysoce přesné zbraně, letectvo nepřítele, velké množství tanků, protitankových prostředků a prostředků PVO.

Proto v soudobých operacích, zvláště pak prováděných s použitím pouze konvenčních zbraní, nabylo palebné ničení nepřítele zvláštního významu a zabezpečuje jejich úspěch. Svým rozmachem, účastí sil a prostředků i úkoly, které plní, má v současných podmínkách operační význam. Navíc vzhledem k složení zúčastněných sil a prostředků i obsahu uskutečňovaných opatření má komplexní charakter.

Právě další zdokonalování výzbroje, organizační struktury a rozvoj způsobů vedení bojové činnosti nepřítelem vyvolaly i nutnost **zvýšit stupeň jeho ničení, zdokonalit současně a hledat nové způsoby dosažení tohoto cíle.** Proto jsou úkoly palebného ničení nepřítele stále složitější a větší.

Palebné ničení nepřítele je v obranné operaci, vedené s použitím pouze konvenčních zbraní, hlavním operačním činitelem, rozhodujícím o úspěchu dosažení cíle operace.

Proto je zcela na místě tvrzení, že palebné ničení nepřítele v obraně spočívá v komplexním palebném působení konvenčními zbraněmi a prostředky různých druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk na nepřítele na přístupech k obraně, před předním okrajem i v hloubce obrany.

Palebné ničení nepřítele se provádí podle jednotného zámyslu a plánu vševoj- skového velení na základě jednotných norem, metod a způsobu plnění úkolů a zahrnuje:

- údery raketového vojska s použitím raket s konvenční náplní,
- palbu všech druhů dělostřelectva, palebných prostředků tankového a moto- střeleckého vojska,
- údery letectva s použitím leteckých pum, raket a dalších druhů zbraní s kon- venční náplní,
- činnost ženijního vojska.

Komplexního palebného ničení se mohou zúčastnit v obranné operaci úderné výsadkové útvary, chemické a ženijní vojsko.

Důležitý význam má při spolehlivém palebném ničení nepřítele efektivně organi- zovaný a vedený radioelektronický boj.

Palebné ničení nepřítele v obranné operaci k odražení agrese se organizuje a uskutečňuje k oslabení jeho úderu, zeslabení jeho úderných uskupení, k na- rušení velení, vybojování palebné převahy a k udržení důležitých prostorů s důležitými objekty, ke změně poměru sil ve vlastní prospěch a k vytvoření podmí- nek pro přechod do protiútočné operace.

Palebné ničení nepřítele musí být vždy organizováno s ohledem na připra- vané jaderné ničení a ve spojení se systémem ženijních zátarasů.

Palebné ničení nepřítele v obranné operaci se **organizuje a uskutečňuje k plnění hlavních operačních úkolů** a v jejich rámci **k plnění hlavních úkolů.**

Proto je správné rozlišovat jaké hlavní úkoly bude ten který stupeň řešit a k nim organizovat palebné ničení.

Palebné ničení v rámci armády bude plánováno a organizováno: k zabez- pečení účasti ve vstřícně odvetném hromadném palebném úderu na nepřítele, který přechází k agresi; k boji za udržení zabezpečovacího pásma (bude-li vytváře- no); k boji o taktickou hloubku obrany; k boji o armádní pásmo obrany (bude-li na něm rozmístěna divize druhého sledu); k zabezpečení uskutečnění armádního protiúderu.

Palebné ničení v rámci frontu bude plánováno a organizováno: k zabez- pečení vedení vstřícně odvetného palebného úderu na nepřítele při zahájení jeho agrese; k boji za udržení armádního pásma obrany a frontových obranných čar

neboli k boji za udržení operační hloubky obrany; k zabezpečení uskutečnění frontového protiúderu (frontových protiúderů).

Většinu úkolů palebného ničení nepřítele bude jistě plnit motostřelecké a tankové vojsko, které se na něm podílí ze 40 až 45 %. Dále se na palebném ničení nepřítele bude podílet dělostřelectvo ze zakrytých palebných postavení 25 až 30 %, letectvo 15 až 20 %, protitankové prostředky 10 až 15 %, ženijní a chemické vojsko 3 až 5 %, raketové vojsko 2 až 3 %.

Palebné ničení nepřítele v obranné operaci musí zabezpečovat:

- ničení nepřátelských prostředků jaderného a chemického napadení,
- palebnou podporu vojsk operačního příkrytí státní hranice,
- ničení hlavních nepřátelských uskupení již od zahájení agrese a při jejich vklínění do obranného pásma, palebnou přípravu a podporu protiztečí a protiúderů,
- bránění přísunu nepřátelských záloh,
- ničení a umlčování nepřátelských vysoce přesných zbraní, míst velení, radioelektronických prostředků a prostředků protivzdušné obrany,
- ničení nepřátelských výsadek, aeromobilních vojsk nebo bojeschopných skupin nepřítele, které pronikly do hloubky obranného pásma,
- přehrazení mezer mezi obrannými rajóny, krytí boků, ženijních zátarasů a také prostorů, na něž nepřítel vedl úder zbraněmi hromadného ničení a vysoce přesnými zbraněmi,
- manévry palbou a palebnými prostředky k zesílení palebného ničení nepřítele na ohrožených směrech.

Efektivnost palebného ničení nepřítele je hodnocena jako poměr celkového počtu nepřátelských cílů k počtu ničených a umlčovaných cílů. Procento ničených a umlčovaných cílů z celkového počtu cílů představuje střední operačně taktickou hodnotu ničení nepřítele.

Proto **hlavními ukazateli palebného ničení** jsou **snížení bojového potenciálu nepřítele a operačně taktický stupeň palebného ničení**. Jeden s druhým úzce souvisí. Operačně taktický stupeň palebného ničení nepřítele stanoví velitel s ohledem na směry činnosti nepřítele, zvlášť pro směr, kde je v obraně soustředěno hlavní úsilí obránce a zvlášť pro druhý směr (směry).

Operačně taktický stupeň palebného ničení rovný jedné vyjadřuje skutečnost, že nepříteli bude vyraženo 80 % cílů a jeho bojový potenciál bude snížen o 60 % v operaci a o 70 % při plnění operačního úkolu. Tyto ukazatele se vypočtou na základě celkového výchozího kvalitativního poměru sil, požadovaného poměru sil a přípustných ztrát vlastních vojsk. Stanoví se jak na operaci, tak k plnění jednotlivých operačních úkolů, zpravidla vcelku a po směrech.

Důležité je, aby bylo vždy analyzováno, zda je možné stanoveného stupně dosáhnout. Takovýto podklad pro velitele musí na operačním stupni velení připravit **skupina plánování a řízení jaderného a palebného ničení za přímého řízení**

náčelníka štábu. Tato skupina řeší jednotlivé úkoly plánování na základě rozhodnutí nebo pokynů velitele fronty (armády). Výsledky práce skupiny jsou podkladem k rozhodnutí velitele pro obrannou operaci.

Při práci skupiny by měly být dodržovány následující **zásady, které povedou ke konečnému úspěchu:**

- soustředit síly, prostředky a hlavní úsilí na směr hlavního úderu nepřítele a na prostor soustředění hlavního úsilí v obraně,

- soustředit hlavní úsilí sil a prostředků, účastníků se palebného ničení k dosažení stanoveného operačně taktického stupně ničení nejdůležitějších objektů a uskupení nepřítele,

- racionálně rozdělit cíle a objekty mezi síly a prostředky, provádějícími palebné ničení v souladu s jejich bojovými možnostmi a s ohledem na to, aby se na plnění úkolů podílely ty síly a prostředky, které zabezpečují nejefektivnější ničení,

- zabezpečit široký a včasný manévr silami a prostředky palebného ničení,

- zabezpečit a udržovat nepřetržitou a těsnou součinnost všech palebných a úderných sil a prostředků mezi sebou navzájem a s bránicí se vojsky,

- zabezpečit pevné a nepřetřžené velení silám a prostředkům, plné a efektivní využití jejich bojových možností při provádění palebného ničení.

Dodržení těchto zásad musí mít stále na zřeteli jak ti, kteří činnost plánují, tak ti, kteří tuto činnost uskutečňují.

Skupina plánování a řízení jaderného a palebného ničení do všech podrobností rozpracovává způsob palebného ničení nepřítele při plnění hlavních operačních úkolů vojsky.

Pod **způsobem palebného ničení**, a nebojme se říkat komplexního palebného ničení, neboť ono skutečně komplexní je a musí být, rozumíme při plnění stanovených operačních úkolů v obranné operaci **způsob, pořadí vedených hromadných a soustředěných raketových, dělostřeleckých a leteckých palebných úderů** s cílem dosáhnout stanoveného stupně ničení nepřátelského uskupení danou bojovou sestavou raketového vojska, dělostřelectva, letectva, tanků, ženijního a chemického vojska ve stanovených lhůtách ve prospěch bránicí se vojsk v těsné součinnosti s ostatními prostředky ničení.

Způsob provádění palebného ničení nepřítele bude záviset na stanovených cílech, operačních úkolech, které plní bránicí se vojska, a na způsobech vedení bojové činnosti.

Každému operačnímu úkolu (účast v provedení vstřícného hromadného palebného úderu, v něm i úder na objekty a cíle prvního pořadí, boj za udržení taktické i operační hloubky obrany, zabezpečení vedení protiúderů) **musí odpovídat i způsob komplexního palebného ničení nepřítele**, který může být v plném rozsahu posouzen pouze na operačním stupni (taktický stupeň nemá všechny prostředky), a to zvlášť pro každý operační úkol.

Vlastní komplexní palebné ničení nepřítele se v jednotlivých obdobích paleb-

ného ničení uskutečňuje metodou hromadných, soustředěných a skupinových palebných úderů raketového vojska, dělostřelectva, letectva a paleb ostatních palebných prostředků, sladěných mezi sebou a s činností vojsk.

I když článek 365., hlavy 6, Všeob-Ř-1 uvádí, že palebné ničení nepřítele v obraně v závislosti na situaci může být uskutečňováno palebnou protipřípravou, mám za to, že při obranné operaci, vedené v počátečním období války k odražení nepřátelské agrese nebude možné počítat s uskutečněním palebné protipřípravy, protože by byly narušeny zásady naší obranné doktríny. Proto je třeba brát v úvahu, že nejpravděpodobnějším obdobím, kterým bude palebné ničení nepřítele zahajováno, kromě vedení vstřícné odvetného palebného úderu, bude palebné odražení nepřátelské zteče spojené s ničením nepřítele při přesunu a rozvinování jeho druhých sledů, záloh.

V této souvislosti připomínám ještě jednu zásadu, kterou je třeba na základě zkušeností ze cvičení dodržovat, a to, že **objem palebných úkolů je nutné stanovit pro celou operaci jako celek, pro každý operační úkol a pro každé období palebného ničení samostatně.**

V soudobé obranné operaci, vedené k odrážení agrese nepřítele, s použitím pouze konvenčních zbraní, nabylo palebné ničení nepřítele z hlediska jeho komplexního provedení – operačního významu a tvoří prakticky základ ničení nepřítele a podmiňuje úspěšnost obranné operace.

Vyžaduje proto komplexní využití všech prostředků ničení, které se účastní bojové činnosti. Organizátorem je vševojskový velitel, a proto i hlavním operačním článkem plánování palebného ničení nepřítele je a musí být vševojskový štáb.

Velitelé (náčelníci) druhů vojsk, speciálních vojsk a jejich štáby plánují a organizují plnění úkolů palebného ničení svými podřízenými silami a prostředky na základě rozhodnutí velitele a plánů zpracovaných vševojskovými štáby.

Úspěch při plnění úkolů komplexního palebného ničení je závislý na mnoha faktorech, mezi které patří úspěšné velení a řízení sil a prostředků, plnění úkolů palebného ničení nepřítele, rozdělení úsilí mezi nimi a další.

Celý komplex palebného ničení představuje **složitý proces**, úspěch při plnění těchto úkolů závisí na vyřešení několika problémů, kterými je třeba se trvale zabývat. Mezi nejdůležitější patří **zdokonalení práce skupin plánování a řízení jaderného a palebného ničení v operačních štábech**, organizace **společného palebného ničení objektů prostředky různých druhů vojsk**, **ničení nových výsoce přesných zbraní nepřítele**, zvláště takových prostředků jako zbraně používající munici s plošným účinkem, zbraňové systémy, které umožňují minování na dálku a další, aby bylo zabezpečeno jejich komplexní a včasné ničení.

Tyto úkoly odpovídají i požadavkům Rozkazu ministra národní obrany pro přípravu vojsk ve výcvikovém roce i Směrnici pro operační a mobilizační přípravu.

MANÉVR JAKO FAKTOR ZVÝŠENÍ ODOLNOSTI OBRANY

15

V současné době při řešení problematiky obranné operace je zapotřebí mít na zřeteli plnění dvojediného operačního úkolu, který vyžaduje uspořádat obranu tak, aby byla **odolná a současně aktivní, schopná vytvořit optimální podmínky pro plnění tohoto závažného úkolu.**

Pro její účelné a efektivní zkvalitnění je nutné hledat nové intenzifikační faktory, ke kterým pravděpodobně patří rozšíření možnosti manévru silami a palbou (úder). V důsledku toho je potřebné docenit jeho význam a uplatnění, jako nezbytného činitele ke zvýšení celkové odolnosti obrany. K dosažení výsledků celé obranné operace je manévr nenahraditelným prostředkem. Na posilování a rozvoji manévru závisí proto principy obranné operace a zefektivnění způsobu ničení nepřítele.

Vztah těchto dvou principů soudobé obranné operace (obránného boje) je charakterizován vzájemnou dialektickou jednotou. Neodlučitelnou souvislost podmiňuje především manévr, jenž je důležitý při rozhodujícím přechodu k aktivní obraně, ale také současně podmínkou její odolnosti.

Považuji za účelné zmínit se o faktorech, které mají rozhodující podíl na dalších možnostech **zkvalitnění odolnosti.** Chápeme ji jako schopnost vojsk odrazit nepřátelské úder za použití všech druhů zbraní a forem bojové činnosti, účinně ničit nepřítele a udržet zaujaté opěrné body, obranné rajóny, úseky nebo pásma, především rozhodující prostory (zvláště taktické pásmo obrany) a vytvořit podmínky ke zničení nepřítele. Odolnosti obrany dále dosahujeme ženitím úpravou terénu a jeho dovedným využíváním v průběhu odrazení agrese nepřítele, hlubokým uspořádáním obrany, vytvořením předpokladů k odrazení útoků nepřítele, který je v převaze a podmínek pro spolehlivou ochranu vojsk proti vysoce přesným zbraním, průzkumným palebným systémům nepřítele, úderům jaderných zbraní a ostatních zbraním hromadného ničení. Kromě toho odolnosti obrany nabýváme dobře organizovaným palebným (jaderným) ničením nepřítele v součinnosti se systémy zátarasů. Především ničením objektů prvního pořadí v rámci prvního hromadného palebného úderu, vedeného jako součást vzdušné nebo protivzdušné operace na válčisti, dalším ničením nejdůležitějších objektů (ihned s dobou jejich zjištění) s důrazem na prostředky jaderného napadení, vysoce přesné zbraně a další důležité objekty, spolehlivou protivzdušnou obranou, současným ničením vzdušných výsadků, aerobilních vojsk nepřítele, která jsou schopna v hloubce vlastní sestavy vytvářet vysoce dynamický úsek fronty.

V průběhu vedení obranné operace, při vklínění nepřítele nebo proniknutí do hloubky sestavy vlastních vojsk je odolnosti obrany dosahováno nepřetržitou součinností vojsk, vedením protiztečí a protiúderů s uplatněním různých forem manévru silami, prostředky a palbou zbraní všeho druhu, zejména manévrem podél fronty a z hloubky k čáře dotyku.

Důležitou roli má též všestranné zabezpečení, pevné a nepřetržité velení vojskům. Z těchto opatření, jež mají rozhodující podíl na dosažení odolnosti obrany, je vidět zřejmá úloha aktivity, význam a uplatnění manévru silami a palbou (úder).

Manévr, jako základní a rozhodující předpoklad vedení obranné operace a současně faktor zvýšení její odolnosti, nachází využití do celé její hloubky. Např. při zahájení útoku úderného uskupení agresora a houževnaté obraně zaujatých opěrných bodů, obranných rajónů a úseků pluků v zabezpečovacím pásmu (na směrech, kde je vytvářeno), především pak v hlavním pásmu obrany, v součinnosti s palebným (jaderným) ničením nepřítele, jde o **manévr do hloubky**, a to pouze se svolením nadřízeného velitele.

V důsledku výrazné převahy a proniknutí nepřítele do vlastní sestavy, jde o důležitý manévr všemi druhy paleb a vojsky, zpravidla podél fronty, z úseků, kde nepřítel neutočí nebo vede aktivní činnosti částí sil k udržení výhodných prostorů a obranných pásem na hlavních směrech.

V dalším vedení obranné operace jde o **manévr druhými sledy a zálohami k frontě**. Jejich zasazením do protiztečí a protiúderů, plánujeme způsobit maximální ztráty nepřítele a vyčerpat jeho úderné síly. Uplatněním různých forem manévru se snažíme rozdělit jeho operační sestavu, zastavit postup a vytvořit podmínky pro rozhodný frontový protiúder. Uskutečněním tohoto protiúderu s manévrem vojsky je možné dosáhnout obklíčení i zničení hlavního uskupení útočících vojsk a obnovením postavení na státní hranici jsou zpravidla splněny cíle obranné operace s uplatněním různých forem manévru. Je zřejmé, že má rozhodující podíl na celkových výsledcích vedení ozbrojeného zápasu v počátečním období války a tudíž je současně faktorem, který zvyšuje odolnost obrany.

Při odrážení agrese nepřítele jsou z hlediska manévru důležité závěry, které značně ovlivňují odolnost obrany. Jedná se zejména o:

- ničení nejdůležitějších objektů, tankových uskupení nepřítele,
- soustředění úsilí palebného (jaderného) ničení, zejména všech prostředků dělostřelectva, tanků, BVP, protitankových prostředků, leteckých, raketových úderů na hlavní uskupení útočnicka,
- zasazení armádních a frontových protitankových záloh proti údernému uskupení agresora, pohyblivých odřadů zatarasovacích, které v součinnosti s těmito zálohami bránících se útvarů a svazků, tanky, BVP ničí obrněné uskupení a nedovolují mu další postup,
- zesílení ženijních zátarasů na ohrožených směrech, aktivaci výbušných zátarasů v době přechodu nepřítele do útoku,
- ničení útočnicka údery letectva (jaderných zbraní), palebným ničením konvečními zbraněmi v součinnosti s manévrem vojsky k přehrazení ohrožených směrů a minováním na dálku v případě proniknutí mezerami nebo obejitím bránících se vojsk, prolomení obrany v důsledku značné převahy,
- přechod k aktivní činnosti v obranné operaci vyjádřený protiztečemi, protiúderů v součinnosti s údery vojsk, která byla přeskupena a přesunuta z jiných směrů, zastavení nepřítele, jeho obklíčení a zničení.

Tato opatření účinně napomáhají zesílení obrany na směrech úderu hlavních sil nepřítele, která se projevuje v narůstání odolnosti obrany. K tomu je zapotřebí:

- upřesnit úkoly vojskům,
- organizovat přeskupení, nezbytný manévr (vojsky, palebnými prostředky, zátaras apod.), zdokonalit ženijní úpravu terénu,
- vytvářet dodatečně pásma překážek a zátarasů (v souvislosti s reálnou situací vojsk),
- připravit nové osy k plánovanému i upřesněnému manévru v průběhu obranné operace,
- organizovat manévr k rozmístění druhých sledů a záloh, palebných postavení, zvláště raketového vojska a míst velení,
- včas připravit manévr k vyvedení vojsk zpod úderů zbraní hromadného ničení, vysoce přesných zbraní nepřítele,
- zabezpečit účinné opatření maskování s důrazem na manévr druhými sledy a zálohami v době vytváření protiúderných uskupení, jejich přesunu a zasazení.

I tato opatření mají vliv na odolnost obrany s rozhodující úlohou manévru. Napomáhají udržet důležité prostory na směrech útoku nepřítele. Současně umožňují ničit jeho vojska v hloubce vlastní sestavy (zpravidla zasazené aeromobilní součásti, vzdušné výsadky). V důsledku toho je potřebné neustále znát situaci jak na předním okraji, tak v hloubce, včas

uskutečňovat nejúčinnější manévry, trvale přijímat opatření k odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení a výsocy přesných zbraní.

Nepřátelské úderý ze vzduchu jsou bojovou silou, která vyžaduje uspořádat obranu tak, aby mohla zabezpečit její vysokou odolnost právě uplatněním manévru do celé hloubky. To znamená tak, aby bylo možné odrazit útočícího nepřítele s využitím manévru vojsky a palbou v prostorech, kde to bude situace vyžadovat. V řadě případů pravděpodobně stejnou intenzitou vedení bojové činnosti na předním okraji i v hloubce vlastní operační sestavy.

Znovu jde o důkaz, který potvrzuje význam manévru v obranné operaci. Je stále patrnější, že **odolnost je podřízena možnostem vedení manévru, aktivnosti obrany**. Zřejmě také proto, že **manévr při plnění úkolů v obranné operaci nabývá na novém významu. Má prioritní postavení a jako základní prvek aktivnosti vytváří rozhodující podmínky pro zajištění odolnosti**.

Jejich spojitost tyto podmínky skutečně ovlivňují. Umožňují neustále ničit nepřítele všemi druhy zbraní s využitím širokého manévru, který naopak zase odolnost zvyšuje.

V závislosti na reálné situaci a vzniklých podmínkách je nyní uplatnění jednotlivých **forem manévru v obraně podřízeno**: struktuře, především uskupení vojsk a jejich operační sestavě, systému budování operních bodů, obranných rajónů, úseků a pásem, systému (jaderného) palebného ničení nepřítele, protivzdušné obrany, protitankové, protivýsadkové obraně a systému ženijního budování terénu, zejména zátarasů. Podléhají též subjektivním činitelům, které mohou na základě kalkulací a propočtů výrazným způsobem ovlivnit uskupení z hlediska perspektivního uplatnění manévru.

Soudím, že ve všech případech požadavky odolnosti vyžadují, aby byla do sestavy uskupení vojsk, bránících se na hlavním směru, zařazována většina motostřeleckých a tankových divizí prvního sledu, druhý sled i zálohy a byla podporována většinou raketového vojska a dělostřelectva, frontového letectva, bráněna PVO, soustřeďováno úsilí ženijních prostředků a dalších druhů vojsk a služeb. Právě soustředění úsilí těchto sil a prostředků a všestranné obranné bojové činnosti vytváří příznivé podmínky pro uplatnění manévru, zvýšení aktivity obrany a tím i její odolnosti.

Se zřetelem na vedení vzdušně pozemní útočné operace nepřítele je patrné soustředění pozornosti již do taktické hloubky (hlavní a druhé pásmo obrany), výjimečně operační hloubky. Přitom je zapotřebí vidět změnu, ke které se teorie operačního umění zákonitě dopracovala novými způsoby vedení obranné operace k odrazení agrese.

Poznatky směřují k **narůstání odolnosti obrany proti pozemním i vzdušným úderům nepřítele v taktické hloubce. V operačním rozsahu jde stále zřetelněji o odolnost proti zasazení aeromobilního uskupení vojsk nepřítele a vzdušných výsadků, tedy odolnost obrany proti úderům nepřítele ze vzduchu**. Ve vlivu na zdokonalení odolnosti se to projeví zřejmě zvýrazněnou úlohou manévru vojsky a prostředky k frontě a podél fronty, k zabezpečení odolnosti obrany na směru hlavního úderu nepřítele, v taktické hloubce. V souvislosti s tím narůstá úloha všestranného zabezpečení manévru a protivzdušné obrany.

Z toho je možné vyvodit závěr, že novou úlohou manévru v celkovém systému odolnosti obrany má **systém protivýsadkové obrany**. Z hlediska aktivního pojetí vedení obranné operace s uplatněním manévru bude účelné jej vytvářet plánovanými úderými pozemních vojsk, v součinnosti s manévrem letectva, systémem palby a protivýsadkových zátarasů v prostorech předpokládaného zasazení aeromobilních vojsk, vzdušných výsadků.

V souvislosti s tím nepochybně **roste úloha manévru ženijními zátarasy**, který zahrnuje manévr taktickými a operačními zátarasy, zřizovanými předem nebo i v průběhu vedení obranné operace. Jde o aktivní manévr zátarasy, který zabezpečuje přeskupení vojsk, umožňuje přikrytí boků, izolování nebezpečných úseků činnosti aeromobilního uskupení.

Další zkvalitnění odolnosti obrany musí zákonitě umožnit **palebné (jaderné) ničení nepřítele**, které spočívá v přípravném manévru palbou a jejím soustředění v co nejkratších časových lhůtách na ohrožené směry a úseky.

Z hlediska významu počátečního období války jde o manévr palbou, který je východiskem zvýšení odolnosti obrany v rámci prvního hromadného palebného úderu, v němž jsou ničeny (zpravidla ve dvou odpáleních) zvláště objekty prvního pořadí. V dalším pak manévrem pal-

bou, a to palebným ničením přesunujících se hlavních sil nepřítele, jeho ničením v zabezpečovacím pásmu a současně i v hloubce vlastní sestavy.

V podstatě jde o palebné ničení bezprostředně ve prospěch zvýšení odolnosti obrany v obdobích palebného ničení nepřítele při přesunu a rozvíjení jeho vojsk, palebného odražení nepřátelské zteče, palebné podpory bránících se vojsk. Z hlediska způsobů a metod plnění úkolů to obsahuje první část celkové struktury palebného (jaderného) ničení. V průběhu operace je řízeno v režimu palebného působení s cílem ničení nejdůležitějších objektů ihned po jejich zjištění, jakož i periodické úderý na hlavní objekty.

Současně s přechodem k aktivní činnosti v obraně může manévr palbou obsahovat palebnou přípravu a podporu zteče, palebný doprovod útočících vojsk. Je to další důkaz o tom, že **manévr palbou ve spojení s manévrem silami je rozhodující podmínkou dosažení odolnosti obrany**. Právě prostřednictvím manévru je stále upřesněno obranné uskupení, zkvalitňovány jeho možnosti při odražení útočníka, narůstá úsilí obrany a zvětšuje se hloubka jejího uspořádání na směru hlavního úderu nepřítele.

Požadovaná velikost stupně palebného ničení přitom závisí na množství zasazených sil a prostředků. Za průměrných podmínek platí, že **spolehlivost vlastní obrany bude zabezpečena, jestliže palebným ničením dosáhne snížení počáteční převahy nepřítele na dvojnásobek až trojnásobek**. V takovém případě je pravděpodobné, že odolnost obrany bude zabezpečena.

Současně je nutné, aby byly vytvořeny podmínky systému odolnosti obrany, které zahrnují: připravené úderý frontového a vojskového letectva, úderý raketového vojska a palebné ničení tankových uskupení nepřítele a dalších důležitých objektů, sladění systému palby všech protitankových prostředků před předním okrajem, na bocích, styku i v hloubce obrany, se systémem protitankových zátarasů, zásahy protitankových záloh, manévrem pohyblivých odřadů zatarasovacích. To umožní zpevnit odolnost předního okraje hlavního pásma obrany a narůstání jeho úsilí v hloubce.

Přihlédneme-li k obtížnému terénu v přihraničním pásmu na předpokládaném směru hlavního úderu, poměru sil, je potom možné soudit, že nepřítel může útočit v úzkých pásmech na zvolených směrech. V důsledku toho bude potřebné zaměřit manévr palbou (úderý) a vojsky na tyto směry. Přitom úspěch obrany bude záviset na možnostech vojsk frontu (armády) při narůstání úsilí na nejdůležitějších směrech a pásmech obrany.

V průběhu vedení obranné operace bude důležitým opatřením vojsk: zesílení obrany příslušného pásma především na ohrožených směrech manévrem palbou v součinnosti se silami a prostředky, zvýšení hustoty palebných, zvláště pak protitankových prostředků a ženijních zátarasů. To je možné za předpokladu širokého manévru vlastními vojsky, úderý letectva, bojových vrtulníků, raketového vojska, palbou a zátarasy. Jedině manévr může efektivně z odolnit obranu a umožnit v krátké době podstatně změnit poměr sil na zvolených směrech útoku nepřítele, poskytnout možnost k obnovení narušeného systému obrany, rychle soustředit úsilí vojsk na ohroženém směru, zmařit převahu nepřítele v silách a prostředcích, zaujmout výhodnější postavení. Za tím účelem (při celkové menší početnosti vojsk na ohroženém směru) vytvořit podmínky, které umožní zastavit útok nepřítele a přejít k aktivní činnosti.

Avšak pouhé vyrovnání početního stavu sil a prostředků na zvolených směrech neposkytuje nezbytné předpoklady k vedení obrany. Úspěch může být zabezpečen manévrem vojsk. Jeho uplatněním vytvoříme nejenom kvantitativní, ale i kvalitativní převahu sil a prostředků. Proto je **manévr v obraně v první řadě zaměřen na zvýšení odolnosti obrany**.

V soudobých podmínkách vedení obranné operace může většinou široký manévr efektivně působit na narůstání odolnosti obrany. Zvláště proto, že nepřítel má k dispozici vysoce přesné zbraně, mohutné palebné prostředky s možností vedení úderu do celé hloubky operační sestavy. Neméně důležitým faktorem, který má vliv na odolnost obrany, je i uskupení nepřítele a síla jeho pozemních úderů. Při organizaci manévru v obraně k zabezpečení její odolnosti je proto nezbytné stanovit (i když jen orientačně), na kterém úseku fronty a jakými silami a prostředky může útočit. Především se tím omezí potřeba přeskupení sil, jejich neuvá-

žené rozptylování a plánování manévru k zesílení obrany vojsk druhého sledu. Jejich manévru může být zabezpečen pečlivým maskováním proti vysoce přesným zbraním a průzkumným palebným systémům, a to vytvářením klamných a záložních prostorů soustředění, vyvedením z ohrožených míst a zpod úderů těchto zbraní.

Pro **pevnost obrany** má důležitou úlohu soustředěné úsilí vojsk, která brání jednotlivá pásma. Pevnost obrany v podmínkách aktivního působení nepřítele je **dosahováno** dovedným použitím soudobých palebných prostředků, jenž jsou schopny efektivně ničit jak útočícího nepřítele, tak i jeho druhé sledy (tankové jednotky) a zálohy. Především však vojska, která se vklíní do obrany a mají ještě možnost narůstání úsilí do hloubky.

Důležitý význam má vlastní **příprava manévru**, která vychází z úkolu nadřízeného velitelského stupně a operační sestavy v obraně. Je zapotřebí, aby odpovídala vážnosti operačnického směru i pravděpodobnému směru hlavního úderu nepřítele. Při přípravě manévru je nutné zvažovat i takové faktory, jakými jsou vzdálenost druhých sledů a záloh, terénní podmínky, počasí a další. V některých případech, důsledným jejich vyhodnocením a zhodnocením uskupení sil a prostředků, bude možné v průběhu obranné operace pouze zesílovat hustotu vojsk na jednotlivých směrech, a tím zvyšovat odolnost obrany, aniž by bylo nutné uskutečňovat zásadní změny v původně plánovaném manévru silami a prostředky.

S odolností obrany úzce souvisejí také **šířka jejího pásma a hloubka uspořádání bojové sestavy**. Čím užší je pásmo obrany, tím hlouběji bude možné uspořádat operační sestavu, kterou se zákonitě zvyšuje její odolnost, protože hloubka uspořádání bojových sestav svazků zabezpečuje i větší možnost manévru na ohrožené směry.

Čím širší je obranné pásmo, tím více sil bude uskupeno v hlavním pásmu obrany, tím více sil také poutáno nepřítelem na jeho předním okraji, v důsledku čehož je manévru přirozeně omezen a je složitější. Méně sil zůstává v hloubce k uskutečnění manévru s cílem zesílení odolnosti obrany a aktivní činnosti. Jsem toho názoru, že je výhodnější varianta užších pásem s rozčleněním vojsk do hloubky.

K zabezpečení odolnosti obrany má značný význam uchránění hlavního uskupení bránících se vojsk proti jaderným úderům, průzkumným palebným systémům a vysoce přesným zbraním. Toho je možné dosáhnout operačním zabezpečením manévru, tj. zároveň s vedením nepřetržitého průzkumu řešit opatření protivýsadkové obrany, periodické změny prostorů rozmístění vojsk, jakož i provádění maskování s cílem uvést nepřítele v omyl. Pokud jde o vlastní opatření k zesílení úpornosti a zvýšení odolnosti obrany, mají důležitou úlohu i opatření ženíjního zabezpečení, OPZHN, REB a další.

Manévru silami, prostředky a palbou je v aktivní obraně efektivním faktorem, kterým lze dosáhnout ještě účinnějšího zodolnění obrany na směrech úderu hlavních sil nepřítele. V součinnosti s dalšími způsoby jeho ničení zabezpečuje změnu poměrů sil a vytváří předpoklady pro zničení útočnicka aktivní bojovou činností.

Rozvíjet umění dovedného manévru silami a prostředky k přehrazení ohrožených směrů a prostorů a k provedení úderů do boků a týlu úderných uskupení nepřítele. Aktivní a ménévrovou činností způsobovat mu těžké ztráty a zbavit ho výhody útočnicka.

(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce 1989–1990)

ORGANIZACE SOUČINNOSTI VŠEVOJSKOVÝCH SVAZKŮ S FRONTOVÝM A VOJSKOVÝM LETECTVEM

V dokumentech pro tento výcvikový rok je věnována značná pozornost součinnosti. To je odrazem poznatků získaných při cvičeních v uplynulém roce, ale i objektivní nutností osvojování si zásad organizace součinnosti vzhledem k charakteru soudobého boje a operace a poznatkům lokálních válek. Součinnosti totiž patří k jedněm z nejdůležitějších principů vojenského umění, jehož význam vzhledem ke stále větší účasti různorodých sil v boji a operaci při ničení nepřítele stále roste.

V minulém roce vyšlo několik článků, které byly zaměřeny k této problematice nebo se jí alespoň v různé podobě dotýkaly. Tento článek je možné považovat za jejich pokračování a bezprostředně navazuje na stať uveřejněnou ve VM č. 8/1988. Obecné problémy součinnosti letectva s útvary pozemního vojska, která je však psána především z pohledu činnosti letectva při podpoře pozemního vojska a úlohy skupiny bojového velení letectva při organizaci součinnosti. V článku se zaměřím především na **objasnění organizace součinnosti při společné činnosti vševojskových svazků s frontovým a vojenským letectvem z hlediska vševojskového velitele.**

Nutnost pečlivé organizace součinnosti vyplývá přímo z charakteru soudobého boje, tak jak ho uvádí např. Bojový řád pozemního vojska ČSLA (Všeob-R-1): „**Vševojskový boj se vede společným úsilím svazků, útvarů a jednotek všech druhů vojsk a speciálních vojsk pozemního vojska a dalších druhů ozbrojených sil.** Vyznačuje se rozhodností, vysokou manévrovostí, intenzivností a rychlým průběhem, náhlými a pronikavými změnami situace a různorodostí používaných způsobů jeho vedení, rozvíjením bojové činnosti na zemi a ve vzduchu, na široké frontě, do velké hloubky a jejím vedením ve vysokém tempu.“

Významnou úlohu při podpoře boje vševojskových svazků má frontové a vojenské letectvo. **Frontové letectvo** a z něho zejména stíhací a bitevní letectvo může ve prospěch vševojskových svazků anebo v jejich pásmech činnosti ničit především cíle mimo dosah paléb dělostřelectva, přičemž hlavními objekty budou prostředky jaderného napadení, vysoce přesné zbraně, místa velení, druhé sledy a zálohy, prostředky PVO, REB, vojenské letectvo i další objekty.

Vojskové letectvo bude bezprostředně ve prospěch bojujících vševojskových svazků ničit obrněné cíle a živou sílu na čáře dotyku a podle konkrétní situace i další objekty v nejbližší hloubce, vysazovat vlastní a ničit nepřátelské vzdušné výsadky, vést průzkum a plnit další úkoly.

Je třeba si však uvědomit, že frontové letectvo je především prostředkem operačních stupňů velení, zejména frontu, které jej budou používat ve své pravomoci, jen výjimečně mu může stanovit úkoly velitel vševojskového svazku.

Ve větší míře bude spolupůsobit se vševojskovými svazky vojenské letectvo, které je předurčeno především k úderům na čáře dotyku a výsledky jeho činnosti budou vševojskovými svazky i útvary bezprostředněji využívány.

Z předurčení, způsobu plnění bojových úkolů, velitelské podřízenosti, konkrétní situace a možnosti použití vyplývají i základní úkoly **součinnosti mezi letectvem a vševojskovými svazky**.

Součinnost organizuje velitel vševojskového svazku na základě svého rozhodnutí a pokynů nadřízeného velitele ke sladění činnosti svazku s letectvem podle úkolů, čar, času, směru a způsobů plnění stanovených v zájmu co nejúspěšnějšího splnění bojových úkolů.

Bude-li letectvo působit v pásmu vševojskového svazku podle plánu nadřízeného při organizaci součinnosti, velitel tohoto svazku **informuje o:**

- úkolech plněných letectvem (jen v nezbytném rozsahu),
- době, směru, výšce letu, sestavě při průletu nad bojovou sestavou vševojskového svazku a návratu po splnění úkolu,
- opatřeních k zajištění bezpečnosti průletu,
- rozmístění sil a prostředků nadřízeného v pásmu svazku, které zabezpečují činnost letectva,
- signálech uvědomování a vzájemného rozpoznávání,
- plnění dalších úkolů.

Současně stanovuje úkoly podřízeným, které je třeba splnit k zabezpečení činnosti letectva. Podle situace může tyto úkoly (kromě stanovení úkolů podřízeným) upřesnit i náčelník skupiny bojového velení letectva u vševojskového svazku.

V případě, že je vyčleněno vševojskovému svazku určité úsilí frontového a zejména vojskového letectva, bude hlavním organizátorem součinnosti s ním velitel tohoto svazku. Při její organizaci je zapotřebí, kromě seznámení s úkoly ze součinnosti u nadřízeného velitele především na základě účasti letectva v palebném ničení nepřítele, **řešit:**

- začlenění úderů letectva do systému palebného ničení nepřítele, především určit, které objekty zničit a dobu vedení úderů,
- jaké objekty PVO, REB a průzkumu budou ničeny ve prospěch činnosti letectva,
- úkoly k zajištění bezpečnosti průletu nad sestavou vševojskového svazku, zejména k zastavení a zahájení úderů raketového vojska, paleb dělostřelectva a vojska PVO,
- signály k vzájemnému uvědomování, rozpoznávání a zvláště vytyčení předního okraje vlastních vojsk,
- způsob využití úderů letectva útvary ke splnění úkolu vševojskového svazku,
- postup vyžádání úderů letectvem, které podporuje vojsko a spojení s ním,
- rozmístění sil a prostředků k zabezpečení činnosti letectva v pásmu vševojskového svazku,

- určení prostorů léček, předsunutých ploch, způsob jejich zaujetí a vedení úderů z nich,
- metodu využívání vzdušného průzkumu atd.

Při plnění těchto úkolů pomáhá veliteli náčelník skupiny bojového velení letectva a další funkcionáři. Podle potřeby může způsob splnění některých úkolů osobně objasnit i s požadavky na součinnost příslušných útvarů přímo náčelník skupiny bojového velení letectva.

K dosažení co nejtěsnější součinnosti mezi vševojskovým svazkem a spolupůsobilci jednotkou, nebo útvarem vojskového letectva se mohou jejich velitelé nebo příslušníci štábu zúčastnit organizace součinnosti u vševojskového svazku a přímo podrobně sladit společnou činnost. Přitom je třeba se **zaměřit na:**

- upřesnění polohy cílů,
- způsob a dobu uskutečnění úderů vrtulníky,
- časové sladění činnosti bojových vrtulníků s činností dalších prostředků palebného ničení vševojskové divize,
- upřesnění rozmístění předsunutých ploch (léček) případně prostorů střehu vrtulníků ve vzduchu při činnosti na výzvu,
- čáry, ze kterých ničí cíle bojové vrtulníky,
- způsob vysazení a zabezpečení TVV (jestliže je plánováno jeho využití),
- způsob navedení vrtulníků na pozemní cíle a spojení,

– způsob označování vlastních vojsk, signály k jejich rozpoznávání i letectva a udávání cílů.

Zvláštní pozornost je zapotřebí věnovat udržování součinnosti vševojskových svazků s letectvem **v průběhu vedení boje při letecké podpoře a doprovodu vojsk**, kdy jsou prováděny úderu na výzvu a kromě těchto opatření je žádoucí mít na paměti časové možnosti vedení úderu a včasné předkládání požadavků příslušnému veliteli.

Je nutné, aby tyto časy znal vševojskový velitel už při organizaci součinnosti v období přípravy boje a podle konkrétní situace je příslušní letečtí velitelé (štáby, orgány) upřesňovali.

Pro orientaci uvádíme některé **časové údaje** k uskutečnění úderu na výzvu pro **bojové vrtulníky** při vzletu z různých prostorů a stupně pohotovosti č. 1:

- ze základního prostoru rozmístění za 15 až 25 minut,
- z předsunutých ploch za 5 až 10 minut,
- z léček na zemi při točících se rotorech do 2 minut.

Frontové letectvo může vést úder na výzvu z pohotovosti č. 1 přibližně za 15 až 25 minut. Při stupni pohotovosti č. 2 budou tyto časy ještě delší. Se zmíněnými časy je zapotřebí počítat při sladování různých opatření a činnosti vojsk především při vydání signálů k zastavení palby a vytyčení předního okraje vlastních vojsk. Jinak může dojít k narušení součinnosti.

Na stupni vševojskového svazku až útvaru bude většinou organizována ke splnění bojového úkolu v terénu. V tomto případě je třeba sladování činnosti letectva se vševojskovými svazky spojit s využitím konkrétních terénních tvarů i objektů a v mezích viditelnosti **ukázat činnost letectva a pozemního vojska**. Upřesnit konkrétně směry letu, čáry, z nichž provede vojskové letectvo úder, ničené cíle, směry odletů, rozmístění prostředků signalizace, velení a další potřebné údaje.

Základním dokumentem, v němž jsou zahrnuta sladěná opatření, je na stupni vševojskového svazku **plánová tabulka součinnosti** a dále se jednotlivá opatření odrážejí v rozhodnutí, pracovní mapě náčelníka skupiny bojového velení, plánech palebného ničení nepřítele, bojového použití útvarů (jednotek) druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, zabezpečení boje i dalších dokumentech.

Organizace součinnosti je jen jednou z důležitých částí celé součinnosti, při níž je sladována činnost vševojskových svazků s letectvem v zájmu co nejúspěšnějšího splnění bojových úkolů. Ještě důležitější je realizace plánovaných opatření v činnosti vojsk, která prověřuje schopnosti velitelů, štábů a vycvičenost vojáků v praxi splnit stanovené úkoly. Proto je žádoucí více při cvičeních řešit a cvičit udržování součinnosti především na stupních svazků, útvarů, třeba i značkovou činnost letectva jednotlivými letouny (vrtulníky) a tím prověřovat realnost stanovených úkolů a osvojovat si praktické návyky v této důležité činnosti.

Zdokonalit součinnost mezi jednotlivými druhy vojsk, zejména mezi vojskem PVO pozemního vojska, letectvem PVOS ve společném prostoru bojové činnosti.

(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce 1989–1990)

ODOLNOST A AKTIVNOST OBRANY

Odolnost a aktivnost obrany jako dvě kategorie materialistické dialektiky jsou ve vzájemném vztahu a jedna bez druhé nemůže v praxi existovat. Čím vyšší bude aktivnost obrany v jejím hlavním pásmu, tím větší bude i její odolnost a obráceně. Z tohoto hlediska tyto kategorie podmiňují i odolnost a aktivnost celé taktické hloubky obrany a obrany vůbec. Aby byly naplněny, je zapotřebí, aby spolu existovaly v dialektické jednotě.

Odolnost a aktivnost obrany divize v hlavním pásmu obrany bude v počátečním období války ovlivněna především podmínkami přechodu do obrany, a to zejména množstvím času, který bude k dispozici, způsobem zahájení války (za použití pouze konvenčních nebo jaderných zbraní).

Dosažení vysoké míry úrovně odolnosti a aktivnosti obrany umožňuje splnit cíle a úkoly obranného boje, tj. **čelit všem úderům nepřítele i úderům vysoce přesnými zbraněmi, odrážet útočníka, který je v převaze, udržet důležité prostory a čáry, vnutit nepříteli prostory vedení boje** podle vlastního rozhodnutí a tím zaměřit jeho vedení boje, **vést protizteče s širokým využitím manévru, eliminovat snahy nepřítele využívat vzdušné výsadky, aeromobilní jednotky, diverzní skupiny při boji v hloubce obrany divize nebo v jejím tylu.**

Úroveň stálé bojové pohotovosti a bojové připravenosti divize spolu se stanovenou nejnižší časovou hranicí dosažení plné bojové pohotovosti a co nejmenším doplňkem osob a vozidel ze zálohy a národního hospodářství ovlivňuje nejen včasnost a skrytost zaujetí obrany divize v počátečním období války, ale i její bojové možnosti a tím i odolnost a aktivnost.

Čas, který bude k dispozici na zaujetí obrany (mimo dotyk s nepřítelem a mimo jeho palebné působení), ovlivní také to, zda se všem útvarům podaří zaujmout plánované obranné úseky nebo budou některé útvary zaujímat neplánované obranné úseky v nejkrajnějším případě i poblíž stálých míst dislokace (u pohraničních posádek). V závislosti na tom, které prostory budou reálně zaujaty, usuzují, že odolnost a aktivnost obrany divize bude na různé úrovni. Při zaujetí plánovaného obranného pásma divizí lze předpokládat, že budou vytvořeny podmínky pro dosažení nejvyššího stupně odolnosti a aktivnosti. Při zaujetí neplánovaných prostorů v blízkosti posádek, jako nejméně příznivé varianty, lze vyvodit, že dosažený stupeň bude nejnižší. Vycházím z toho, že při zaujímání plánovaných prostorů útvary divize v příhraničním pásmu lze využít všech připravených opatření operační přípravy těchto částí terénu v míru, a to nejen z hlediska ženíjných úprav terénu a dalších činností všestranného zabezpečení boje, ale i proto, že v daných prostorech bude připravena i převážná většina prostorů bojového rozmístění a palebných postavení RVD a PVO divize, prostory rozmístění všech druhů záloh atd., které je možné využít k rychlé přípravě obrany, zejména k efektivnější organizaci systému palebného ničení nepřítele.

Šířka a hloubka obranného pásma stanoveného divizí ovlivní uspořádání obrany, organizaci palebného ničení nepřítele, objem ženíjných prací atd.

Výsledky výpočtů (s využitím programu pro POTAS) mi umožňují vyvodit i takový závěr, že jestliže šířka obranného pásma divize bude např. 30 km a budou-li v prospěch divize provedeny zásahy PTZ a POZ nadřazeného, údery letectvem a bojovými vrtulníky, tak se

kvality odolnosti obrany projeví v tom, že úderné uskupení nepřítele (1,5 md armády NSR) může být **zastaveno v hloubce obranného pásma divize** včetně jeho divizních záloh. K odolnosti obrany přispěje i její **hluboké členění** spolu s vyčleněním druhých sledů a vševojskových záloh.

Úkolem druhých sledů a vševojskových záloh v současném boji bude plnění úkolů jednak ve prospěch prvního sledu divize, ale i boj s aeromobilními vojsky, výsadky a diverzní průzkumnými skupinami v hloubce obrany a jejím týlu.

Jednotky a útvary divize musí být k boji připraveny tak, aby mohly plnit úkoly i **samostatně** (na směrech), mnohdy bez taktické součinnosti se sousedy, často i v obklíčení. Uspořádání obrany musí umožňovat přechod ke kruhové obraně i k vedení boje v obklíčení, soustřeďování (manévr) sil a prostředků na směry pravděpodobného hlavního úderu nepřítele, do hloubky i prostorů, které může použít k vysazení výsadků a aeromobilních vojsk v rámci koncepce kombinovaného vzdušné pozemního boje. Požadavky na **nelineárnost a nešablonovitost uspořádání obrany** divize mohou být uplatněny zejména v přihraničním prostoru s využitím horského a zalesněného terénu.

V současné době **vzniká rozpor** mezi tendencí přibližování jednotlivých postavení obranného pásma při obraně státní hranice a mezi požadavky na rozptýlení vojsk v obraně. Jeho pozitivní stránka spočívá v tom, že umožňuje zefektivnit (zejména palebně) taktickou součinnost uvnitř jednotlivých postavení i mezi jednotlivými postaveními obranného pásma přihraniční divize. Při použití pouze konvenčních zbraní dochází k tomu, že se **zvyšuje hustota sil a prostředků** jak v jednotlivých obranných postaveních, tak i do hloubky. Výslednicí je současně a maximálně možné využití všech druhů zbraní na směru soustředění hlavního úsilí divize, zejména protitankových.

V případě přechodu k použití jaderných zbraní bude nutné vzniklý rozpor řešit v souladu se zásadami ochrany proti zbraním hromadného ničení, uskutečněním manévru části sil do záložních bodů a na příčná postavení, přičemž zůstane zachována původní taktická hustota sil a prostředků.

Dalším činitelem zvyšování aktivity a odolnosti obrany divize v hlavním pásmu obrany v počátečním období války je zabezpečovací pásmo, které je účelné volit, podle mého názoru, na směrech nedostupných pro tanky v bezprostřední blízkosti státní hranice.

Zabezpečovací pásmo je možné vytvářet 5 až 15 km před předním okrajem hlavního pásma obrany. Může být podle jeho hloubky bráněno prapory pluků druhého sledu nebo plukem z druhého sledu divize v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže. **Charakteristickými rysy boje** v zabezpečovacím pásmu jsou:

- efektivní a široké využívání manévru palbou i pohybem všech jednotek, které v něm působí,

- aktivní činnost zatarasovacích skupin, jednotek v léčkách, využívání předem připravených zátarasů,

- podpora boje jednotek (útvary),

- manévr a úder do boku a týlu útočícího nepřítele, zásahy protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích aj.

Aktivní činnost jednotek (útvary) divize, které brání zabezpečovací pásmo, umožňuje zjistit skutečný zámýsl nepřítele, působit mu značné ztráty, poutat jeho síly, vytvářet podmínky pro ničení nepřítele při jeho rozvíjení, získat čas k uskutečnění dalších potřebných opatření a tím napomoci i ke zvýšení odolnosti hlavního pásma obrany.

Základem obrany při činnosti za použití pouze konvenčních zbraní je ničení nepřítele palbou všech druhů zbraní a údery letectva, úporné držení důležitých obranných úseků a rajónů a zničení nepřítele, který se vklíní do obrany, protiztečemi motostřeleckých a tankových útvarů (jednotek). (Všeob-R-1, čl. 338.)

Zkušenosti z lokálních válek potvrzují, že každá obrana je překonatelná, není-li zorganizována spolehlivě palebné ničení nepřítele, není-li v hloubce obrany dostatek silných záloh a nejsou-li přijata opatření ke zmaření vltomu (průlomu) nepřítele. Nelze opomenout i fakt, že zpočátku nevýrazný taktický úspěch útočníka může s postupem času podstatně snížit odolnost obrany a narušit její pevnost.

Efektivně zorganizované a vykonané palebné ničení nepřítelů, spolu s dovedným využitím terénu a systému zátarasů bude hlavním ukazatelem aktivnosti obrany, jejíž výslednost výrazně ovlivní odolnost obrany a může podstatně snížit údernou sílu uskupení nepřítelů.

Systém palebného ničení divize bude zahrnovat údery raketového vojska konvenční náplní a letectva, palby dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení, palbu motostřeleckých a tankového pluku a bude doplňován systémem zátarasů. Vzhledem k používání pouze konvenčních zbraní bude zřejmě neefektivnější použití letectva, dělostřelectva a sil i prostředků vševojskových pluků k ničení hlavních objektů útočného uskupení nepřítelů. Omezené možnosti, vzhledem k výslednosti, bude mít použití raketového útvaru divize. Se zřetelem k množství času (nenadále napadení nepřítel za 24 až 48 hodin, napadení po období příprav) mohou být ničeny objekty prvního pořadí. Je také možné, že tyto údery mohou nabýt charakteru hromadných úderů. Nejdůležitějším požadavkem na palebné ničení v počátečním období války bude sladění všech druhů palb, určení způsobů jejich vyžádání, vedení a řízení i při radioelektronickém rušení. Je nutné, aby organizace a provedení palebného ničení bylo nepřetržité a vyloučilo překvapivé údery útočníka.

V důsledku obsahu vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy nelze počítat s tím, že do zahájení agrese nepřítel bude jej možné ničit na přístupech k obraně a v prostorech jeho rozvíjení. Palebné ničení agresora bude zahajováno s přechodem státní hranice a uskutečňováno před předním okrajem hlavního pásma obrany, při boji o první postavení a v hloubce obrany. Jestliže však bude divize přecházet do obrany v průběhu války, bude palebné ničení nepřítel organizováno jak na přístupech k obraně, na maximální vzdálenosti v prostorech rozvíjení, tak před předním okrajem hlavního pásma obrany, při boji o první postavení divize i v hloubce její obrany. Myslím si proto, že je nutné organizovat integrovaný (komplexní) systém palebného ničení nejen v rámci divize, ale i v součinnosti se silami a prostředky nadřízených stupňů. **Charakteristickou součástí plnění palebných úkolů** systémem palebného ničení divize v počátečním období války je kromě ničení uskupení nepřítel útočícího čelně, ničení jeho přepadových a obcházejících odřadů, aeromobilních vojsk a výsadek, diverzní průzkumných skupin, palebné zabezpečení boků, mezer a neobsazených prostorů, kterých by nepřítel mohl využít k činnosti výsadek a aeromobilních vojsk, a palebné zabezpečení nočního boje. Mám za to, že je zapotřebí organizovat v hloubce obrany ochranu a obranu sil i prostředků dělostřelectva, PVO, míst velení, tylových zařízení, komunikací apod.

Zvláštního významu, ve prospěch odolnosti obrany divize, nabývá **použití vlastního letectva a bojových vrtulníků** nadřízenými při boji s nepřátelskými výsadek a aeromobilními vojsky. Neefektivnější se jeví jejich ničení na dráze letu k vysazení nebo při něm. Je však nutné sladit tyto údery s činností pozemních vojsk. Využívání vrtulníků poskytuje možnost rychlého manévru a přepravy sil i prostředků k přehrazení ohrožených směrů i ze směrů, kde nepřítel nedosáhl úspěchu. Bojové vrtulníky podstatně zvyšují možnosti ničení obrněných cílů útočníka v součinnosti s motostřeleckými, tankovými a protitankovými jednotkami divize. **Základem palebného systému vševojskových pluků** bude zejména ničení obrněných cílů útočného uskupení nepřítel s cílem způsobit mu maximální ztráty při zahájení palby na co největší účinnou vzdálenost. V současné době se zvyšuje význam dobře organizované **protitankové palby** při odrazení hromadných útoků tanků. Je žádoucí, aby palba protitankových prostředků, tanků, BVP, dělostřelectva a ručních zbraní, s využitím terénu přihraničních prostorů, nabývala charakteru **několikavrstvové a několikapatrové palby**.

Široké uplatnění při ničení nepřítel v horském a zalesněném terénu bude mít, v boji o přechody přes státní hranici (do celé hloubky obrany divize), **systém léček**, který je nezbytné dovedně skloubit se systémem palebného ničení divize a zátarasy. Myslím, že léčky je nutné organizovat nejen vševojskovými útvary a jednotkami, ale i jednotkami Pohraniční stráže a částí teritoriálních sil. V systému léček mají důležitou roli i prostředky PVO a rychlé zřizování zátarasů. Léčky je vhodné vytvářet i pro boj s nepřítel ve vlastním tylu, v hloubce obrany divize, resp. mezi jednotlivými jejími postaveními. Bude účelné spojovat je se systémem hlídkování, který bude velitel a štáb organizovat v neobsazených prostorech, meze-

rách, na bocích bojové sestavy divize a s přechodem na noční činnost jej bude zesilovat.

Kromě léček zřizovaných silami i prostředky motostřeleckých, tankových a protitankových jednotek (klasické léčky) je možné vytvářet i **léčky vzdušné, léčky prostředků PVO** ve spojení se zátarasy nebo i **léčky kombinované**, např. s použitím vrtulníků, minování na dálku aj. Ve spojení s mnohostranným využíváním elektroniky (vysoce přesných zbraní) a různých systémů navedení munice (raket) na cíle lze uvažovat i o zřizování **léček tepelných, radiolokačních apod.**

Aktivnost a tím tedy i odolnost obrany dále ovlivňuje možnost **vykonávání manévru a protiztečí**. Přitom manévrem je myšlen nejen manévry palbou a jednotkami v průběhu boje, zejména k přehrazení trhlín v obraně, ale i manévry zátarasy.

V poslední době, vzhledem k rostoucí nasycenosti vojsk vrtulníky, nabývá na významu manévry (obchvat) pozemních vojsk vzduchem. Tento manévry bude především zaměřen k palebné podpoře boje vševojskových jednotek bojovými vrtulníky při ničení obrněných cílů, umlčování pozemních palebných prostředků, zřizování minových zátarasů atd., ale může být také uskutečňován k přepravě sil a prostředků na ohrožené směry (prostory). Požadavek na rychlost manévru rovněž podmiňuje efektivní využívání prostředků automatizovaného velení vojskům.

Při narušení bojové sestavy a palebného systému budeme využívat manévru palbou a pohybem k zaujetí palebných čar protitankovými, tankovými, motostřeleckými jednotkami (BVP), čar minování pohyblivými odřady zátarasovacími, k zaujetí záložních a klamných opěrných bodů, příčných postavení, přenosu i soustředění palby apod. na směru úderu nepřítele. K tomu můžeme použít i síly a prostředky z pasívních směrů a ty, které nejsou vázány bojem.

Značný význam pro odolnost a aktivnost obrany má vytvoření **silných druhých sledů a záloh**, jejich připravenost k manévru a způsobilost zachovat si bojeschopnost po úderech nepřítele do celé hloubky obrany divize. Při likvidaci vlnu nepřítele do hloubky obrany mohou být, pokud to bude účelné, vedeny protizteče k obnovení předního okraje obrany divize druhými sledy pluků nebo druhým sledem (částí druhého sledu) divize při dodržení podmínek pro jejich uskutečnění. Domnívám se však, že v hlavním pásmu obrany, vzhledem k mnohonásobné převaze nepřítele, je pravděpodobnější **jejich použití k úporné obraně zaujatých a ženijně vybudovaných obranných postavení divize** a při příznivé situaci jejich vyvedení z obranných rájů, přesunu, rozvinutí a připojení se k protiúderům nadřazeného stupně.

Druhý sled a zálohy divize mohou být použity jako **protivýsádková záloha** k ničení (blokování) výsádek, aeromobilních vojsk, úverzně průzkumných skupin nepřítele v hloubce obrany, v týlu divize a k plnění řady dalších úkolů.

Odolnost obrany divize je ovlivněna kromě dovedného uspořádání obrany a organizace palebného systému také stupněm **ženijního vybudování**.

Mnohá zmíněná opatření budování obrany lze vykonat již v míru v rámci **operační přípravy území**. Přihraniční prostory jsou charakteristické tím, že do hloubky 10 až 30 km od státní hranice jsou tvořeny horským a zalesněným terénem, čímž nabízejí možnosti jeho úpravy. Je možné proto předem připravit nebo alespoň **částečně vybudovat** některá obranná postavení systémem zákopů, spojovací zákopy, opěrné body čet, rot, včetně klamných a záložních, příčná i záložní postavení, objekty polní ochrany, stálé palebné objekty, prostory bojového rozmístění a palebná postavení RVD a PVO divize (včetně hotovostních), prostory soustředění, čary rozvinutí, ženijní zátarasy, topografické připojení obranných postavení, stálá zařízení k ničení, zodolněná místa velení, úpravu komunikační a spojovací sítě, zpevnění mostů apod.

Ke zvýšení odolnosti obrany je účelné využít v hlavním pásmu obrany divize i zastavěné prostory (osady, města, průmyslové prostory), včetně úseků nedostupného terénu a podzemních objektů.

K využití výhodných vlastností terénu a umělých překážek je nutné vhodně a optimálně volit průběh předního okraje obrany, učlenit bojovou sestavu, stanovit průběh obranných postavení, ženijně připravovat prostory v bezprostřední blízkosti státní hranice, budovat

prostory na přechodech přes státní hranici, upravovat úseky (prostory) terénu, na jehož udržení bude záviset odolnost obrany, komunikace přes horské hřbety, soutěsky, úžlabiny, ke kruhové obraně připravovat zastavěné prostory, dominantní výšiny atd.

Při budování obrany je vhodné vytvořit **systém zákopů**, kterým propojit jednotlivé opěrné body čet a rot (i záložní klamné opěrné body) v rámci obranných rájů praporů a jednotlivých postavení. To znemožní nepříteli přesně zjistit rozmístění opěrných bodů a obránci poskytuje možnost skrytého manévru uvnitř obranných rájů, resp. mezi postaveními.

Předem připravené **ženijní zátarasy před předním okrajem**, narůstání jejich hustoty do hloubky obrany, použití minování na dálku apod. zvyšují odolnost obrany a na mnoha taktických směrech, zvláště s využitím masívu Český les a Šumava, umožní ve spojení s léčkami, zápalnými prostředky a palebným ničením, zcela zastavit nepřitele a nebo vytvořit těžko průchodné až neprůchodné úseky terénu.

Maskování všemi dostupnými prostředky a využívání skrytých prostorů v pohraničí silami a prostředky na hlavním pásmu obrany zvyšuje odolnost obrany. Účinnost a současně význam maskování vzrůstají spolu s ženijním budováním obrany, přípravou klamných objektů, záložních opěrných bodů, využíváním dýmů, aerosolů, členitosti a pokrytosti terénu, radiolokačních stínů i odrážecích, tepelných zářičů, imitace činnosti jednotek dezinformace apod.

Vzhledem ke **změnám v prostředcích ozbrojeného zápasu** (zavedení vysoce přesných zbraní) a možného **způsobu vedení útočného boje** (koncepte vzdušné pozemní operace) se mnohé rysy boje vedeného pouze za použití konvenčních zbraní přibližují nebo i ztotožňují s některými rysy boje za použití jaderných zbraní. **Takovými rysy** jsou např. rozhodnost cílů, velký prostorový rozmach, nesouvislá fronta, rychlé a náhlé změny situace na zemi i ve vzduchu, její nerovnoměrný vývoj, náhlé ztráty živé síly, bojové a další techniky, překvapivé a mohutné palebné přepady (úderu) spojené s častějším a pohotovějším přenášením úderů na nové směry, ztížení zásobování materiálem atd. Domnívám se, že je nutné i z toho pohledu přistupovat k přijímání dalších opatření, která povedou ke zvyšování odolnosti obrany.

Jedním z nich je **příprava velitelů, štábů, útvarů a jednotek divize** již v míru, kdy lze organizovat zamětnání v předpokládaných prostorech boje, zrekognoskovat celé pásmo (úsek) možného boje, procvičovat velitele, štáby, útvary a jednotky v plnění úkolů ve variantách s využitím dříve zpracované bojové dokumentace a s odpovídající legendou utajení, upřesnit a stanovit činnost na signály při součinnosti, zdokonalit v rychlém přijímání opatření a odstraňování následků po úderech (i vysoce přesnými zbraněmi) silami a prostředky nepřitele, v provádění všestranného zabezpečení boje, v pevném a dovedném velení a v jiných potřebných otázkách.

K dalším činitelům, které ovlivňují odolnost a aktivnost obrany divize, patří:

- včasné doplnění jednotek a útvarů divize osobami, bojovou a jinou technikou, materiálními prostředky, především municí,
- připravenost, množství a kvalita bojové techniky i výzbroje,
- bojové sladění,
- bojové možnosti divize (v závislosti na organizační struktuře, druhu a kvalitě výzbroje atd.),
- morální politický stav (morálně bojové a morálně politické vlastnosti), psychická připravenost a odolnost vojsk, atd.
- úroveň vojenskoodborné připravenosti vojsk,
- roční, denní doba a povětrnostní podmínky,
- osobní příkladnost i pomoc velitele a štábu divize podřízeným v nejkritičtějších obdobích boje.

Neustálý rozvoj prostředků a způsobů ozbrojeného zápasu, dialektické vztahy, zejména mezi kategoriemi prostoru a času, obsahu a formy, stále zvyšují požadavky na aktivnost a odolnost obrany.

Jen důsledné uskutečnění všech opatření k přípravě obrany, včetně plnění úkolů v míru, umožní splnit požadavky odolnosti a aktivnosti obrany a tím vytvořit výhodné podmínky pro splnění cílů obranného boje divize v hlavním pásmu obrany v počátečním období války.

MOŽNOSTI VYUŽITÍ MIKROPOČÍTAČŮ VE ŠTÁBU VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY

Jednou z cest zefektivnění systému velení je promyšlené zavádění a umné využívání moderních výkonných prostředků automatizace velení. V 90. letech půjde zejména o zavádění a využívání mikropočítačů, které mají celou řadu vlastností umožňujících jejich široké použití i ve vojenství. To předpokládá i koncepce rozvoje automatizace velení vojskům a spojovacích soustav v letech 1991–1995 s výhledem do roku 2000, která byla schválena kolegiem ministra národní obrany ČSSR. Proto chci poukázat na objektivní potřebu zavedení a možné oblasti využití mikropočítačů štábem vševojskové armády.

Současný stav využívání prostředků automatizace velení

V současné době jsou prostředky automatizace velení vojskům na operačním stupni představovány převoznými minipočítači MOMI s terminálovými pracovišti a programovým vybavením. **Komplexy MOMI jsou určeny zejména pro:**

- výpočty operačně taktických úloh,
- vytváření bojových dokumentů (formalizovaných i neformalizovaných) a jejich přenos mezi místy velení operačních stupňů.

Částečně se využívají i při řízení každodenního života u velitelství vševojskových armád. Vybavení komplexů MOMI je schopné vytvářet terminálové sítě na jednotlivých místech velení, a to umožňuje uživatelům – důstojníkům štábu ovládnutí počítače přímo z jejich pracovišť, kde jsou terminály zabudovány. Základem komplexu jsou minipočítače řady ADT, terminálová pracoviště a zařízení pro utajený mezipočítačový přenos dat.

Komplexy MOMI jsou zavedeny na operačním stupni od počátku osmdesátých let. Uživatelé – operační štáby – zvládli jejich využívání jak pro provádění operačně taktických propočtů, tak pro vytváření a přenos bojové dokumentace.

Postupně se ukazuje, že technická úroveň komplexu MOMI z hlediska jeho využití na operačním stupni velení limituje možnosti uživatelského programového vy-

bavení. Také plnění požadavků bojového nasazení, rychlé a spolehlivé aktivace komplexu po manévru (rozvinutí spojovací a terminálové sítě VS armády po přesunu představuje 2 až 3 hodiny).

I přes uskutečněné inovace v 80. letech, které přispěly ke zlepšení jeho parametrů, komplex MOMI má tyto hlavní nedostatky:

- malou operační paměť, nízkou operační rychlost procesoru a zejména malou kapacitu vnějších pamětí, což způsobuje malou průchodnost počítače,
- uživatelské terminály jsou zastaralé, mají velkou hmotnost i objem, jsou „neinteligentní“, s velkým parazitním vyzařováním,
- zařízení terminálů nejsou zodolněna pro vojenské použití,
- komplex je závislý na klimatizaci, může pracovat jen v malém rozmezí provozních teplot a v bezprašném prostředí,
- zástavba do přepravníků je vysoká a v terénu těžkopádná,
- terminály jsou rozvíjeny až před použitím při zaměstnáních operačně taktické přípravy, uživatelé je nemohou využívat kdykoli.

Proto koncepce rozvoje automatizace velení na 90. léta předpokládá modernizaci komplexu MOMI, jejíž součástí bude i široké využití mikropočítačů s vlastnostmi, které umožní odstranit některé uvedené nedostatky.

O potenciální potřebě mikropočítačů ve štábu vševojskové armády svědčí i využívání osobních mikropočítačů při armádních velitelsko-štabních cvičeních stálého stavu i posluchačů VA AZ v posledních letech. Důvody, **které vedly jednotlivé uživatele k využívání osobních mikropočítačů i přesto, že byla rozvíjena terminálová síť MOMI, jsou následující:**

- nemá k dispozici terminál napojený na MOMI,
- má k dispozici terminál, ale potřebuje řešit úlohu, která není v nabídce na MOMI,
- potřebuje využívat počítač v době nepohotovosti MOMI (porucha, rozvíjení terminálové sítě apod.),
- mikropočítačové programy (textové, tabulkové a jiné) jsou mnohdy „komfortnější“ a „přátelštější“ než podobné na počítači MOMI,
- možnost přizpůsobit úlohy (dokumenty) konkrétnímu pracovišti („ušíť na tělo“).

Kromě těchto, dalo by se říci objektivních, existují i důvody subjektivní. Jednak je to nedostatečná znalost a zběhlost ve využívání služeb systému MOMI a nezanedbatelným důvodem je i zvyk na svůj osobní mikropočítač.

Možnosti využití mikropočítačů

Pro potřeby štábu vševojskové armády se ukazují především tyto základní možnosti využití mikropočítačů:

1. Propojit mikropočítače umístěné na VS divizi dálkovým utajeným přenosem dat na počítač MOMI, umístěný na VS armády.

2. Zapojit mikropočítače jako „inteligentní“ terminály počítače MOMI na místech velení armády.

3. Využívat mikropočítače samostatně bez napojení na MOMI.

4. Využívat mikropočítače v každodenní činnosti velitelství armády.

Význam propojení mikropočítače na VS divize s počítačem MOMI na VS armády spočívá v tom, že se „prodlouží“ automatizovaný systém velení z úrovně front – armáda až na divizi (perspektivně na pluk). **Dojde k propojení operačního a taktického stupně velení i pomocí prostředků automatizace velení.** Tím by došlo ke zlepšení informovanosti štábu armády o podřízených vojskách. **Realizace tohoto propojení bude přínosem zejména v možnosti:**

- předávání formalizované i neformalizované bojové dokumentace,
- rychlé aktualizace banky dat počítače MOMI z počítače POTAS a naopak,
- předávání výsledků propočtů operačně taktických úloh.

Největší význam této realizace se ukazuje v možnosti předávání bojové dokumentace jak z VS divize na VS armády (různé druhy hlášení, schvalovaný zámysl, rozhodnutí apod.), tak i v předávání bojových rozkazů, bojových a předběžných bojových nařízení apod. z VS armády na VS divize. Předpoklady pro to jsou dány existencí systému **FORTAB**, který umožňuje zpracování a předávání bojové dokumentace v terminálové a počítačové síti **MOMI**, a systému **FORDOK**, který totéž zabezpečuje na mikropočítačích **POTAS**. Zatím je možné předávat tyto dokumenty bez využití formulářů, jak to bylo poprvé vyzkoušeno během armádního VŠC stálého stavu VA AZ v roce 1988. Přitom bylo i na straně POTASu zapojeno koncové zařízení přenosu dat s utajovačem, obdobné jaké je zabudováno v soupravě MOMI. V současné době se řeší úprava systémů **FORTAB** a **FORDOK**, aby bylo možné předávat jak neformalizovanou, tak formalizovanou bojovou dokumentaci oběma směry.

Možnost vzájemné aktualizace bank dat může spočívat v tom, že z mikropočítače **POTAS** na VS divize se aktualizují přímo, nebo nepřímo informacemi o vlastní divizi, které jsou uloženy v bance dat MOMI na VS armády. Vycházím z faktu, že na VS divize budou zpravidla přesnější údaje o počtech a složení vlastní divize, než na VS armády. Naopak, případné změny v odvelení či posílení divize armádou by se mohly zavádět do banky dat počítače **POTAS** přímo z počítače MOMI. Předpokladem využití těchto možností je příslušné programové vybavení obou počítačů.

V obou těchto případech jde o dálkový přenos dat po spojovacích sítích, a proto platí požadavek utajeného přenosu. Počítače MOMI mají zařízení pro dálkový utajený přenos dat; bude však nezbytné, aby obdobná zařízení byla dodána i k některým soupravám **POTAS**, u kterých by se předpokládal dálkový přenos dat.

Další uvedenou možností je využití mikropočítače jako „inteligentního“ terminálu

počítače MOMI ve štábu vševojskové armády. V současné době jsou jako terminály počítače MOMI využívány abecedně číslicové zobrazovací jednotky (displeje SM 7202) s připojenými tiskárnami Consul 2111. Jsou to nezodolněné, komerční výrobky se všemi nedostatky, které z toho pro použití v poli vyplývají. Největším nedostatkem tohoto terminálu však je, že je pouze pasivní, „neinteligentní“ a bez připojení k počítači vlastně nic „neumí“. Vypadne-li centrální počítač (MOMI), zůstanou všechna terminálová pracoviště na něho napojená bez možnosti využití ostatních prostředků automatizace velení.

Proto nahrazením dosavadního terminálu počítače MOMI mikropočítačem, dosáhneme zejména zvýšení odolnosti výpočetního systému a tím i odolnosti systému velení, jehož jsou prostředky automatizace součástí. Zpočátku bude zřejmě možné změnit dosavadní terminály zejména na těch pracovištích, kde to přinese větší efekt, nebo která jsou na prostředcích automatizace více závislá, tedy podle určitých priorit. V případě poruchy počítače MOMI (nebo jen poruchy kabelu k terminálu) může „inteligentní“ terminál – mikropočítač přejít na autonomní režim činnosti a provádět některé propočty nebo zpracování bojové dokumentace sám, bez počítače MOMI. I v přípravě připojení na počítač MOMI může mu v určitých případech „šetřit“ paměť tím, že některé údaje má uloženy ve své paměti, může uskutečňovat aktualizaci jeho banky dat svými údaji, popřípadě předem zpracovávat některé úlohy. Může tedy předběžně zpracovávat informace a odlehčit tak hlavní počítač od vykonávání operací nevyžadujících jeho informační a výpočetní zdroje a přitom si zachovává možnost využití jeho zdrojů pro úlohy a situace, které si to vyžadují.

Pro některé aplikace se počítač MOMI ukazuje nevhodný vzhledem ke svým rozměrům, váze a nutnosti propojení terminálů kabely. Pro takové případy se ukazuje vhodnější využití samostatných mikropočítačů, které si jednotliví uživatelé vezou ve štábních vozidlech, včetně patřičného programového vybavení, takže jsou stále k dispozici. Jde o případy vyslání OMS, operační skupiny, odřadu, rekognoskačních skupin apod. Další možnosti samostatného využití mikropočítače jsou na pozorovatelně pro případné upřesnění situace v terénu, na pomocném VS pro provádění propočtů bojových možností na samostatném nebo vzdáleném směru. I v případě řízení protiúderu bude výhodnější na předem určeném místě využívat mikropočítače k získání informací pro stanovení zdůvodněných kvalitativních a kvantitativních požadavků k zasazení protiúderného uskupení a další kalkulace a propočty. Perspektivně najdou jistě mikropočítače uplatnění i na dalších automatizovaných pracovištích velení. Pro svoji větší pohotovost k práci budou s výhodou využívány při přemísťování míst velení v době nepohotovosti počítačů MOMI a zejména jejich terminálové sítě, jejíž rozvinutí vyžaduje dosti času (i několik hodin), zatímco mikropočítač je připraven k činnosti během několika minut. Částečně samostatné využití by měly mikropočítače i na skupině k podřízeným vojskům. Ukazuje se výhodné, aby každý směrový důstojník měl svůj mikropočítač

fické a další) na tyto mikropočítače. Jejich zpracování tak uživatelům značně usnadní některé jejich každodenní činnosti.

Důležitou podmínkou efektivity využívání mikropočítačů bude, aby se používala stejná technika i stejné uživatelské přístupy (např. dialogový způsob práce) jak v polním systému velení, tak v každodenním řízení. Uživatelé – důstojníci štábu nebudou mít potom potíže s obsluhou těchto prostředků v poli, protože je budou běžně denně využívat, získají tak určité návyky v práci s nimi. Tím odpadne i dosavadní výcvik a školení na terminálech, které se musely nutně před každým cvičením uskutečnit, i když byly málo efektivní, neboť důstojníci do dalšího cvičení práci s terminálem z větší části pozapomněli. Zároveň je možné na mikropočítačích také připravovat podklady, propočty ke cvičení již v přípravném období. A to jak na cvičení vlastní, tak podklady pro zpracovatele cvičení s podřízenými. Na mikropočítačích je možné řešit i otázky přechodu do vyšších stupňů bojové pohotovosti – sledovat narůstání sil a prostředků. V určitém okamžiku by si uživatel „sbalil“ mikropočítač a vzal si jej s sebou do pole s příslušným „polním“ programovým vybavením. V poli by jej potom využíval, jak bylo uvedeno.

V 90. letech se počítá s využíváním prostředků automatizace velení na operačním stupni. To znamená uskutečnit modernizaci dosavadních výpočetních a spojovacích systémů. Dále zavést do armády mikropočítače v různých aplikacích. To umožní, zejména po dosažení vyšších parametrů těchto mikropočítačů, další rozvoj uživatelského programového vybavení. Odstraní to také některé nedostatky, které vyplývají pro vojenské použití z jejich dosavadních velkých rozměrů, těžkopádnosti v terénu, nároků na klimatizaci a elektrický příkon současné výpočetní techniky. Přejít na mikroelektroniku umožní štábům vyšší kompatibilitu prostředků automatizace jednotlivých stupňů velení i kontinuitu zpracování informací s využitím výpočetní techniky v různých obdobích branné pohotovosti státu.

Při plánování operací věnovat zvýšenou pozornost období činnosti do vyhlášení rozhodnutí. Hluboce analyzovat stav a možnosti vlastních vojsk a nepřítele, dovedně využívat výhodné vlastnosti terénu, zámysl rozhodnutí přijímat na základě propočtů a modelování. k tomu ve větší míře využívat prostředky automatizace. ...Zvyšovat schopnosti generálů a důstojníků v ovládnutí prostředků automatizace a prohlubovat efektivnost jejich využívání. Zlepšit organizovanost a účinnost využívání sítě MOMI k rychlému zpracování a předávání sítě MOMI k rychlému zpracování a předávání formalizovaných dokumentů a zpráv.

(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce 1989–1990)

UCHOVANIE BOJASCHOPNOSTI RAKETOVÉHO VOJSKA A DELOSTRELECTVA PRI VEDENÍ SÚČASNÉHO BOJA A OPERÁCIE

Pri vedení bojovej činnosti s obojstranným použitím vysoko efektívnych prostriedkov ničenia sa zvyšujú aj predpoklady pre súčasné spôsobenie veľkých strát a ich narastanie vo veľmi krátkych časových intervaloch v celej hĺbke operačnej zostavy napadnutých vojsk. Hrozba zasiahnutia bude mať trvalý charakter a môže k nemu dojsť v ktoromkoľvek priestore. Tieto skutočnosti ukazujú na zvýšenie nebezpečenstva ohrozenia aj u jednotiek, útvarov a zväzkov raketového vojska a delostrelectva, napriek tomu, že sa prevážne rozmiestňujú až v hĺbke bojovej (operačnej) zostavy. Sú hlavným prostriedkom jadrového a palebného ničenia a nepriateľ na ich zistenie a vyradenie z boja venuje mimoriadnu pozornosť.

Na zlepšenie odolnosti raketového vojska a delostrelectva sa preto v poslednom čase kladie väčší dôraz. Skvalitnila sa ochrana obslúh, zvýšila sa manévrovosť bojových prostriedkov a zavádzaním automatizovaných systémov riadenia paľby a prieskumných palebných a úderných kompetov sa zrýchliła a zefektívnila paľba.

V spôsobe bojového použitia však ešte stále jestvujú činnosti, ktoré nepriateľovi uľahčujú zistiť a zasiahnuť jednotlivé prvky bojovej zostavy. Medzi ne patria hromadenie delostrelectva, prísun a doplňovanie munície, kompletácia rakiet, príprava úderov a strelby, vedenie paľby a ďalšie, ktoré môžu rýchlo prezradiť hlavne palebné jednotky, čím sa znižuje ich bezpečnosť.

Udržanie bojaskhopnosti raketového vojska a delostrelectva znamená uchovanie jeho jednotiek, útvarov a zväzkov na úrovni, ktorá zabezpečí splnenie stanovených úloh. Spočíva v dosiahnutí vysokej bojovej vycvičenosti, zabezpečení všetkého potrebného pre úspešné vedenie bojovej činnosti a v schopnosti splniť určené úlohy a obnovovať bojaskhopnosť.

Hlavným a prvoradým opatrením pre zachovanie bojaskhopnosti je **včasné zistenie a efektívne zničenie** všetkých dosiahnuteľných nepriateľských prieskumných palebných systémov, čo zníži účinnosť ich použitia nepriateľom. Dôležité miesto pri plnení týchto úloh by mali prieskumné úderné a palebné komplety.

Ďalší rozsiahly komplex opatrení pre ochranu, udržanie a obnovenie bojaskhopnosti sa organizuje pri riešení otázok **všestranného zabezpečenia boja**. Najzávažnejšie sa uskutočňuje pri plnení úloh bojového zabezpečenia v delostreleckom prieskume, ochrane proti zbraňam hromadného ničenia, rádioelektronickom boji, maskovaní, ženijnom a chemickom zabezpečení, priamom zaistení a vlastnej obrane. Niektoré sa organizujú pri príprave na boj, ostatné v jeho priebehu.

Okrem nich sa na zvýšenie odolnosti a životnosti môže využiť aj vhodné uplatňovanie niektorých zásad bojového použitia, najmä **manévru a usporiadania prvkov bojovej zostavy**.

Všetky opatrenia uskutočňované na zvýšenie bojaskapnosti musia smerovať na zmenšenie pravdepodobnosti zistenia prvkov bojovej zostavy, odrazenie nepriateľského napadnutia, zníženie pravdepodobnosti zasiahnutia, zvýšenie ochrany osôb a techniky a obnovenie bojaskapnosti.

V každej oblasti činnosti sa využívajú opatrenia, ktoré nemožno organizovať oddelene. Pretože v článku nemôžeme podrobne všetky rozobrať, zameriame sa iba na niektoré z nich.

Zníženie pravdepodobnosti zistenia prvkov bojovej zostavy znamená vytvoriť podmienky, ktoré nepriateľovi sťažujú vedenie prieskumu. Ten sa v rozhodujúcej miere sústreďuje na zisťovanie priestorov bojového rozmiestenia a palebných postavení, pretože palebné jednotky a útvary (prvky bojových zostáv RVD) sú pre jeho pozemné vojsko najväčším nebezpečenstvom, na zistenie nepriateľa využije všetky druhy prieskumu.

Proti optickému a vzdušnému prieskumu nepriateľa sa organizuje maskovanie a utajenie činnosti. Okrem vhodného využívania terénu a zníženej viditeľnosti sa maskuje predpisnými a výpomocnými prostriedkami a deformačnými nátermi. Utajovať možno svetelným a zvukovým maskovaním, zahľadzovaním stôp a využitím špeciálnych dymov. Pozornosť treba venovať aj trvalému odstraňovaniu ďalších demaskujúcich príznakov.

Rádiotechnické maskovanie sa organizuje proti rádiotechnickému prieskumu. Sú to opatrenia pri obmedzovaní práce rádioelektronických prostriedkov, využívanie linkového a rádioreléového spojenia. Zahŕňa aj používanie rádiových staníc s nízkym výkonom pre spojenie v palebných postaveniach. Opatrenia sa uskutočňujú spolu s jadrovým a palebným ničením a rádioelektronickým umlčovaním prostriedkov REB nepriateľa.

Ochranu proti rádiolokačným prieskumom možno zabezpečiť najmä elektronickým rušením, využitím vlastností terénu na clonenie a používaním improvizovaných prostriedkov na zníženie rádiolokačného kontrastu (kútové odražače, maskovacie prostriedky atď.).

Pre zníženie efektívnosti zvukomerného prieskumu je vhodné viesť paľbu súčasne väčším počtom delostreleckých jednotiek maximálnym tempom.

Činnosť nepriateľských prieskumných skupín sa sťažuje dôsledným organizovaním priameho zaistenia a zabezpečením včasného varovania a vyrozumienia.

Pre klamanie nepriateľa bude treba vo väčšej miere budovať klamné objekty a postavenia, viac využívať kočujúce delá, batérie a rádiolokačné stanice.

Tieto opatrenia sa v podstate dodržia v bojovom zabezpečení. Zníženie pravdepodobnosti zistenia bude teda záležať na kvalite a dôslednosti ich uplatňovania.

Opatrenia na odrazenie nepriateľa sa budú organizovať pre vlastnú obranu proti pozemnému alebo vzdušnému napadnutiu.

Ochrana proti vzdušnému napadnutiu je zabezpečovaná v systéme protivzdušnej obrany nadriadených vševojskových útvarov, zväzkov a zväzov. Bezprostrednú ochranu prvkov bojovej zostavy však sú povinní organizovať samotní velitelia a štáby všetkých stupňov velenia.

Ide najmä o nepretržitý prieskum, príjem a vyhlasovanie varovných signálov podriadeným a stanovením spôsobov činnosti. Na ničenie nízko letiacich cieľov je nevyhnutná aktívna protivzdušná obrana s využitím salvovej paľby celých jednotiek z organických ručných zbraní. Dôležité je mať pasívnu ochranu ukrytím obslúh a zbraní.

Neočakávané napadnutie skupinami pozemného nepriateľa sa odraža silami a prostriedkami jednotiek. Pre ochranu raketových útvarov a zväzkov a delostreleckých jednotiek, ktoré používajú jadrovú muníciu, sú vyčlenené sily a prostriedky vševojskových útvarov.

Vlastná obrana jednotiek rešpektuje zásady kruhovej obrany. Treba vytvoriť ucelený palebný systém prostriedkov vyčlenených do obrany spolu so súčinnosťou vlastných a susedných jednotiek. Jednotlivé delá v palebných postaveniach musia byť pripravené na odrazenie nepriateľských tankov a motorizovanej pechoty priamou strelbou. Prístupy k palebným postaveniam sa podľa potreby zaminujú. Obsluhy pripravujú okopy na odrazenie nepriateľa ručnými zbraňami.

Všetky opatrenia vlastnej obrany sa organizujú nepretržite v každej bojovej situácii, za pochodu a pri rozmiestnení mimo boja.

Zníženie pravdepodobnosti zasiahnutia samonavádzacím alebo iným druhom zbraní s elektronickým navádzaním možno dosiahnuť rádioelektronickou ochranou v súčinnosti

s útvarmi rádioelektronického rušenia. Je nevyhnutné chrániť hlavné jednotky, útvary a zväzky raketového vojska v priestoroch bojového rozmiestnenia.

K pasívnym opatreniam patrí tienenie vyžarovaného tepla prekrytím techniky vlhkou látkou, papierom, alebo snehom a využívaním klamných stavieb s imitátormi vyžarovania tepla motora doplnené kútovými odrážacími.

Zníženie pravdepodobnosti zasiahnutia klasickou muníciou sa dosiahne vhodným rozptýlením vojsk v teréne a periodickými zmenami priestorov ich rozmiestnenia (manévrom).

Manéver by mali častejšie vykonávať palebné prostriedky jednotky. Okrem presunov v priebehu boja podľa vývoja situácie sa budú premiestňovať aj v samotnom priestore bojového rozmiestnenia a v priestore palebných postavení.

Podstatou manévru je rýchle zaujatie palebného postavenia a jeho opustenie po splnení úloh skôr, než nepriateľ stihne viesť odvetný úder alebo paľbu. Vo väčšej miere sa využíva u raketového vojska a samohybného delostrelectva, ktoré sú mobilnejšie. V realizácii sa však zatiaľ ešte v praxi vyskytujú problémy, najmä v zladení manévru s vedením paľby a dopĺňaním streliva do diel.

Časté premiestňovanie nie je jednoznačnou výhodou, pretože pri jeho vykonávaní sa nemôže viesť paľba, čo znižuje palebné možnosti. Pre skrátenie prestávok medzi paľbami treba preto vopred pripraviť palebné postavenia, upraviť cesty a čo najviac skrátiť časy ich zaujímajúcich a opustených. Pre skrátenie pobytu v palebnom postavení by bolo vhodné vopred pripraviť spôsob zamierenia a paľba sa môže viesť strelbou raz naráz. Celú činnosť pri manévri a vedení paľby je vhodné vopred skalkulovať tak, aby v trvalej pohotovosti na paľbu zostal potrebný počet delostrelectva, a na druhej strane, aby predlžovaním pobytu v palebnom postavení nedošlo k jeho ohrozeniu.

Na zníženie pravdepodobnosti zasiahnutia má podstatný vplyv aj vhodný spôsob rozptýlenia vojsk v teréne. Lepšie podmienky majú malé jednotky na veliteľsko-pozorovacích stanovištiach, ako i tylové jednotky a útvary, ktoré sa rozvíjajú na podstatne väčšiu vzdialenosť od predného okraja, s menšou nasýtenosťou vojsk.

Jednotky, útvary a zväzky raketového vojska zaujímajú priestory bojového rozmiestnenia v dostatočne veľkých vyhradených priestoroch, ktoré umožnia jednotlivé prvky bojovej zostavy rozptýliť a skryto rozmiestniť.

Zložitejšie podmienky pre rozptýlenie budú mať, podľa môjho názoru, veliteľské stanovištia a delostrelecké palebné jednotky, ktoré sa rozmiestňujú v priestoroch s vyššou nasýtenosťou vojsk. Musia preto hľadať možnosti pre čo najlepšie využitie priestoru, aby nedošlo k hromadeniu prostriedkov na malom úseku.

U delostrelectva sa pre zvýšenie bezpečnosti využívajú nové spôsoby rozmiestnenia diel v palebnom postavení. Ich základom je nepravidelný tvar a zväčšenie vzdialenosti medzi delami, čím sa zvýši plocha postreľovania, čo zníži pravdepodobnosť ich zásahu a tým aj vyradenia z boja.

Delá sa môžu v priestore palebných postavení rozmiestňovať týmito **spôsobmi**:

- v jednom palebnom postavení nepravidelne so zvýšenými vzdialenosťami (uhlom vpred, vzad, stupňovite, v polkruhu, v kruhu, šachovito a pod.),
- po častiach v niekoľkých postaveniach (po čatách, po dvojiciach diel),
- rozptýlene v celom priestore palebných postavení.

Nové spôsoby rozmiestnenia diel v priestore palebných postavení vytvárajú náročnejšie podmienky pre bojové zabezpečenie, velenie a riadenie paľby. Ich uplatňovanie vyžaduje používanie automatizovaného systému riadenia paľby, ktorý umožní spoľahlivé spojenie s veliteľmi diel, topograficko-geodetické pripojenie a výpočet prvkov strelby pre každé delo.

Zásady vhodného rozptýlenia a častejšieho manévru sa zatiaľ úspešne uplatňujú u raketového vojska, presadzuje sa aj u samohybného delostrelectva. Treba im venovať zvýšenú pozornosť, pretože ide o jednoduché a účinné spôsoby zachovania životnosti.

Opatrenia pre zvýšenie ochrany osôb a bojovej techniky majú byť organizované nepretržite pri každej činnosti, sú stanovené v jednotlivých druhoch bojového zabezpečenia, ktoré ju riešia komplexne.

Z týchto opatrení by mala byť väčšia pozornosť venovaná otázkam **ženijného budovania**.

V súčasnosti majú jednotky a útvary raketového vojska a delostrelectva málo mechanizačných prostriedkov na plnenie úloh ženijného budovania priestorov bojového rozmiestnenia, palebných postavení a iných priestorov. Vo väčšine prípadov majú k dispozícii iba vezené ženijné náradie a len niektoré môžu využívať buldozérové zariadenie, ktorým sú vybavené (oddiel VM, raketomety), alebo malé organické ženijné jednotky (raketové brigády). Sú preto závislé od ženijných prostriedkov pridelených nariadeným.

So súčasným vybavením sú delostrelecké jednotky a útvary schopné pri využití všetkých sil (90 % tabulkových počtov) skončiť práce prvého poradia v optimálnych podmienkach do 14. až 15. hodiny. Práce druhého poradia (záložné a pohotovostné úkryty) by mali byť skončené začiatkom 4. dňa, kryty pre automobily 5. deň.

Časové normy sú pomerne vysoké. V kratších časových lehotách však nie je zatiaľ možné ženijným budovaním dosiahnuť potrebnú ochranu živej sily a bojovej techniky. Preto treba v plnom rozsahu pre rozmiestnenie využívať ochranné vlastnosti terénu. V zvýšenej miere možno využívať aj možnosť budovania okopov pomocou trhavín, čo znižuje rozsah prác asi o jednu tretinu.

Pre zlepšenie možnosti ženijného budovania by bolo výhodné vybaviť jednotky a útvary raketového vojska a delostrelectva vo väčšom množstve buldozérovou technikou, alebo inými mechanizačnými prostriedkami pre zemné práce, čím by sa podstatne skrátili lehoty na dosiahnutie potrebnej ochrany živej sily a bojovej techniky.

Veľmi dôležitou úlohou veliteľov a štábov je aj **obnovenie bojaskapnosti vojsk**. Zahŕňa komplex opatrení, ktoré sú podrobne rozpracované v základných predpisoch.

Bojaskapnosť sa obnovuje spravidla v rámci pôvodnej organizačnej štruktúry. Niekedy možno vytvárať zmiešané jednotky, vyzbrojené delami rovnakého kalibra. Zásadou pri obnove bojaskapnosti je urýchlená činnosť, ktorá umožní predísť nepriateľa v prechode do aktivity.

Rozbor opatrení potrebných pre zachovanie životnosti raketového vojska a delostrelectva potvrdzuje, že väčšina z nich sa organizuje pri riešení úloh bojového zabezpečenia. Jednotlivé oblasti a opatrenia nemožno od seba odtrhať alebo podceňovať, všetky majú svoj význam. Každé podcenenie v jednej oblasti si vyžiada úsilie v iných. Jedine spoločným a dôsledným uplatňovaním ich celého komplexu sa dá zachovať bojaskapnosť vojsk, ktorá umožní splniť stanovené úlohy.

Domnievam sa, že opatrenia pre zníženie pravdepodobnosti zasiahnutia palebných prostriedkov (manévr, rozptýlenie jednotiek a prostriedkov) sa môže efektívnejšie riešiť zavedením nového moderného automatizovaného systému riadenia paľby. Skvalitnenie ochrany osôb a bojovej techniky možno doceliť rýchlejšim budovaním a zvýšením počtov výkonných prostriedkov pre ženijné budovanie (organických alebo pridelených), u jednotiek útvarov a zväzkov raketového vojska a delostrelectva.

U ostatných opatrení pre zachovanie bojaskapnosti nejde v podstate o nové problémy, ale o ich komplexnejšie chápanie a dôslednejšiu realizáciu v každej situácii.

Raketové vojsko a delostrelectvo zdokonalit ve vedení úderů a paleb v obraně v počátečním období války. Dosáhnout zkrácení času potřebných ke splnění palebných úkolů a zvýšit jejich přesnost. Procvičovat činnost kočujících palebných jednotek.

(Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1989–1990)

PŘEDPOKLÁDÁNÍ ČINNOSTI BITEVNÍCH VRTULNÍKŮ NEPŘÍTELE VOJSKEM PVO

Mezi jednu z rozhodujících činností velitelů, štábů, náčelníků druhů vojsk a služeb, která vede ke splnění přesně vymezených cílů, patří řídicí činnost. Ve vojenských podmínkách označujeme tuto činnost jako velení vojskům, což je složitá a mnohostranná činnost, jejíž neoddelitelnou součástí je organizace boje.

Organizace boje u operačních a taktických stupňů obsahuje i zpracování stanovených dokumentů, jejichž počet i obsah je stanoven pomůckami: Bojová činnost PVO pozemního vojska (PVOV-51-14), Dokumentace pro plánování PVO vševojskového svazku, útvaru (PVOV-51-16), Pomůcka k přípravě frontové (armádní) obranné a útočné operace.

Formy a obsah vytváření prognóz bojové činnosti bitevních vrtulníků vzdušného nepřítele jsou uvedenými pomůckami ve vojsku PVO pro jednotlivé stupně velení upřesněny takto:

- **u operačního stupně**

- v grafické části plánu PVO se zpravidla zakreslují prostory (čáry) zjištění vzdušného nepřítele a palebné sektory, prostory rozmístění bitevních vrtulníků;

- **u taktického stupně**

- v grafické části plánu PVO se zpravidla zakreslují na mapě 1 : 100 000, 1 : 50 000 prostory rozmístění bitevních vrtulníků, předpokládané čáry zasazení bitevních vrtulníků;
- v bojovém nařízení náčelníka PVO svazku pro vševojskové pluky a protiletadlový pluk se udávají čáry zasazení bitevních vrtulníků a jejich prostory.

Z uvedených údajů je patrné, že pomůcky pro plánování u operačního i taktického stupně, v oblasti vytváření prognóz činnosti bitevních vrtulníků stanovují funkcionářům PVO povinnost tyto otázky řešit. Mezi jednotlivými stupni však není dostatečným způsobem využita možnost diferencovaného přístupu.

Zkušenosti z praktického výcviku PVO potvrzují, že se tyto problémy řeší nejednotně. Jejich řešení je do značné míry závislé na schopnostech a připravenosti funkcionářů PVO, čase vyčleněném k řešení úkolu i náročnosti a připravenosti kontrolních orgánů.

Správné vyřešení otázky prognózy bojové činnosti pravděpodobného vzdušného nepřítele (i bitevních vrtulníků) u jednotlivých stupňů předpokládá komplexní přístup k řešení, o což se pokusíme v další části cestou diferencovaného rozdělení úkolů pro jednotlivé stupně velení vojska PVO.

Bitevní vrtulníky jsou součástí vojskového letectva armád NATO. Se širokým uplatněním bylo v pozemním vojsku těchto armád započato v polovině 60. let.

Na základě zkušeností z uskutečněných cvičení NATO, lokálních konfliktů a organizace bitevních vrtulníků v těchto armádách je možné předpokládat jejich široké použití i v podmínkách evropského válčistě. Tato skutečnost je podmíněna především výraznou převahou bi-

tevních vrtulníků v boji proti tankům. Na evropském válčišti může tento poměr, podle názoru západních specialistů, dosahovat až 1 : 8 ve prospěch vrtulníků. Skutečný poměr ničení mezi vrtulníkem a tankem je podmíněn více faktory a jeho hodnota je na nich závislá.

Ze znalosti zásad bojového použití bitevních vrtulníků vzdušného nepřítele a úkolů vojska PVO vyplývá, že nás bude při řešení uvedeného problému zajímat především bojová činnost vedená bitevními vrtulníky při palebné podpoře vojsk.

Úkoly palebné podpory vojsk plní bitevní vrtulníky ničením obrněných cílů, prostředků PVO, prostředků jaderného napadení, míst velení a jiných důležitých cílů protivníka. Pro zabezpečení efektivního splnění úkolů zaujímají bitevní vrtulníky tyto prostory: prostor bojového rozmístění, vyčkávací prostor, výchozí postavení pro zteč.

Analýzujeme tedy uvedené prostory za předpokladu použití bitevních vrtulníků armády NSR z těchto hledisek:

- rozměr prostoru a jeho vzdálenost od předního okraje vojsk protivníka,
- doby pravděpodobného setrvání v prostoru,
- možnosti a nutnosti průzkumu daného prostoru,
- pravděpodobnosti určení prostoru.

Prostor bojového rozmístění (PBR) má zabezpečit bitevními vrtulníky nerušenou přípravu ke splnění stanovených úkolů. Musí tam být k dispozici letiště nebo přistávací plocha. V PBR se uskutečňuje pozemní příprava, ošetřování techniky, doplnění munice a leteckých pohonných hmot před letem. Je vyhledáván zpravidla v týlovém prostoru armádního sboru, což u armády NSR činí vzdálenost 50 až 120 km. Rozměry prostoru dosahují hodnot 6×7 km. Doba pobytu je možné stanovit na základě znalosti zásad uvádění vojsk NATO do bojové pohotovosti a předpokládané činnosti na 2 až 6 hodin. Pravděpodobnost určení prostoru je možné obecně vyjádřit jako úplnou pravděpodobnost při existenci dané hypotézy. Tato pravděpodobnost Q při hypotéze H je dána vztahem $Q = P \cdot W(H)$, kde: P – pravděpodobnost hypotézy, $W(H)$ – pravděpodobnost jevu při hypotéze H .

V případě, že pravděpodobnost hypotézy bude stejná, což může nastat při určování prognóz jedním stupněm, bude pro úplnou pravděpodobnost Q platit: $Q = K \cdot W(H)$.

Pravděpodobnost $W(H)$ můžeme vypočítat jako **poměr příznivých možností m k celkovým možnostem n** podle vztahu:

$$W(H) = \frac{m}{n}.$$

Potom pro úplnou pravděpodobnost Q bude platit:

$$Q = \frac{m}{n} \cdot K.$$

V případě, že máme **jeden prostor**, potom platí $m = n$ a po dosazení do vztahu pro úplnou pravděpodobnost: $Q = 1 \cdot K$.

Průzkum prostoru bojového rozmístění je z hlediska možnosti a zájmu o objekt hlavním bodem pozornosti operačních stupňů.

Vyčkávací prostor (VP) musí zabezpečovat možnost doplnění munice a leteckých pohonných hmot, přistávání v průběhu boje, dostatečný úkryt a uskutečnění manévru. Jeho rozmístění se předpokládá v prostoru týlu divize. U armády NSR to představuje vzdálenost 20 až 50 km od předního okraje vojsk protivníka. Rozměry VP jsou 3×4 km. Doba pobytu v tomto prostoru je možné vypočítat ze vztahu: $T_C = T_L + T_S + T_D$, kde: T_C – celková doba pobytu v prostoru, T_L – doba letu z vyčkávacího prostoru do výchozího prostoru pro zteč a zpětného návratu do vyčkávacího prostoru, T_S – doba setrvání ve výchozím postavení pro zteč, při odpálení 6 ks řízených střel, T_D – doba potřebná pro doplnění munice a leteckých pohonných hmot četou.

Při výpočtu pro metodu postupného plnění úkolů četou jsme vycházeli z následujících předpokladů: z VP jsou provedeny 3 vzlety, rychlost vrtulníků při letu je $230 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$, vzdálenost VP od předního okraje je 35 km, doba doplnění pohonných hmot a munice četou činí 15 minut, doba setrvání jednoho vrtulníku na čáře zteče při odpálení jedné řízené střely je 38 sekund.

Za těchto předpokladů je celková doba setrvání bitevních vrtulníků ve VP 6 až 36 minut. Průzkum tohoto prostoru mají za úkol především průzkumné orgány vševojskových svazků. Pravděpodobnost určení objektů při podmínkách výpočtu jako v případě prostoru bojového rozmístění a četnosti je dána vztahem:

$$Q = \frac{1}{4} \cdot K.$$

Výchozí postavení pro zteč (VPZ) musí umožňovat dostatečnou volnost manévru osádkám bitevních vrtulníků k vykonání zteče a dostatečný skryt při vedení bojové činnosti. Stanovuje se jednotlivým osádkám bitevních vrtulníků a nebo dvojicím vrtulníků. VZP je vzdáleno od obrněného cíle 3 až 6 km. Dobu setrvání ve VPZ je možné vypočítat ze vztahu:

$T_C = T_M + T_Z$, kde T_C – celková doba pobytu v prostoru, T_M – doba potřebná k uskutečnění manévru bitevních vrtulníků z výchozího postavení pro zteč na čáru zteče, T_Z – doba potřebná k provedení zteče při odpálení jedné řízené střely.

Doba setrvání ve VPZ za předpokladu, že doba vykonání jednoho manévru je 20 sekund, a doba setrvání na čáře zteče při jednom odpálení řízené střely je 38 sekund, dosahuje hodnoty 1 až 6 minut. Průzkum VPZ je uskutečňován především orgány vševojskových a vojskových svazů a útvarů. Pravděpodobnost určení prostoru při četnosti je dána vztahem

$$Q = \frac{1}{18} \cdot K.$$

Z výchozího postavení pro zteč uskutečňují bitevní vrtulníky manévry na čáru zteče (ČZ). Doba setrvání na této čáře, po kterou tvoří bitevní vrtulník cíl pro palebné prostředky PVO, je relativně malá (24 až 38 sekund). Z hlediska průzkumných možností a zájmu o cíl je ČZ objektem zájmu především útvarů a jednotek prvního sledu.

Výsledky z analýzy modelu bojové činnosti bitevních vrtulníků, poznatky z praktického výcviku vojsk, znalosti zásad použití bitevních vrtulníků a poznatky z plánování při cvičeních u jednotlivých stupňů velení ukazují na potřebu diferencovaného rozdělení odpovědnosti ve stanovování prognóz bojové činnosti bitevních vrtulníků ve vojsku PVO.

Nutnost rozlišovat rozsah povinnosti v získávání, hodnocení a přijímání opatření, předávání úkolů podřízeným, vyplývá z diferencovaných možností vedení průzkumu jednotlivými stupni. časových relací při setrávání bitevních vrtulníků v jednotlivých prostorech, pravděpodobnosti určení jednotlivých prostorů a čar, jejich reálnosti a přesnosti zákresu, včetně skutečné potřeby pro vedení boje.

Proto se jeví jako výhodné rozdělit odpovědnost za stanovení jednotlivých prostorů a čar – viz tabulku.

Tabulka

Stupeň velení	Předmět hodnocení
Oddělení vojska PVO	Prostor bojového rozmístění
Skupina N PVO	Vyčkávací prostor
N PVO pluku (plo)	Vyčkávací postavení pro zteč
Velitel baterie	Čára zteče

Uvedenými názory jsme chtěli přispět k řešení problémů, které mají, podle našeho mínění, ve vojsku PVO velký význam. Zvolený přístup ukazuje na jednu z možných cest řešení daného problému cestou vyšší diferencovanosti v odpovědnosti jednotlivými stupni velení. Výsledky získané při zvolené metodě odrážejí jednotlivé stránky zvolené varianty a je vhodné je takto využívat. Zvolený přístup a poznatky bude nutné rozvíjet a ověřit jejich objektivitu v praktickém životě vojsk.

ZABEZPEČENÍ SPOJENÍ VE SVAZECH KOALIČNÍHO SLOŽENÍ

Velení vojskům zaujímá jedno z hlavních míst v teorii umění a praktické přípravě vojsk Spojených ozbrojených sil. Úroveň velení koaličním vojskům Spojených ozbrojených sil (SOS) jak teoretická, tak i praktická je velmi důležitou podmínkou způsobilosti těchto vojsk úspěšně vést bojové operace od samotného začátku války.

Spolehlivost a operativnost velení koaličním vojskům závisí na všestranné přípravě orgánů velení a míst velení, na spolehlivé činnosti spojovací soustavy ve složitých podmínkách operace, za masového použití prostředků radioelektronického boje a snah nepřítele ji rozbit nebo silně narušit.

Spojovací soustava je materiálním základem velení koaličním vojskům v operaci. Musí se vyznačovat vysokou bojovou pohotovostí, spolehlivostí v podmínkách činnosti prostředků ničení a radioelektronického boje nepřítele, mobilností, vysokou propustností, hodnověrností, včasností a skrytostí předávání všech informací.

Realizaci požadavků kladených na spojovací soustavu koaličních svazků lze rozdělit z časového hlediska do dvou etap. **První etapa** zahrnuje plnění opatření spojovacím vojskem do zahájení operačního rozvíjení vojsk s cílem dosáhnout vysoké bojové pohotovosti, a to zejména včasnou a skrytou přípravou stacionární spojovací sítě, spojovacích uzlů míst velení, polní spojovací soustavy hlavních velitelství SOS u operačních svazů.

Pro splnění tohoto velmi důležitého předpokladu je nezbytně nutné:

- cílevědomě uskutečňovat přípravu i výstavbu prostoru možného válčiště z hlediska zabezpečení spojení v období uvádění vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti, provedení prvních operací počátečního období války a následujících strategických operací koaličními vojsky na válčišti,
- udržovat spojovací útvary a svazky v trvalé pohotovosti k rozvinutí spojovací soustavy současnými silami a prostředky,
- nepřetržitě zdokonalovat jejich technickou vybavenost,
- udržet vysokou úroveň taktické a odborné spojovací přípravy velitelů, štábů a jednotek,
- mít zpracované plány spojení svazů, reálnost hlavních částí plánu (místa rozvinutí spojovacích uzlů míst velení, hlavních spojovacích os a směrů) ověřovat formou štábních a spojovacích nácviků.

Cílem **druhé etapy**, jejíž začátek je spojen s uváděním svazů do vyšších stupňů bojové pohotovosti, je včas uskutečnit následující opatření:

- skrytě rozvinout polní spojovací soustavu,
- ženijní zabezpečení včetně maskování prostoru rozmístění spojovacích uzlů a bojových stanovišť,
- organizovat záložní a oklikové spojovací směry a spojovací okruhy,
- vytvořit retranslační body,
- použít zařízení pro automatické utajení telefonních i telegrafních zpráv,

- přísně kontrolovat objem a doby průchodu informací spojovacími uzly,
- dodržovat požadavky skrytého velení vojskům,
- manévr spojovacími okruhy, silami a prostředky,
- vytvořit zálohu spojovacích sil a prostředků, včetně její včasné obnovy.

Zvláštní význam v současných operacích nabývají opatření zvyšující radioelektronickou ochranu spojovací soustavy s jejími prvky, elektromagnetickou koexistenci i ochranu před rádiovým rušením a účinky elektromagnetického impulsu při jaderných úderech.

Ve strategické operaci na válčišti pro zabezpečení spolehlivého velení vojskům se včas vytváří jednotná spojovací soustava, která je součástí spojovací soustavy vrchního hlavního velení. Je složena ze stacionárních a polních spojovacích uzlů a směrů hlavního velitele na válčišti, velitelů frontů, spojeneckého vojenského námořnictva a svazů druhů ozbrojených sil, zařazených do sestavy strategického svazu. K nim patří spojovací okruhy, uzly státní spojovací sítě a spojovací sítě ozbrojených sil spojeneckých zemí na válčišti.

Fronty, armády, armádní sbory, zařazené do spojeneckého svazu Spojených ozbrojených sil na válčišti, musí mít spojení jak s hlavním velitelem na válčišti, tak i se svým národním velením. To je v míru zabezpečeno spojovacími útvary (jednotkami) vyčleněnými ze sestavy spojenecké armády.

Na základě zkušeností bude spojovací soustava hlavního velitele na válčišti zpravidla tvořena:

- opěrnou spojovací sítí s opěrnými spojovacími uzly, spojovacími osami a rokadami, jež jsou budovány mnohokanálovými radioreléovými, troposférickými, kosmickými stanicemi a linkovými spoji,

- spojovacími uzly velitelských, záložních velitelských a týlových velitelských stanovišť vlastního stupně, podřízených národních a koaličních frontů (armád, svazků), spojeného vojenského námořnictva, svazů a svazků ozbrojených sil druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb,

- přímými spoji (směry i sítě) mezi místy velení,
- spoji připojení míst velení k opěrné spojovací síti,
- uzly a stanicemi polního poštovního spojení,
- systémem řízení spojení,
- systémem technického zabezpečení spojení a automatizovaných systémů velení vojskům,

- zálohou spojovacích sil a prostředků.

Dále mohou být do této sítě zařazeny stacionární a polní spoje generálních štábů spojeneckých armád k národním svazům a svazkům, které jsou zarazeny do operační sestavy koaličního svazu.

Takto široce rozvinutá spojovací soustava dovoluje zabezpečit od VS, ZVS a TVS hlavního velitele na válčišti do 75 základních informačních směrů, z nichž je 20 až 25 ukončeno v místech velení svazů (svazků) spojeneckých armád. Asi 45 směrů je ukončeno v místech velení svazů (svazků) vojenských leteckých sil, protivzdušné obrany, průzkumu, radioelektronického boje, ženijních, chemických a spojovacích vojsk bezprostředně podřízených hlavnímu veliteli SOS na válčišti.

U všech strategických informačních směrů musí být zabezpečeno utajené spojení zaručené stálosti. Utajené spojení dočasné stálosti u základních informačních směrů může být použito jen u linkových spojů. Spojovací okruhy Federálního ministerstva dopravy a spojů musí orgán organizující toto spojení prověřit, zda v celém průběhu spoje byly použity pro přenos jen linkové prostředky.

K zabezpečení spojení ve strategické operaci na válčišti se vytváří seskupení spojovacích sil a prostředků, které zabezpečuje rozvíjení spojovací soustavy HV SOS na válčišti. Na základě zkušeností získaných na cvičení Sojuz-83 a Sojuz-84 je skupina spojovacích sil tvořena:

- uzlovou spojovací brigádou, spojovacími brigádami a útvary dálkových spojů, jejichž úkolem je rozvinout opěrnou spojovací síť, spojovací uzly míst velení hlavního velitele na válčišti a přímé spojovací směry za jednotlivými fronty, armádami a svazky.

Kromě toho k **zabezpečení spojení štábu SOS** se štáby frontu, armád a divizí se na všechna místa velení podřízených a štáby udržujících součinnost jiných národních armád, vysílají **speciální spojovací skupiny, které jsou součástí operačních skupin.**

Operační skupiny (OS) jsou vysílány hlavním velením na válčišti k podřízenému frontu jiného štátu a opačně, mezi sousedními fronty, armádami a svazky různých národních armád. Obecně jsou OS vysílány pravým sousedem k levému, svazem (svazkem) druhů vojsk k vševojskovým svazům (svazkům).

Spojení v operaci se organizuje v souladu s rozhodnutím hlavního velitele, pokynů náčelníka štábu HV SOS na válčišti. Rádiové spojení se organizuje prakticky u všech informačních směrů nezávisle na národní příslušnosti. Ve složitých situacích se může radiové spojení stát hlavním a jediným spojovacím systémem. Všichni korespondenti se podle příslušnosti zpravidla slučují do radiových sítí.

Pro řadu hlavních korespondentů (front, letecká armáda, operační manévrovací skupina a další) se **připravují radiové směry. Rádiové směry** od velitelského stanoviště (ZVS) hlavního velitele SOS na válčišti je vhodné připravit i pro:

- velitele RVD s raketovými brigádami bezprostředně podřízenými HV SOS na válčišti a jednotlivým frontům,
- velitele vojenského letectva a PVO se svazy, svazky a útvary vojenského letectva a PVO; důležité radiové spojení se předem připravuje také od tylového velitelského stanoviště, vzdáleného místa a předsunutého místa velení; přitom spojení s podřízenými fronty je uskutečňováno o dva stupně níže; ve vojenských leteckých silách k leteckému pluku, v raketovém vojsku k oddílu.

Přímé troposférické spojení se organizuje od velitelského stanoviště (ZVS) HV SOS na válčišti s nejbližšími fronty, armádami a svazky, **kosmické spojení** s generálními (hlavními) štáby spojeneckých armád, podřízenými svazy, spojeným vojenským námořnictvem s použitím uzlových a koncových stanic R-440.

Radioreléové, troposférické a linkové spojení spolu s opěrnými a pomocnými spojovacími uzly tvoří opěrnou spojovací síť na válčišti, do níž jsou začleňovány stacionární spoje národních ministerstev obrany, státní spojové sítě spojeneckých zemí a také chráněné, zodolněné spojovací uzly a radiová střediska.

V průběhu operace spojovací vojska HV SOS na válčišti, podřízených frontů a také spojovací síly a prostředky generálních (hlavních) štábů spojeneckých armád rozvíjejí polní opěrnou spojovací síť na válčišti.

Polní opěrná síť rozvíjená od opěrných spojovacích uzlů HV SOS na válčišti je budovala silami a prostředky brigád dálkových spojů HV SOS na válčišti.

V pásmu každého frontu se vytváří **hlavní a pomocná osa**. Osy mohou být tvořeny více směry (radioreléovým, troposférickým, linkovým).

Příčné (rokovácí) spoje polní opěrné spojovací sítě (troposférické, radioreléové) se rozvíjejí na úrovni míst velení frontů a armád (VS, ZVS) prvního sledu.

Vybudovaná opěrná spojovací síť na válčišti musí zabezpečit mnohonásobné zálohování spojení. Toho se dosahuje zdvojnásobením spojovacích okruhů na různých trasách.

Základními prvky spojovací soustavy jsou spojovací uzly míst velení. V nich se soustřeďuje zabezpečení všech druhů spojení s nadřízenými, podřízenými i součinnostními štáby a také vnitřní spojení. Pro zabezpečení vysoké spolehlivosti a životnosti spojovací soustavy musí být připojení spojovacích uzlů na opěrnou spojovací síť uskutečněno nejméně ke dvěma opěrným spojovacím uzlům, zpravidla na různých spojovacích osách. Zkrácení lhůt připravenosti spojení na místech velení v novém prostoru rozmístění se dosahuje přemísťováním spojovacího uzlu po částech. V prvním pořadí se přemísťuje mobilní část, ve druhém pořadí hlavní část spojovacího uzlu.

Systém řízení spojení zahrnuje orgány a místa řízení spojení HV SOS na válčišti, podřízených a součinnostních svazů (svazků). Řízení spojení se uskutečňuje zvláštní sítí velitelského dispečerského spojení, vytvořené spojovacími okruhy opěrné spojovací sítě a přímých směrů. Místa řízení jsou vybavována technickými prostředky umožňujícími automatizovat proces řízení spojení. To je nezbytné nutné při organizaci spojení s velkým počtem míst řízení

ve svazech. Například systém řízení spojení frontu může tvořit až 20 míst řízení spojení svazů a až 80 míst řízení spojovacích uzlů, operačních spojovacích zón, spojovacích směrů, spojovacích os a jednotlivých středisek spojovacích uzlů.

K zabezpečení spojení s vojsky koaliční sestavy v operaci a vytváření jednotné spojovací soustavy koaličního svazu je nezbytně nutné:

- plánovitě rozpracovávat a do spojovacích vojsk spojených armád zavádět jednotné principy organizace spojení, typovou organizaci spojovacích svazků a útvarů frontů a armád,
- vybavit spojovací vojska spojeneckých armád novou současnou spojovací technikou stejného typu (radioreléovými, troposférickými a kosmickými stanicemi, provozovny ZAS a velitelsko-štabními vozidly),
- ve spojovacích svazcích, útvech a u spojovacích uzlů spojeneckých armád prosadit jednotné principy a metody výuky a výcviku velitelů, štábů, jednotek a obsluh,
- prosadit jednotné normy rozvíjení spojovacích uzlů a spojovacích směrů,
- zavést jednotný provozní řád a jednotná úsloví nutná pro navazování a zabezpečení spojení jednotlivými skupinami spojovacích specialistů,
- s cílem překonat jazykovou bariéru je nutné včas připravovat specialisty a obsluhy různých spojovacích provozoven schopných navázat a udržet spojení s obsluhami spojovacích provozoven jiných spojeneckých armád.

Zkušenosti z operační přípravy potvrzují nutnost mít ve vojenských okruzích a armádách široce rozvinutou síť míst velení včetně polních. Část těchto míst musí být přísně utajena. Toho lze dosáhnout plánovitým využíváním výcvikových prostorů, menších městeček, obcí a dalších příhodných prostorů na teritoriu okruhu, armády, kde je možné skrytě rozvíjet místa velení pro procvičování jejich rozvíjení.

Všechna předpokládaná místa skrytého rozvíjení míst velení musí být určena v mírové době, prověřena a po spojovací stránce částečně připravena.

V posledních letech byla značně zlepšena vybavenost spojeneckých vojsk současnými spojovacími prostředky. Výsledkem je zvýšená životnost spojovací soustavy. Přesto v organizaci spojení a v jeho kvalitě jsou slabá místa.

Hlavními nedostatky jsou:

- malá odolnost rádiových, radioreléových, troposférických a kosmických stanic vůči zá-
měrnému rušení,
- nízká mobilnost spojovacích prostředků a prvků,
- v jednotlivých druzích spojovací techniky se vyskytuje mnoho typů provozoven stejného
určení,
- vysoká energetická náročnost provozu prvků spojovací soustavy,
- malá přenosová kapacita spojovacích směrů,
- velmi nízký stupeň automatizace tvorby a přepojování spojovacích okruhů dálkové spo-
jovací sítě,
- současné spojovací prostředky mají mnoho demaskujících příznaků, které prozrazují
místa rozvinutí prvků spojovací soustavy a stupeň, který zabezpečují.

Proto je účelné spojením úsilím spojeneckých zemí rychleji řešit úkoly sjednocení, stan-
dardizace a modernizace základních spojovacích uzlů s automatickou komutací, snížení
hmotnosti spojovacích zařízení, energetické spotřeby spojovacích zařízení, počtu obsluhy
jednotlivých provozoven, zavádět způsoby a metody ochrany spojení před prostředky radio-
elektronického rušení nepřítel.

Ve vývoji spojovacích uzlů je třeba prosadit podstatné snížení množství automobilů a při-
věsů nutných k jejich zřízení. Spojovací uzly rozdělit na technickou část, tu vzdálit od místa
velení 4 až 5 km a na část, která je zdrojem elektromagnetického tepelného a infračerveného
záření 10 až 25 km. Klasické spojovací kabely používané u spojovacích uzlů nahradit optic-
kými kabely, čímž vytvořit materiální předpoklady k decentralizovanému rozmístění míst ve-
lení a spojovacích uzlů.

Zkušenosti z lokálních válek naléhavě vyžadují zdokonalovat organizační a technická opa-
tření k ochraně spojovací soustavy nejen před poruchami, ale i před pokusy zavést do sy-
stému velení klamné informace. Jde zejména o vytvoření základních záložních a skrytých

spojovacích směrů a sítí, všeobecné uplatňování prověrek, pomocí hesel a dalších metod vzájemného ověřování při vedení rozborů a určování hodnověrnosti dokumentů.

V zájmu dalšího zdokonalování velení svazům koaličního složení je nutné přijmout některá neodkladná opatření:

- k dokončení mezinárodní vzájemně propojené automatické spojovací soustavy členských států Varšavské smlouvy,
- k vybudování stacionárního systému troposférického spojení a rozvinutí systému kosmického spojení SOS na válčišti,
- do uvedeného spojovacího systému zapojit spojovací uzly míst velení strategického svazu SOS, generálních štábů a operačních svazů všech spojeneckých armád, vyčleněných do operační sestavy a hlavního velení SOS na válčišti ve válečné době.

Je také nezbytné mít i autonomní spojovací systémy zabezpečující spojení v těch systémech velení, kde faktor času hraje rozhodující roli.

Velký význam při řešení uvedených problémů má:

- koordinované využívání spojovacích okruhů opěrné spojovací sítě hlavního velení SOS na válčišti a spojeneckých frontů,
- včasné vysílání speciálních spojovacích skupin k podřízeným a součinnostním svazům jiných národních armád,
- vybavení štábů spojeneckých armád a frontů promyšlenými tabulkami termínovaných hlášení.

Dále je nezbytně nutná důkladná příprava obsluh různých spojovacích prostředků, předurčených navazovat a zabezpečovat spojení s obsluhami jiné národnosti, např. u specialistů kosmického radioreléového, rádiového i linkového spojení. U těchto spojů jsou zpravidla zařazovány národní provozovny. Proto byly pro spojovací specialisty spojeneckých armád zpracovány potřebné provozní dokumenty, stanovující zásady vedení provozu. Byly vydány konverzační příručky, jež specialisté používají na společných zaměstnáních.

Nejlépe je zabezpečeno spojení mezi armádami členských států Varšavské smlouvy u vyšších velitelských stupňů, a to mezi: hlavním velitelstvím a generálním (hlavním) štábem spojenecké armády; hlavním velitelstvím a frontem.

Při opětovném podřízení armády do sestavy frontu jiné státní příslušnosti je zabezpečení spojení mezi spojovacími uzly těchto svazů (svazků) velmi ztížené. Proto jsou vysílány operační skupiny se svými spojovacími prostředky, aby bylo včas vybudováno spojení, zabezpečena vysoká spolehlivost a kvalita spojení nadřízenými, podřízenými nebo štáby, které udržují součinnost se svými spojovacími prostředky.

Do sestavy speciálních spojovacích skupin u operačně strategického stupně je vhodné zařazovat: rádiové stanice velkého nebo středního výkonu, provozovny utajeného telegrafního a telefonního spojení k zabezpečení 1 až 3 spojovacích okruhů, v některých případech mohou být zařazeny stanice kosmického nebo troposférického spojení.

U operačního stupně bude spojovací část operační skupiny zpravidla tvořena: rádiovými stanicemi středního výkonu (R 161, R 140), provozovnou pro utajené telefonní a telegrafní spojení, 1 až 2 velitelsko-štabními vozidly.

U taktického stupně jde jen o velitelsko-štabní vozidlo.

Problémy jsou rovněž způsobeny zavedením rozličných typů spojovacích provozoven a stanic, stále se používá technika národní produkce, která nemá vždy návaznost na obdobnou spojovací techniku druhých spojeneckých armád. Taková technika, zvláště zařízení pro automatické utajování, může být používána jen pro zabezpečení spojení uvnitř vlastní národní armády. Využívat tuto techniku pro součinnostní spojení mezi koaličními svazy a svazky není vždy možné. Z toho vyplývá nutnost rozšířit průmyslovou základnu pro výrobu jednotných spojovacích zařízení a dalších prostředků velení.

Na spolehlivosti velení koaličním svazům má rozhodující význam správné řízení spojení velitelem a náčelníkem štábu, náčelníky druhů vojsk a speciálních služeb, včasné, operačně a technicky správné uložení úkolů spojovacímu vojsku a také umění používat současné spojovací prostředky.

STMELOVACÍ CVIČENÍ ARMÁDNÍCH A FRONTOVÝCH OPRAVÁRENSKÝCH ÚTVARŮ

Rozvoj vojenství, rostoucí nasycenost vojsk moderními zbraněmi, výzbrojí, bojovou a ostatní technikou má svůj bezprostřední vliv na rozvoj operačního umění. Soudobé operace vyžadují mistrovství v ovládání bojové a speciální techniky, při jejich vedení jsou kladeny vysoké požadavky na organizovanost, mobilizaci sil a prostředků, výzbroj, techniku a úroveň všestranného zabezpečení vojsk.

Zvyšují se požadavky na celý systém technického zabezpečení a jeho neustálé zdokonalování. Nová organizace technických služeb za řízení ZVV, včetně nové organizace útvarů technického zabezpečení armády za války ve struktuře opravárenských základů operačních stupňů, je odrazem těchto změn.

Tankové a automobilní technické zabezpečení (TATZ) má nezastupitelné místo. Vlivem rostoucího množství zbraňových systémů, prostředků spojení i další speciální techniky druhů vojsk na podvozcích tankové a automobilní techniky roste význam provozuschopnosti, spolehlivosti i návratnosti opravené tankové a automobilní techniky v průběhu a po skončení operací do sestavy bojujících vojsk.

Obnova bojeschopnosti techniky, její rychlá návratnost vojskům patří k hlavním úkolům tankového a automobilního technického zabezpečení. Opravy poškozené techniky představují, zejména v počátečních operacích, hlavní zdroj doplnění.

Průměrné denní ztráty techniky, dle mého názoru, ve frontové operaci za použití jaderných zbraní mohou činit 10 až 14 % a za celou dobu jejího trvání 150 až 200 %. Bez použití jaderných zbraní dosáhnou denní ztráty techniky průměrně 4 až 10 % a celkem za operaci frontu 60 až 150 %. Podle norem jsou útvary technického zabezpečení povinny provést opravy u 60 až 70 % poškozené techniky za 15 dní s tím, aby na konci operace zůstalo vojskům nejméně 50 až 60 % bojeschopné techniky.

Ke splnění úkolů TATZ u operačního stupně, zejména při zabezpečování středních oprav techniky, jsou vytvořeny u vševojskové armády v rámci armádní opravárenské základny prapory oprav tankové a automobilní techniky spolu s praporem technického průzkumu a evakuace. U frontu v rámci frontové opravárenské základny jsou vytvářeny pluky oprav tankové a automobilní techniky a prapor technického průzkumu a evakuace. K zabezpečení celkových oprav skupin techniky jsou u frontu organizovány opravárenské základny skupin tankové a automobilní techniky.

Při výstavbě nových organizačních struktur útvarů TATZ bylo veškeré úsilí zaměřeno na zvýšení kapacity středních oprav tankové a automobilní techniky při respektování hledisek efektivnosti a hospodárnosti. Vzniklé útvary TATZ zabezpečí zvýšení denní kapacity středních oprav u BVP a OT pásových o 20 %, u OT kolových o 64 % a u automobilů o 19 %. V souvislosti s výzbrojováním zejména vševojskových útvarů novou a modernizovanou tech-

nikou byly požadovány pro vzniklé opravárenské útvary další funkce dílenských specialistů.

Stejně jako v minulosti, tak i nyní, jsou útvary TATZ operačních stupňů doplňovány vojáky v záloze. Z toho vyplývá řada povinností. Jednou z rozhodujících k provádění středních oprav tankové a automobilní techniky v poli je organizování odborné přípravy povolávaných vojáků v záloze předurčených na všechny řídicí i výkonné funkce. Při rozhodování o formách a způsobu materiálního zabezpečení přípravy byly východiskem poznatky a zkušenosti, které byly získány ze soustředěného výcviku záloh čísel vojenské odbornosti (ČVO) tankové a automobilní služby a z výjimečných a stmelovacích cvičení útvarů TATZ předcházející organizace samostatných praporů. Po zhodnocení kladů a nedostatků vedly závěry k jednoznačnému rozhodnutí: se změnou organizačních struktur změnit i systém přípravy záloh s cílem jej všestranně zkvalitnit. Úsilí je zaměřeno především na získání a prohloubení praktických znalostí a schopnosti ve velení a řízení činnosti opravárenského útvaru v sestavě opravárenské základny, na získání praktických zkušeností a návyků při uskutečňování technologických postupů u středních oprav tankové a automobilní techniky s plným využitím vnitřního vybavení pojízdných dílenských prostředků. Se složitostí techniky roste i náročnost středních oprav. Praxe potvrdila, že k uvedeným útvarům nestačí zálohy vybrat jenom dle ČVO, ale zejména dle čísel funkcí, u kterých nepovolovat změnu, jako například: tankový mechanik, tankový elektromechanik, mechanik stabilizátoru, mechanik BVP, elektromechanik BVP, optik, optoelektronik a další. U uvedených ČVO a čísel funkcí (z důvodu značné náročnosti na jejich přípravu a praxi) nelze dosáhnout požadované odbornosti pouhým přecvičením. Tyto zásady by bylo vhodné zakotvit do předpisu Org-8-2.

Příprava a výcvik záloh útvarů TATZ začleněných do opravárenských základů armád je v průběhu 8. pětiletého plánu organizována formou stmelovacích cvičení, jež považujeme za nejvhodnější k prověření celé řady oblastí z hlediska struktury, funkce a vzájemných vazeb.

K těmto opatřením bylo přistoupeno na základě závěrů z rozborů výsledků stmelovacích cvičení praporu oprav automobilní techniky, praporu evakuace tanků a výjimečného cvičení tankové a automobilní opravy armády v letech 1983 až 1985. Výjimečné cvičení v roce 1987 u praporu oprav automobilní techniky plně potvrdilo správnost a opodstatněnost tohoto rozhodnutí.

Osobní účast a zainteresovanost hlavních funkcionářů a odborných orgánů tankové a automobilní služby HSVTZ/TAS, ZVO a VVO na přípravě a uskutečnění cvičení útvarů TATZ armády měly výrazný vliv na úroveň plnění vytyčených úkolů. V rozhodující míře přispěla k řešení a odstraňování nedostatků na místě nebo ke zpracování návrhů a realizaci opatření, směřujících např. k potřebným změnám v organizační struktuře, v počtech stanovených ČVO, v materiálně technickém zabezpečení (MTZ) apod. Bylo přihlédnuto i k názorům a připomínkám velitelů vytvářejících a vytvářených útvarů, které poukazovaly na potřeby a možnosti zlepšení jak v oblasti vševojskové, tak i odborné.

Jaké jsou dosavadní zkušenosti a poznatky ze stmelovacích cvičení útvarů TATZ armád?

Změna organizační struktury vyžaduje zvýšené úsilí všech řídicích i výkonných funkcionářů tankové a automobilní služby včetně odpovědných orgánů velení a materiálních hospodářů počínaje FMNO a konče útvarem. Důraz je položen na organizátorskou a řídicí činnost. Plnění organizačních a dislokačních změn v jednotlivých letech 8. pětiletého plánu je každoročně rozpracováno a průběžně kontrolováno.

V konkrétní činnosti je postiženo období do dosažení pohotovosti nově vytvořeného útvaru a dále připravenost útvarů k plnění úkolu v souladu se služebním předpisem a souvisejícími předpisy. Zároveň je kontrolován výcvik záloh, přičemž je prověřována jeho kvalita včetně materiálně technického zabezpečení.

Kontrolami bojové pohotovosti je ověřeno, že ke zpracování příslušné dokumentace přistupují velitelé a štáby vytvářejících útvarů s plnou zodpovědností. V procesu uskutečňování přijatých opatření jsou vedeni k praktickému procvičování činnosti všech pracovišť s důrazem na jejich materiální vybavení a znalosti vykonavatelů, což je obojí základním předpokladem splnění první etapy bojového stmelení. Stav se trvale zlepšuje. Jsou útvary, které lze

dát za příklad. Na druhé straně je třeba se zabývat kvalitou doplňování dodávaných motorových vozidel z národního hospodářství proto, že zde nejsou vždy splněny požadavky – včetně záměn a úhrad – vyplývající z charakteru vytvářených útvarů TATZ. Tento požadavek musí trvale sledovat odpovědní velitelé při jednáních s doplňujícími VS. Při doplňování vytvářených útvarů materiálem všech materiálových tříd by mělo být v zájmu odpovědných orgánů vojenských okruhů, aby jednotlivé druhy souhlasily s položkami předepsanými tabulkami počtů.

Zvláštní pozornost je věnována přípravě a uskutečnění plánovaných stmelovacích cvičení, zejména zajištění prostoru, odvedení a doplnění techniky na tabulkové počty a zabezpečení opravného fondu. Vše musí být provedeno s dostatečným předstihem a uvedeno v příslušných dokumentech na každý výcvikový rok.

Z hodnocení průběhu a výsledků stmelovacích cvičení vyplynuly tyto závěry:

- přípravné období i vlastního průběhu je věnována potřebná pozornost všech stupňů velení, maximálně jsou zainteresováni funkcionáři útvarů, vojenských okruhů a FMNO (TAS, ŠVTZ/HSVTZ), je zapotřebí přehodnotit úlohu armádního stupně,

- bude nutné zpracovat a vydat předpis pro technické zabezpečení,

- vyřešit MTZ odpovídajícími spojovacími prostředky a stanovým materiálem pro ubytování osob včetně oprav tankové a automobilní techniky,

- posoudit a řešit obranu a ochranu útvarů TATZ proti vzdušnému a pozemnímu nepříteli, přesuny,

- s dostatečným časovým předstihem zabezpečit opravný fond tak, aby při stmelovacích cvičeních byly prováděny střední opravy tankové a automobilní techniky dle plánovaných denních kapacit,

- věnovat trvalou pozornost úplnosti a provozuschopnosti pojízdných dílenských prostředků, zabezpečit doplnění jednotek a útvarů TATZ náhradními díly a agregáty dle norem,

- zpracovat technologické postupy pro střední opravy všech typů techniky, které mít u každé roty oprav,

- urychleně připravit metodiku pro komplexní opravy opravárenských základů frontu (armády),

- zvážit vhodnost konání stmelovacích cvičení buď samostatně, nebo v rámci taktických či operačně taktických cvičení vojsk ČSLA v souvislosti s nutností doplnit vytvářené útvary TATZ pro toto cvičení technikou a materiálem na tabulkové počty,

- určit dislokace vytvářených útvarů TATZ tak, aby vytvářející technický útvar mírově (prote, OTO, OZ apod.) byl v podřízenosti příslušného operačního stupně (armády, vojenského okruhu, FMNO).

Výčet uvedených otázek poukazuje jednak na zjištěná slabá místa, na druhé straně však už vytyčuje cíle, kterých je třeba dosáhnout, aby činnost útvarů TATZ, začleněných do opravárenských základů armád, odpovídala představám a požadavkům nejen při stmelovacích nebo výjimečných cvičeních, ale, a to především, zabezpečovala v plném rozsahu bojovschopnost vojsk za mimořádné situace.

Zkušenosti ze stmelovacích cvičení se všemi prapory oprav tankové, automobilní techniky a prapory technického průzkumu a evakuace, začleněných do opravárenských základů armádního stupně, budou zpracovávány a využity začátkem 90. let.

Při přípravě a výcviku záloh útvarů TATZ, začleněných do opravárenských základů frontu, včetně opravárenských základů skupin TAT, byly zvaženy skutečnosti a předpoklady, které vytvořením těchto útvarů vzniknou, poněvadž:

- došlo ke zvýšení počtu osob povolávaných ze zálohy až o 76 % (jde převážně o ČVO: dílenští specialisté tankové a automobilní služby),

- tím se zvýšily požadavky na tvorbu záloh osob a dodávané techniky z národního hospodářství doplňujícími KVS, OVS (MěVS) vzhledem k dislokaci útvarů s povinností vůči vytvářeným útvarům TATZ,

- je nutné kapacitně (kádrově, prostorově a materiálně) zabezpečit odbornou přípravu a výcvik obecně všech předurčených vojáků v záloze.

Přijata opatření, která vycházela z vyhodnocení a závěrů, byla provedena bezprostředně

po zpracování návrhů tabulek počtů nově vytvářených pluků oprav tankové, automobilní techniky a opravárenských základů skupin TAT a byla zakotvena do Nařízení NGŠ ČSLA – ZFMNO pro povolávání vojáků v záloze na vojenská cvičení. Ustanovení byla plněna současně s termínem platnosti nových tabulek počtů na základě součinnosti s odpovědnými orgány FMNO a okruhů.

Opatření přijatá v roce 1987 zabezpečují formou kursů a přecvičení tvorbu záloh v potřebných počtech ČVO teritoriálně tak, aby pluky oprav i opravárenské základny skupin TA techniky byly dočasně doplněny v souladu s platnými předpisy do počátku devadesátých let. Kursy, přecvičení, případně zdokonalovací výcvik předurčených záloh je organizován v praporech oprav techniky vševojskových svazků, u pluků oprav TA techniky u okruhové tankové a automobilní opravny. Tam jsou vytvořeny kádrové a materiální podmínky a předpoklady ke splnění tohoto úkolu.

Ke komplexnímu posouzení kvality vytvořených útvarů TEZ v rámci opravárenských základů frontu (armády) je zvažováno procvičit formou odborně taktického cvičení frontovou armádní opravárenskou základnu, prapor oprav techniky vševojskového svazku a roty oprav techniky vševojskových pluků. Vyvedení zabezpečit jako stmelovací cvičení za účasti velitelství a částí opravárenských jednotek útvaru.

Vojáky v záloze, předurčené pro zbývající opravárenské jednotky a opravárenské základny skupin TAT předpokládáme povolávat na zdokonalovací cvičení ať již k mírovým plukům oprav, tak i do OZ/TAS – HSVTZ. Zároveň jsou posuzovány možnosti a vytvářeny předpoklady k využití kapacit pro výcvik záloh v Ústřední tankové a automobilní základně TAS/HSVTZ-FMNO.

Pokračovat ve zdokonalování přechodu z mírového na válečný stav, zaujímání operační sestavy,...

(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce 1989–1990)

MOŽNOSTI OCHRANY OSOB PROTI ÚČINKŮM NERVOVĚ PARALYTICKÝCH LÁTEK

Hromadné a soustředěné nasazení chemických zbraní (CHZ) nepřítelem, především nasazení vysoce toxických sloučenin s nervově paralytickým účinkem, může mít za následek rozsáhlé zasažení vojsk i civilního obyvatelstva. Podle výpočtu expertů OSN v případě nenadálého útoku nervově paralytickými látkami (NPL) vznikne až 50 % ztrát na živé síle: nenávratných a zdravotnických. Vojskům vševojskové armády tak mohou být způsobeny těžké ztráty u pluků prvního sledu, u raketového vojska, u dělostřelectva druhých sledů a na velitelských stanovištích. Hromadné nasazení CHZ uvedeného typu svým ničivým účinkem na živou sílu se blíží účinkům jaderných zbraní malé až střední ráže. Je tedy nezbytné počítat s tím, že by bylo výrazně ovlivněno jak plnění bojových úkolů jednotlivých druhů vojsk, tak i systém velení a spojení, že by byla ztížena manévrovací schopnost vojsk a činnost celého týlu včetně léčebně odsunového systému.

Zdravotnické ztráty způsobené použitím NPL by měly mít převážně ohniskový charakter, což znamená, že by vznikaly buď najednou anebo postupně v krátkém časovém rozmezí, v relativně omezeném prostoru. Ohniska ztrát by se vytvářela zvláště v rozhodujících fázích bojové činnosti, např. v průběhu protipřípravy, při odrážení protiúderů, při střetném boji apod. Mezi zdravotnickými ztrátami mohou převládat kombinovaná poškození, především v prostorech napadení dělostřeleckými, leteckými a raketovými prostředky. Dle našeho názoru bude jejich procentuální zastoupení (v závislosti na konkrétní NPL a způsobu jejího použití) značně vysoké, zatímco v prostorech šíření sekundárního oblaku lze očekávat podstatně nižší výskyt těchto smíšených forem. S velkým výskytem kombinovaných poškození je třeba počítat při současném použití zápalných a nervově paralytických látek. Průběh otravy při přímém zamoření popálené plochy bude většinou tak rychlý, že se zasažený jedinec nedostane ani na nejnižší zdravotnickou etapu. Značně komplikovanou situaci je nutné očekávat i v případě současného použití jaderných

zbraní a NPL vzhledem k vysokému zastoupení mechanických a termických poškození, a také v důsledku změněné reaktivity organismu na antidotní prostředky i další léčiva.

Vojska NATO jsou systematicky cvičena pro boj v zamořeném prostředí a jsou pro tyto účely speciálně školená; např. ve Fort Mc Lellene ve státě Alabama byla dokončena výstavba speciálního výcvikového střediska, ve kterém se mají příslušníci ozbrojených sil USA – pozemního vojska, letectva a námořnictva – procvičovat ve vedení bojových operací za podmínek nasazení CHZ.

Množství a profil zdravotnických ztrát v případě použití NPL by nebyly přirozeně závislé jen na toxicitě použité NPL a její stálosti v terénu, ale v nemalé míře by byly ovlivněny způsobem rozptýlení otravné látky (OL) v cílovém prostoru, momentem překvapení, meteorologickou situací a členitostí terénu, množstvím a kvalitou prostředků individuální a kolektivní ochrany i úrovní vycvičenosti v ochraně proti těmto zbraním. K tomu přistupují ještě další okolnosti, např. stupeň námahy a fyzického vypětí.

V závislosti na konkrétní bojové situaci dospělý člověk vdechuje rozdílná množství vzduchu za jednotku času. Průměrná hodnota dechového objemu zdravého člověka v klidu je asi 11 litrů za minutu, v obranné činnosti asi 24 l/min a za útoku okolo 77 l/min. Jestliže těchto hodnot použijeme pro nechráněné vojáky, pak bojové koncentrace sarinu budou:

v klidu:	LC ₅₀ přibližně 100 mg . min . m ⁻³ ,
	EC ₅₀ přibližně 50 mg . min . m ⁻³ ,
v obraně:	LC ₅₀ přibližně 50 mg . min . m ⁻³ ,
	EC ₅₀ přibližně 25 mg . min . m ⁻³ ,
v útoku:	LC ₅₀ přibližně 15 mg . min . m ⁻³ ,
	EC ₅₀ přibližně 8 mg . min . m ⁻³ .

(LC₅₀ – střední smrtelná koncentrace. Hodnota LC₅₀ se obvykle vyjadřuje množstvím OL v mg, obsažené v 1 m³ vzduchu, jehož účinkům je zasažený organismus vystaven po dobu 1 minuty – mg . min . m⁻³.)

EC₅₀ – střední efektivní koncentrace, tj. taková koncentrace OL v mg na m³, která při jednodominutové inhalaci vyvolává u 50 % jedinců dočasné vyřazení.)

Uvedené údaje svědčí o tom, že nechráněná jednotka nemá reálnou šanci přežít útok sarinem ani tehdy, jsou-li vojáci bez fyzické zátěže. Poněkud pomaleji ve srovnání s inhalačními otravami se projevují příznaky intoxikace organismu při pronikání OL neporušenou kůží. Smrtelné otravy při zasažení kůže mohou nastat během jedné až dvou minut, ale také během jedné až dvou hodin. Při inhalačních otravách smrtelnými koncentracemi sarinu dochází k úmrtí během jedné až deseti minut. Velmi rychle probíhá otrava se smrtelnými následky při zasažení očí kapalným sarinem. Jako daleko nebezpečnější se jeví VX, jejíž LC₅₀ je ve srovnání se

sarinem ještě asi třikrát nižší, a při průniku kůží je VX toxickejší dokonce o dva řády.

Vzhledem k hustotě osídlení v Evropě by použití chemických látek mělo zvlášť těžké důsledky pro civilní obyvatelstvo. Podle některých údajů v případě ozbrojeného konfliktu s použitím CHZ by mohl být poměr mrtvých vojáků a civilních osob 1 : 20. V případě útoku NPL na 100tisícové město by mohlo být vyraženo a usmrceno až 50 tisíc osob. V případě použití perzistentních NPL, jako je VX, je nutné uvažovat navíc o dlouhodobém zamoření, tedy počítat s nebezpečím vzniku dalších otrav při déletrvajícím pobytu ve městě. Tato situace se dá do jisté míry přirovnat k radioaktivnímu zamoření – avšak s daleko rychlejšími a významnějšími účinky.

Jestliže je nebezpečí inhalačních otrav mimořádně vysoké a může mít katastrofální důsledky, nemusí tomu zdaleka tak být za předpokladu, že každý voják bude vybaven ochrannou maskou, která bude technicky v pořádku, bude ji mít vyzkoušenou a včas a správně si ji nasadí. Nasazení ochranné masky lze považovat za optimální, je-li provedeno do deseti sekund. V tomto časovém rozpětí voják vdechne v klidu necelé dva, v obraně čtyři a za útoku skoro třináct litrů vzduchu. Z těchto a dalších úvah zřetelně plyne, že útok sarinem v obvyklých koncentracích by se minul účinkem u osob bez fyzické zátěže a v podstatě i při činnosti v obraně, avšak u útočících vojáků lze s velkou pravděpodobností očekávat rozvoj příznaků intoxikace.

Konstrukce moderních ochranných masek zabezpečuje plnou účinnost i v podmínkách masivního a dlouhodobého útoku NPL a poskytuje spolehlivou ochranu před účinky všech aktuálních OL, včetně VX. Z těchto důvodů je nezbytné, aby je vojáci měli neustále u sebe, při každé činnosti, tzn. i při spaní. Technické řešení ochranných masek dovoluje vést boj v zamořené atmosféře po dlouhou dobu, a to pouze s krátkými přestávkami.

Při poranění konvenčními a jadernými zbraněmi často uplynou dlouhé minuty, ale i hodiny, výjimečně také dny, než je vůbec možné zahájit odpovídající konečné léčení. Naproti tomu, jde-li o inhalaci letálních (smrtečných) koncentrací NPL, musí být první pomoc poskytnuta neprodleně po zasažení, jinak nevyhnutelně následuje smrt. V žádném případě není možné odkládat léčení obdobným způsobem jako u některých poranění, popálení nebo onemocnění.

Je-li odmořovací zásah v případě zamoření kůže letální dávkou sarinu realizován do dvou minut po zamoření, přežije pravděpodobně asi 80 % zasažených; 5 % přežije při odmoření do pěti minut. Prodlouží-li se však doba odmoření na deset minut, zemře 100 % osob. Přes normální oděv pronikne sarin do třiceti minut a látka VX do tří minut.

Při rozsáhlém nasazení NPL by bylo potřebné provést účelný manévr silami a prostředky zdravotnické služby s cílem co nejrychleji poskytnout všem zasaženým potřebnou pomoc.

Zdravotnické etapy je nutné rozvinout co nejbliže ohniska napadení, protože většina zasažených je v těžkém stavu a bez poskytnutí potřebné pomoci není schopna odsunu na vyšší zdravotnické etapy. K většímu ohnisku napadení CHZ je potřebné přisunout etapu odborné lékařské pomoci (zdravotnický prapor divize, zdravotnický oddíl armády), které mají potřebné personální i materiální vybavení. U velkého ohniska a ve větší hloubce od čáry dotyku s nepřítelem je vhodné rozvinout specializované zařízení, vnitřní polní pohyblivou nemocnici, která má všechny potřebné možnosti pro konečnou léčbu zasažených. **Tento manévř je při použití nervově paralytických látek velmi významný a daleko potřebnější než např. při použití jaderných zbraní, kde podíl zasažených v těžkém stavu a neschopných odsunu není tak vysoký.**

Organizace zdravotnické pomoci a výsledný efekt by měly být závislé nejen na vzdálenosti prostředků zdravotnické služby od ohniska napadení, ale hlavně na počtu zasažených, přitom v zamořeném prostoru by se vyskytovaly všechny formy poškození, od velmi lehkých až po těžké. **U části těžce otrávených osob je naléhavě potřebné, aby jim byla první pomoc poskytnuta co nejdříve, neboť jejich zdravotní stav vyžaduje okamžité podání antidota a další život zachraňující výkony, zejména související s udržením dechové a srdeční činnosti.**

Z praktického hlediska se doporučuje rozlišovat použití perzistentních NPL (látek typu VX), které dlouhodobě zamořují terén, od použití neperzistentních NPL (typickým představitelem je sarin), kde osobám poskytujícím první pomoc nehrozí tak velké nebezpečí.

Vojáci poskytující první pomoc v prostoru napadení NPL vstupují do zamořeného prostoru s ochrannými prostředky a jejich autoinjektory s nepoužitým antidotem pro vlastní potřebu mohou být použity pro pomoc ostatním, zejména těm, u kterých se první dávka antidota ukázala nedostatečnou. **Znamením dostatečné dávky antidota je pocit sucha v ústech (snížení slinění), rozšíření zornic, zrychlení tepu, ústup dechových obtíží.**

Jediným druhem zdravotnického třídění, o kterém je zapotřebí uvažovat, je **třídění na místě**, přímo v prostoru použití OL. Je-li kritériem použití nějaký příznak, pak v případě nasazení NPL (pára nebo aerosol) se v rozhodující většině zjistí **zvýšená sekrece z nosu, nejasné vidění, zúžené zornice, tíseň na hrudníku a dechové těžkosti**. Třídění bude provádět každá osoba, která bude poskytovat první pomoc a zvláště pak příslušníci zdravotnické služby nejnižších stupňů. Zasažené osoby by měly být účelně členěny do dvou základních proudů: první proud by tvořily osoby, které jsou schopny se o sebe postarat, a druhý proud osoby, které i po první injekci antidota proti NPL budou potřebovat další léčení a urychlený odsun na zdravotnickou etapu.

Při odsunu intoxikovaných osob se mohou vyskytnout dvě základní překážky. První spočívá v tom, že velký počet otrávených osob bude nutné odsunovat vleže, a to bude vyžadovat velký počet odsunových prostředků. Druhá potíž vyplývá ze

skutečnosti, že značné procento zasažených NPL bude potřebovat soustavnou pomoc v průběhu celého odsunu, a to opakované podání další dávky antidota a v některých případech i umělé dýchání. K tomu dnes ani vlastní zdravotnické odsunové prostředky nejsou dostatečně vybaveny a zdravotnický personál by měl být v tomto ohledu více cvičen. Vlastní zdravotnické odsunové prostředky by pokryly jen malou část potřebné kapacity a k vývozu zasažených by bylo nutné použít všechna vozidla, dopravní prostředky všeobecného určení i bojová vozidla. **Rychlý vývoz zasažených a jejich včasné přivezení na zdravotnické etapy, kde jim může být poskytnuta potřebná pomoc, může být právě u ohniska napadení chemickou zbraní rozhodujícím faktorem, který bude rozhodovat o životech zasažených.** Neméně důležité je zabezpečit, aby každé z těchto vozidel bylo doprovázeno alespoň jednou osobou, pokud možno se základním výcvikem. **Během odsunu musí být kontrolováno dýchání, udrženy volné cesty dýchací správnou polohou (stabilizovaná poloha) a odsáváním vazkých slin a sekretu z horních cest dýchacích.** Po ukončení činnosti v prostorech zamorených perzistentními NPL bude nutné provést u všech vozidel úplnou speciální očištění.

Nejtěžší klinické formy zasažení vyžadují urychlené poskytnutí specializované pomoci, a proto se doporučuje odsun z ohniska vrtulníky, který by umožnil vynechat nižší zdravotnické etapy.

V závislosti na okolnostech někteří západní autoři doporučují vytvářet **provizorní shromaždiště** nebo příležitostně organizovaná zdravotnická střediska v blízkosti oblastí s ohromnou koncentrací OL. V těchto provizorních shromaždištích je třeba zajistit otráveným osobám pomoc až do jejich dalšího odsunu.

Rychlé hromadění intoxikovaných osob v týlových zdravotnických zařízeních a jejich předpokládaná doba léčení nejméně sedm dní se může brzy projevit přeplněním kapacity léčebných zařízení o 50 až více %, zejména tehdy, dojde-li v krátkém časovém údobí k zasažení velkého počtu osob NPL typu sarin. Lze předpokládat, že ještě **komplikovanější situace by vznikla v případě použití perzistentních látek řady V a perspektivní polostálé nervové paralytické látky IVA, která svými fyzikálními, chemickými a biologickými účinky může v budoucnu nahradit sarin i látku VX.**

Poskytnutí první pomoci při zasažení NPL musí být zabezpečeno co nejdříve po zasažení a je na něm závislý další průběh poškození člověka i jeho další osud. Proto byla ve všech moderních armádách věnována velká pozornost a velké prostředky na vývoj a zavedení účinného antidota, které by mohl mít voják u sebe. Dále je nutné, aby již **v míru byl vypěstován dynamický stereotyp**, ve kterém každý voják je schopen rozpoznat průběh zasažení organismu a **poskytnout první pomoc sobě nebo spolubojovníkovi.** Je nezbytné, aby nejnižší velitelé uměli tuto činnost spolehlivě organizovat.

Je známo, že kombinované použití atropinu a reaktivátorů cholinesterázy (ob-

dobného složení je i čs. antidotum) bezprostředně po zasažení může zachránit život osob otrávených několika LD₅₀ sarinu nebo tabunu. (LD₅₀ – střední smrtelná dávka OL, tj. dávka, která usmrtí 50 % zasažených osob.) U somatu, a dá se předpokládat, že také u látky IVA, je třeba vědět, že efekt léčby je nižší, což souvisí s výrazným ovlivněním některých životně důležitých pochodů v organismu těmito látkami. Vezmeme-li v úvahu, že v polních podmínkách je možné očekávat sarin v koncentracích asi do 5 LD₅₀, pak moderní prostředky první pomoci (především autoinjektory s náplní antidota) umožňují ve skutečnosti přežít i těm osobám, které nepoužily prostředky individuální ochrany adekvátně či včas. Jinak řečeno, při správném použití antidota by musely být standardní NPL rozptýleny ve vyšších koncentracích, aby bylo dosaženo požadovaného letálního účinku. Jelikož i menší kvanta VX (zřejmě také IVA) představují koncentrace, při nichž současné antidotní prostředky jsou méně účinné, lze dospět k jedinému závěru: **zavedení NPL řady V změnilo značně rovnováhu mezi útočnými a ochrannými prostředky ve prospěch útočných prostředků.**

Souhrnně lze říci, že podle současných představ západních odborníků i dobře vycvičená jednotka při útoku NPL může utrpět **30 až 50 % ztrát na živé síle**; z toho 30 % by tvořily velmi těžké až smrtelné otravy, 30 až 50 % těžké otravy a 20 až 30 % lehké otravy. Z těžkých otrav může asi 30 % zasažených v dalších dnech otravě podlehnout. Ostatní budou potřebovat **nemocniční léčbu tři až šest týdnů**. Většina lehce zasažených může být vyléčena ve vojenském týlu, asi 10 % bude vyžadovat krátkodobou nemocniční léčbu.

Nasazením látek typu V lze při cílevědomém a hromadném použití zamořit rozsáhlé prostory, a tak docílit zasažení živé síly, výstroje, bojové techniky a nejrůznějšího materiálu vysoce nebezpečnou koncentrací. Mohou být použity v kombinaci s jinými druhy NPL, např. se somanem nebo sarinem. Asi za patnáct minut po útoku NPL by bylo možné reálně odhadnout, kdo asi zemře a u koho je naděje na přežití, a také jaká část jednotky bude schopna pokračovat v plnění bojových úkolů. Opožděné účinky látky VX by mohly ale způsobovat postupné snižování bojeschopnosti a vést k obtížím při velení vojskům.

Předpokládané zdravotnické ztráty po použití CHZ je podle zahraničních pramenů možné snížit za předpokladu, že větší část jednotky za přesunu bude nepřetržitě vybavena ochrannými prostředky, zejména ochrannou maskou, že každý voják by byl vybaven autoinjektorem s příslušnou náplní, kterou v případě potřeby co nejdříve použije a po zasažení kůže a oděvu bude proveden neodkladný a odmořovací zásah pomocí IPB.

Vezmeme-li v úvahu uvedená fakta, můžeme usoudit, že zvládnutí celého problému spočívá především na preventivní ochraně osob a na dobře zabezpečené zdravotnické pomoci. Moderní prostředky individuální ochrany skýtají dostatečnou ochranu před účinky několika letálních dávek sarinu a u látek VX alespoň při těch

hustotách zamoření, které se očekávají v polních podmínkách. (U sarinu je předpokládaná hustota zamoření 1 až 10 g . m⁻², u VX 0,5 až 1 g . m⁻².)

Zanedbání základních pravidel protichemické obrany jednotek a opožděné nebo nedostatečné poskytnutí zdravotnické pomoci může mít za následek výrazné zvětšení objemu zdravotnických ztrát, a zvláště nenávratných. Naopak rychlé a správné použití všech prostředků individuální zdravotnické a protichemické ochrany umožňuje snížit nebezpečí smrtelného průběhu otravy pět až desetkrát.

V úplném rozsahu zvládnout nový způsob vyhodnocování pozemní radiační situace, výronů radioaktivních látek a průmyslových škodlivin.

(Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1989–1990)

K ODCHODU VOJSK

(Článek uveřejněný ve VM č. 6/88)

Především se domnívám, že byt' je článek genmjr. doc. Ing. Roučky, CSc. – **K odchodu vojsk a jejich rozvinování na mezilehlých čarách** psán především z hlediska operačního stupně, jsou v něm některé polemické údaje a pojmy, jež plně neodpovídají Bojovému řádu pozemního vojska ČSLA (Všeob-Ř-1). Vyjádřím se k některým z nich:

- Především odchod není jedna z forem manévru (s. 39), ale **druh** manévru, jehož cílem je vyvést vlastní vojska zpod úderů nepřítele, který má převahu, získat čas a zaujmout výhodnější čáru (postavení) (Všeob-Ř-1, čl. 21.).

- Dále soudím, že je nepřesně použita formulace: „... odchod je možné vykonávat v jednom případě s rozvinutím části vojsk k vedení bojové činnosti na předem stanovených mezilehlých čarách a ve druhém případě současně všemi silami najednou na konečné čáře obrany (odchodu)“. (s. 40.) Nejde jen o to, že Bojový řád pozemního vojska ČSLA uvádí – „Odchod se provádí... bez zdržování hlavních sil na mezilehlých čarách nebo s rozvinováním na nich“ (čl. 472.), tzn. používá jiné pojmy, ale podle mého názoru, především obsahovou nepřesnost formulace v tomto článku. Z ní totiž vyplývá, že prvním případem je myšlen odchod **s rozvinutím hlavních sil** k vedení boje na mezilehlých čarách, a myslím, že tomu pak neodpovídá formulace „...rozvinutím části sil...“. Ve druhém případě jde o odchod **bez rozvinování hlavních sil** na mezilehlých čarách a ani zde se nelze zmiňovat „...všemi silami najednou...“ Mimo hlavní síly, které provádějí při tomto způsobu odchodu odchod na konečnou čáru odchodu, je totiž nutné počítat s vyčleněním krycích jednotek, zadního voje nebo vojů (zpravidla v hodnotě zesíleného praporu na každou osu odchodu) a dalších jednotek do pochodového (čelního, bočního a zadního) zajištění hlavních sil, jež budou jejich odchod zabezpečovat, nemohou tedy odejít „najednou“ a přitom to nebude nijak zanedbatelná část vševojskových útvarů a jednotek.

Zabývám se touto formulací tak podrobně proto, aby nesváděla k závěru o jednoduchém uspořádání bojové sestavy odcházejících vojsk, s čímž nemohu souhlasit, a kromě toho při odchodu nelze v žádném případě hovořit o **odchodu všemi silami najednou**. Proto nesouhlasím ani s tvrzením, že požadavkům odchodu „...nejvíce odpovídá bojová sestava v jednom sledu, případě ve dvou sledech s vyčleněním silných záloh...“ (s. 41). Na uspořádání bojové sestavy při odchodu má totiž podstatný vliv skutečnost, **jakým způsobem** je odchod uskutečňován, protože každému z nich odpovídá její jiné uspořádání. **Bojovou sestavu při odchodu s rozvinováním hlavních sil** na mezilehlých čarách je možné členit na:

- krycí síly (jednotky),
- hlavní síly (dále členěné zpravidla do dvou sledů, přičemž každý z nich vede boj na jedné mezilehlé čáře),
- útvary a jednotky týlu a technického zabezpečení.

Bojovou sestavu při odchodu bez rozvinování hlavních sil na mezilehlých čarách je možné členit na:

- krycí síly (jednotky),
- zadní voje,
- hlavní síly tvořené pochodovým (čelním, bočním a zadním) zajištěním, proudy útvarů a jednotek týlu a technického zabezpečení, proudy hlavních sil.

Podle mého názoru bylo možné také uvést přesněji (v duchu Všeob-Ř-1, čl. 121. nebo 372.) i hlavní opatření přípravy odchodu (s. 40), protože v této části článku jsou málo zvýrazněna opatření zahrnutá v **organizaci odchodu** (myslím, že navíc nebyla uvedena všechna). Proto soudím, že by bylo vhodnější zmíněnou část formulovat takto:

Mezi hlavní opatření přípravy odchodu patří:

- organizace odchodu, která zahrnuje přijetí rozhodnutí, stanovení bojových úkolů podřízeným, organizaci součinnosti, jaderného a palebného ničení, všestranného zabezpečení boje a velení, zplánování odchodu,
- příprava vojsk k plnění úkolu může kromě jiného zahrnovat i organizaci odsunu raněných, nemocných, poškozené techniky, výzbroje a materiálních prostředků,
- uspořádání bojové sestavy i přípravu os odchodu, mezilehlých čar a konečné čáry odchodu (včetně přípravy zátarasů a ničení v pásmu odchodu),
- kontrola plnění přijatých opatření, pohotovosti jednotlivých prvků bojové sestavy k odchodu a další opatření.

Podobně i následující odstavec článku, ve kterém autor popisuje obsah rozhodnutí pro odchod velitele armády (s. 40) by mohl být, podle mého názoru, uspořádán tak, aby v něm byly přehledně uvedeny základní části rozhodnutí velitele, tj. zámysl boje, úkoly podřízeným, hlavní otázky součinnosti a všestranného zabezpečení boje, zásady organizace vedení (Bojový řád pozemního vojska ČSLA, čl.

59.). Vzhledem k tomu se domnívám, že by měl velitel **v rozhodnutí pro odchod stanovit:**

■ **v zámyslu boje:**

- pásmo (osy) odchodu a v něm směr soustředění hlavního úsilí,
- způsob jaderného a palebného ničení nepřítele, objekty pro údery raketovým útvarem, letectvem a dělostřelectvem,
- způsob a lhůty vyjití z boje a odchodu,
- mezilehlé čáry a konečnou čáru odchodu, dobu jejich zaujetí a minimální dobu jejich udržení (u mezilehlých čar),
- způsob zaujetí mezilehlých čar a vedení obranného boje na každé z nich, způsob zaujetí konečné čáry odchodu nebo prostoru soustředění a úkoly vojsk po zakončení odchodu,
- bojovou sestavu (složení a úkoly krycích jednotek, zadních vojáků a hlavních sil pro přesun nebo rozdělení hlavních sil na sledy k vedení boje na mezilehlých čarách),
- organizaci PVO krycích jednotek, zadních vojáků a hlavních sil v průběhu odchodu i při vedení boje na určené čáře (čarách),
- prostory a způsob zřizování ženijních zátarasů, manévry jimi, hlavní objekty pro destrukční činnost a odpovědnost za jejich zničení,
- způsob vyvedení útvarů a jednotek technického zabezpečení a týlu, odsunu raněných a poškozené techniky,

■ **v bojových úkolech podřízeným:**

- posilové prostředky,
- úkoly na mezilehlých a konečné čáře odchodu,
- způsob a pořadí vyjití z boje, pásmo (osu) odchodu, místo v bojové (pochodové) sestavě, regulační čáry a doby jejich průchodu,
- lhůty plnění úkolů,

■ **v hlavních otázkách součinnosti:**

- součinnost útvarů a jednotek při vyjití z boje,
- způsob (čáry) vytváření pochodových proudů na jednotlivých osách (směrech), doby průchodu regulačními čarami a organizaci pořádkové služby,
- způsob boje krycích sil a zadních vojáků (sledů divize na mezilehlých čarách) a jejich podpory raketovým útvarem, letectvem a dělostřelectvem,
- signály při vzájemném překračování vojsk na mezilehlých čarách, prostory a směry překračování, označení průchodů v zátarasech pro vlastní vojska apod.,
- činnost při proniknutí nepřítele na cesty odchodu atd. (podle konkrétní situace a činnosti nepřítele a úkolů vojsk),

■ **v otázkách všestranného zabezpečení boje** věnovat pozornost zejména

úkolům průzkumu, maskování a ženíjního zabezpečení odchodu; značný význam má i včasné řešení technického a týlového zabezpečení odchodu,

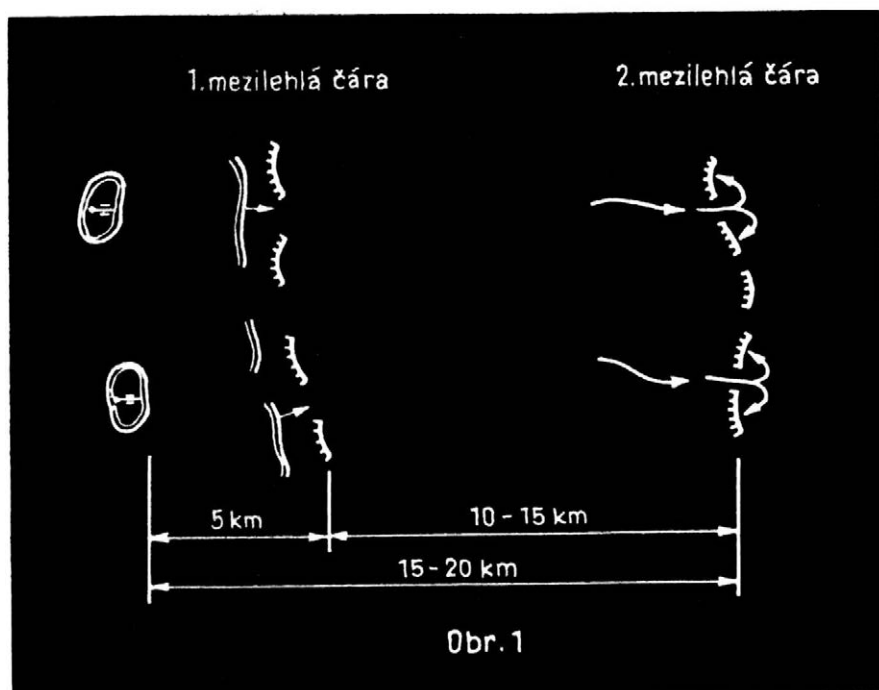
■ **v zásadách organizace velení** se zaměřit zejména na určení míst velení v bojové (pochodové) sestavě pro odchod, způsobu jejich přemísťování, doby a místa rozvinování, upřesnění svého stanoviště v průběhu odchodu a způsobu velení krycím jednotkám, zadním vojm, případně jednotlivým sledům na mezilehlých čarách.

● Určité nepřesnosti v pojmech se vztahují také k určení „...**obecného směru odchodu**...“ a „...**konečné čáry obrany (odchodu)**...“ (s. 41), protože Bojový řád pozemního vojska ČSLA uvádí pojem všeobecný směr odchodu a konečnou čáru odchodu (čl. 472., 474.). Použitá formulace „konečná čára obrany (odchodu)“ je podle mého názoru nesprávná, protože konečná čára odchodu asi v žádném případě nebude konečnou čarou obrany, ale bude to pravděpodobně jedna z obranných čar připravovaných v hloubce (druhé pásmo obrany, 1. armádní obranné pásmo apod. – v závislosti na celkové situaci) a v případě zastavení postupu nepřítele na ni se může stát hlavním pásmem obrany.

● Kromě těchto doplnění a připomínek mám jiný názor než autor na **vzdálenosti mezilehlých čar a některé časové kalkulace** publikované v článku, které souvisejí s vedením boje na mezilehlých čarách.

Soudím, že vzdálenost mezi mezilehlými čarami „**minimálně 20 až 25 km**“ (s. 41) je velká a domnívám se, že by měla být 10 až 15 km. Při kalkulaci přitom vycházím z požadavku, aby vzdálenost mezi těmito čarami byla taková, že nepřítel po ovládnutí jedné z nich bude nucen k obsazení následující změnit palebná postavení dělostřelectva a znovu organizovat útok (Všeob-Ř-1, čl. 473.). Palebná postavení dělostřelectva bude nepřítel měnit zpravidla poté, co vzdálenost střelby překročí dvě třetiny dostřelu, tj. při dostřelu většiny nepřátelského hlavného dělostřelectva 20 až 30 km to bude 14 až 20 km. Vzhledem ke vzdálenosti palebných postavení od předchozí mezilehlé čáry 5 a více km bude tento požadavek naplněn při vzdálenosti mezilehlých čar 10 až 15 a více km. – viz **obr. 1**. Kalkulovat se vzdáleností 20 až 25 km by navíc znamenalo, že bude téměř o polovinu zmenšen počet mezilehlých čar, na nichž může být při stejné hloubce odchodu zpomalován postup nepřítele, což by mimo jiné při navrhovaných vzdálenostech mezi hlavním, druhým a prvním armádním pásmem obrany prakticky platilo, že mezi nimi není možné zaujmout žádnou další mezilehlou čáru odchodu!

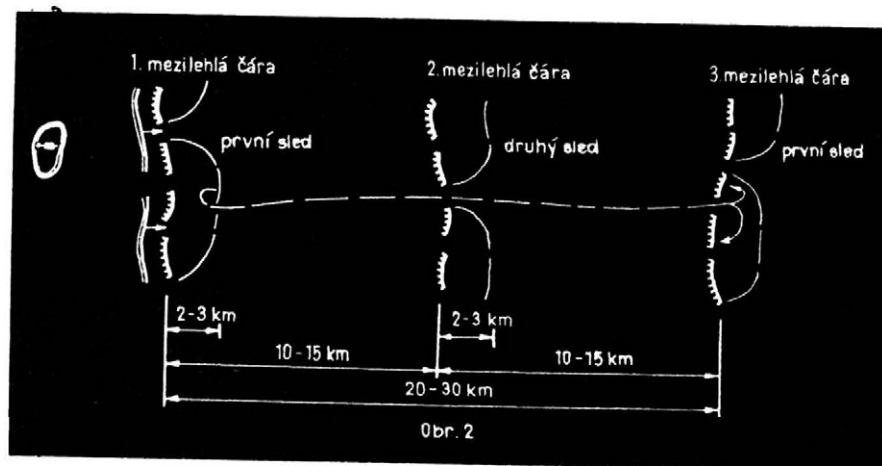
Myslím, že je málo reálná domněnka, že tato vzdálenost musí zabezpečit i přechod hlavních sil z jedné čáry na druhou a organizaci obrany na ní, zpravidla v průběhu jedné noci (tamtéž) a předpokládaná doba trvání bojové činnosti na mezilehlých čarách od jednoho do několika dnů (s. 41). Podle mého názoru nelze hovořit ani o „**úporné obraně**“ mezilehlých čar (s. 41). Toto tvrzení je v rozporu s Bojovým řádem pozemního vojska ČSLA, čl. 478. a s reálnými bojovými možnostmi vojsk, která odcházejí. Úporná obrana mezilehlých čar sice bude vedena,

ale jen po dobu, ve které je bránícím se vojskům stanoven úkol ji udržet, aby odcházející útvary a jednotky mohly zaujmout a organizovat obranu na další mezilehlé čáře v hloubce. V opačném případě, tzn. při úporné obraně mezilehlé čáry vznikne reálné nebezpečí, že nepřítel využije své převahy a mezer v málo ženijně a nesouvisle vybudované obraně (na větší rozsah prací nebude při jejím zaujímání čas) k obchvatům a obejitím vojsk, která brání mezilehlou čáru, k jejich obklíčení a zničení, čímž vlastně nebude splněn hlavní cíl odchodu – vyvést vojska zpod úderu početně silnějšího nepřítele, zaujmout výhodnější postavení a získat čas.

Proto soudím, že právě se snahou získat co nejvíce času budou mezilehlé čáry budovány spíše na minimálních vzdálenostech (10 až 12 km), aby byl nepříteli kladen odpor v průběhu odchodu častěji; že vojska mohou z mezilehlých čar odcházet po rozvinutí hlavních nepřátelských sil ke zteči pod ochranou krycích sil, aby nemohlo dojít k vklínění nepřítele do vlastní sestavy a tím i ke ztížení nebo dokonce znemožnění úspěšného vyjití hlavních sil z boje; že ke zpomalení postupu útočníka v mezerách mezilehlých čar budou v široké míře využívány léčky a zátaras, aby byl nepřítel nucen každý nebezpečný prostor nejdříve prozkoumávat a teprve potom postupovat dále.

Předpokládáme-li rychlost postupu při průlomu předem připravené a ženíjné vybudované obrany na prvním postavení 1 až $1,5 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ a v mezerách mezi postaveními do $5 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$, je zapotřebí při odchodu (vzhledem k menší odolnosti obrany na mezilehlých čarách) počítat s rychlostí postupu nepřítele 2 až $3 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ a v mezerách mezi nimi do $10 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ (v závislosti na charakteru terénu, situaci, povětrnostních podmínkách apod. mohou být tyto rychlosti nižší). Bude-li mezilehlou čáru bránit prapor (určený jako zadní voj), může na ni vést boj (do zahájení odchodu) po dobu 1 až 1,5 hodiny, bude-li ji bránit pluk (jako zadní voj nebo jeden ze sledů divize při odchodu s rozvíčováním hlavních sil), může na ni vzhledem k její větší hloubce a svým možnostem vést boj 1,5 až 2 hodiny. Při této předpokládané době vedení boje na mezilehlé čáře, rychlosti postupu nepřítele v mezerách mezilehlých čar do $10 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$ a době 1,5 až 2 hodiny potřebné k přesunu vojsk na vzdálenost 20 až 30 km mezi dvěma mezilehlými čarami zaujímanými jedním sledem hlavních sil jsou pak k dispozici na organizaci, zaujetí a budování obrany na další mezilehlé čáře v hloubce 2 až 3 hodiny. – viz **obr. 2**.

Proto jsou, podle mého názoru, **závěry o zaujímání mezilehlé čáry** zpravidla v průběhu jedné noci a době trvání bojové činnosti na ni jeden až několik dní, uveřejněné v článku, **málo reálné a nepravděpodobné**.

Myslím si, že problematika odchodu a zejména praktická činnost velitelů, štábů, útvarů a jednotek při jeho uskutečňování **zasluhují větší pozornost, než jim byla dosud věnována**. Chtěl bych proto připomenout článek plk. doc. Ing. Z. Kodeše,

CSc. – Odchod divize (VM č. 7/85), který je mimo článku genmjr. doc. Ing. V. Roučky, CSc. jediným, který pojednává o odchodu a byl zveřejněn v posledních letech. Současně chci upozornit na článek plk. Ing. M. Nedvěda, CSc. – K vedení bojové činnosti v zimě – (VM č. 1/88), ve kterém autor mj. připomíná, že je nutné klást větší důraz na výcvik malých jednotek (družstvo, četa), protože právě jejich vycvičenost a připravenost je při plnění bojových úkolů pluků a divizí rozhodující. V případě odchodu vojsk by to, podle mého názoru, platilo mnohem výrazněji.

Podplukovník Ing. Luděk Hodboť

Jestliže odcházející vojska mají za úkol zdržovat svou činností nepřítele a získat čas, odchází divize (pluk) zpravidla za postupného rozvinování hlavních sil k vedení boje na mezilehlých čarách.

Počet čar a doba trvání obrany na každé z nich závisí na charakteru terénu, množství sil a prostředků a době potřebné ke zdržení nepřítele.

(Všeob-Ř-1, čl. 473.)

JEŠTĚ KE ZVÝŠENÍ ODOLNOSTI POHOTOVOSTNÍHO SYSTÉMU PVOS

(Články uveřejněné ve VM č. 1/89 a 4/89)

V řadě analýz a hodnocení možností protistojících stran na počátku ozbrojeného konfliktu, zveřejňovaných mimo jiné i na stránkách Vojenské mysli, je zvýrazňována problematika připravenosti naší PVO. Mezi požadavky na účinnost působení, efektivnost použití, centralizované řízení sil a prostředků PVO a mnoha dalšími zaznívá také požadavek na zvýšení životnosti a odolnosti vytvořeného systému PVO. Např. v článku Bojové použití vojska PVO v obranné operaci v počátečním období války (VM č. 4/1989) plk. Ing. Jindřich Vávra uvádí, že k naplnění tohoto požadavku „**je žádoucí, aby všechny jednotky PVO měly vybudovány záložní a klamná postavení**“. Stejnou myšlenku uvádí a rozvádí ve svém článku K uplatňování principu dostatečnosti protivzdušné obrany v prostoru ČSSR také plk. prof. Václav Lhotský, CSc. (VM č. 1/1989).

Realizovat požadavky budování záložních a klamných postavení u jednotek PVO je ale v praxi vážným problémem. Jeho řešení se však v současné době stává nezbytností a chci na příkladu jednotek protiletadlových raketových útvarů PVO ZVO vyčleňovaných do pohotovostního systému PVOS ukázat možný přístup k realizaci tohoto úkolu. Vyjdu přitom ze dvou úvah:

1. Hotovostní jednotky plní úkol ze stálých vybudovaných postavení. Jsou tím zbaveny jedné ze svých významných bojových možností, a to vysoké manévrovosti. Vzhledem k možnostem různých druhů průzkumu, včetně kosmického, je vzdušný nepřítel ve výhodě – ví kam udeřit a jistě má vyhodnocen i optimální způsob svého působení. My naopak neznáme nejen dobu zahájení jeho úderu, ale ani trasu letu a další letové charakteristiky zvoleného prostředku napadení. Je proto třeba hledat účinná protiopatření.

2. Vážnost, která je přikládána prvnímu hromadnému úderu vzdušného nepřítele, vede k potřebě zvyšování síly pohotovostního systému PVOS. Z hlediska našich současných možností se nabízí jako řešení zvýšení počtu vyčleňovaných jednotek. Toto řešení však přináší řadu vážných problémů a značné nároky na jeho zabezpečení.

Situaci je možné řešit vyčleněním další palebné jednotky protiletadlového raketového pluku do pohotovostního systému PVOS, ale bez budování dalšího stálého palebného postavení. Tato jednotka bude připravena doplnit bojovou sestavu pohotovostních jednotek až „na rozkaz“ a při vyšších stupních bojové pohotovosti. Pro tuto jednotku volit nikoli jedno, ale tři palebná postavení. Volbu, které z nich zaujmát, po určité době měnit – určovat bojovým rozdělením. Nezaujatá palebná postavení budou záložní. Možnosti zvolit poblíž posádek protiletadlových raketových pluků několik palebných postavení jsou. Jde vlastně o výběr z již rekognoskovaných palebných postavení, používaných k výcviku i určených pro zaujetí při zvýšené bojové pohotovosti. Při výběru je nutné brát v úvahu zejména:

- požadavky, které musí splňovat palebné postavení podle příslušného předpisu,

- možnost spojení se stálým velitelským stanovištěm pluku (využití blízkosti vybudovaného linkového spojení nebo alespoň kvalitní rádiové spojení VKV),

- vzdálenost od posádky, ovlivňující dobu přesunu (asi do 10 km).

Na otázku proč volit právě tři palebná postavení odpoví výsledky výpočtu optimálního počtu klamných postavení, zveřejněného pplk. Ing. Karlem Peltanem, CSc. v časopise Letectvo a PVO č. 12/1982. Jedno palebné postavení po jeho zaujetí jednotkou považujeme za hlavní, dvě neobsazená zatím nazýváme klamná. I když nelze konkrétně vypočítané hodnoty odolnosti jednotky v tomto případě přímo použít, lze aplikovat závěr, že určovat (budovat) jedno klamné postavení je neefektivnější a více než dvě už ztrácí smysl. Jak se ale z neobsazeného palebného postavení stane v uvedeném případě klamné? Tím, že cílevědomě a plánovitě budou všechna zvolená palebná postavení obsazována, a to postupně a nepravidelně, vždy však v době charakteristické činnosti prováděné hotovostní jednotkou ve stálém palebném postavení (a provádět samozřejmě stejnou činnost proti reálným cílům, jako při nácvicích taktické součinnosti, prověrkách pohotovostního systému PVOS apod.).

Jak uvedené řešení změní situaci? Vlastní palebné možnosti se v příslušné oblasti zdvojnásobí. Vzdušný nepřítel musí počítat místo s jedním cílem (jednotkou ve stálém palebném postavení) se dvěma jednotkami, ale ve čtyřech možných palebných postaveních, tedy se čtyřmi cíli. K úderu na ně může vyčlenit buď čtyři bezpilotní prostředky s naprogramovaným úkolem, nebo prostředky pilotované, možná v menším počtu, ale pak i s menší pravděpodobností úspěchu. (Pilot po zjištění, že palebné postavení není zaujato jednotkou PVO, bude nucen provést manévry ke zteči na další postavení, ale po tuto dobu bude v prostoru účinné působnosti této jednotky.)

Nebudu rozvádět časovou kalkulaci dosažení pohotovosti jednotkou vyčleněnou „na rozkaz“, ale předstihne-li ji vzdušný nepřítel svým úderem před zaujetím palebného postavení, udeří „do prázdna“.

Jednotka má některé výhody:

- zaujímá rekognoskované palebné postavení a dá se říci, že i vytyčené,
- nabíjení odpalovacích zařízení může uskutečnit v místě poslední zastávky, tedy ve skrytu,
- rozvinutí prvků bojové sestavy lze vykonat na maximální přípustné vzdálenosti mezi nimi, což znamená další zvýšení její odolnosti.

Efektivně bude také využito profesionality velení směnou stálého velitelského stanoviště pluku, které bude řídit boj dvou jednotek, a to okamžitě po dosažení pohotovosti k odpálení raket.

Jaké finanční náklady je nutné očekávat při realizaci uvedeného opatření? Pouze minimální, a to v případě, že bude zřizována krátká přípojka na vybudovaném spojovacím kabelu (což není bezpodmínečně nutné), dále na drobné terénní úpravy či úpravy příjezdové cesty. Podle možností považují za vhodné i efektivní vybudování okopu pro řídící a naváděcí radiolokátor (ŘNRL). Případné další nároky budou organizačního charakteru a projeví se zejména v míře požadavků bojové pohotovosti na příslušníky vyčleněné hotovostní jednotky. Tato míra však bude představovat pouze zanedbatelné zvýšení. Jednotka může opouštět kasárna v časové normě stanovené podle místních podmínek pro první jednotku opouštějící kasárna při vyhlášení vyššího stupně bojové pohotovosti. Rovněž počty příslušníků jednotky vzhledem k rozsahu nařízené bojové techniky vyčleněné pro plnění úkolu umožní vnitřním bojovým rozdělením takovou organizaci života jednotky, která nebude příliš odlišná od života ostatních jednotek pluku.

K posílení úlohy klamných palebných postavení může napomoci mimo vybudovaného a zamaskovaného okopu pro ŘNRL zejména instalace zařízení schopného imitovat činnost ŘNRL jako radioelektronického prostředku, které na sebe může poutat nejen pozornost průzkumu nepřítele, ale i použité protiradiolokační řízené střely. Je také možné dosáhnout, aby palebné postavení vykazovalo i odpovídající vlastnosti v infračervené oblasti k oklamání samonaváděcích hlavic leteckých protizemních řízených střel.

V souvislosti s uvedenými okolnostmi stojí za úvahu, že značný efekt by přinesl i vhodně uskutečněný manévr jednotkou ze stálého palebného postavení, v němž by zůstaly imitační prostředky neustále udržované hotovostní jednotkou v pohotovosti k činnosti. Jedno ze tří zvolených palebných postavení by bylo v tomto případě v blízkosti palebného postavení stálého. Jsem přesvědčen, že i opakovaně „zbytečné“ vyvedení alespoň části jednotek ze stálých postavení je pro odolnost pohotovostního systému méně škodlivé než jejich ponechání na místě v jediném případě uskutečněného úderu vzdušného nepřítele.

Shrnu-li možné výsledky, můžeme tímto způsobem dosáhnout zvýšení palebné síly pohotovostního systému, zvýšení odolnosti jeho bojových sestav i vytvoření

podmínek, které budou nutit vzdušného nepřítele vyčlenit nepoměrně větší úsilí pro boj s PVO. To všechno tedy může přinést reálnou změnu poměru sil ve prospěch obranné síly pohotovostního systému PVOS.

Podplukovník Ing. Stanislav Mundl

Protiletadlové raketové vojsko připravit k ničení rychle letících cílů v přízemních a stratosférických výškách s malou odrazovou plochou za složité vzdušné i pozemní situace, v podmínkách silného kombinovaného rušení.

(Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1989–1990)

OPERAČNÍ MASKOVÁNÍ V SOUDOBÝCH OPERACÍCH

Redakčně upravený a zkrácený článek plukovníka V. F. Šulgina, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný v sovětském časopisu „Vojennaja mysl“ č. 6/1989.

V současné době, v souvislosti se zvýšením technického vybavení, bojových a manévrovacích možností vojsk, výrazně narůstá úloha všech druhů operačního zabezpečení, zejména operačního maskování, které může být jedním z důležitých činitelů k úspěšnému dosažení cílů operace.

Zkušenosti z druhé světové války a lokálních válek svědčí o tom, že operační maskování mělo velmi důležitou úlohu ve složitém komplexním opatření operačního zabezpečení, které bylo uskutečňováno jak při přípravě, tak i v průběhu obranných a útočných operací různého rozsahu. Dovedně organizováno a správně prováděno v mnohém napomohlo k dosažení konečných cílů operace.

Ještě větší význam má operační maskování v soudobých operacích, protože:

- Nasycenost vojsk nejnovějšími prostředky, průzkumnými palebnými systémy, jadernými a vysoce přesnými zbraněmi výrazně zvyšuje jejich bojové možnosti. Jsou rozvíjeny další formy a způsoby bojové činnosti. K dosažení úspěchu v operacích se bude nepřítel snažit co nejrychleji a nejpřesněji zjistit objekty protistojící strany a spolehlivě je sledovat, aby vyjevil zámysly i způsob činnosti jeho vojsk.

- Bylo-li v letech druhé světové války poměrně menší množství průzkumných prostředků a byly-li omezeny jejich technické možnosti, pak v současné době tyto parametry několikanásobně vzrostly a umožňují vést průzkum nepřetržitě, nezávisle na době a meteorologických podmínkách a projevuje se tendence k jeho dalšímu růstu. Již v současné době jsou armády USA a NATO vyzbrojeny kromě průzkumných palebných systémů i dalšími prostředky různého předurčení a způsobu činnosti.

- Spojení prostředků technického průzkumu s vysoce přesnými zbraněmi do jednotného automatizovaného systému umožňují zkrátit dobu od zjištění do zahájení mířených úderů na několik minut (v letech druhé světové války toto trvalo několik hodin).

Analýza současných průzkumných prostředků např. skupiny armád USA potvrzuje, že tato má ve svém složení okolo tří tisíc průzkumných orgánů a prostředků, její velení má možnost přesně zjistit objekty druhé strany a okamžitě zahájit na ně hromadné úderů vlastními prostředky ničení.

Z toho vyplývá, že v současných podmínkách důležitost operačního maskování narůstá,

zvyšuje se jeho podíl v systému jiných druhů zabezpečení pro uchování bojeschopnosti uskupení vojsk.

Při posuzování způsobů operačního maskování (skrytí, imitace, demonstrační činnost a dezinformace) je nutné zdůraznit, že v současné době (podle názoru autora) má rozhodující význam **demonstrační činnost a dezinformace**. Jak potvrzují zkušenosti z různých cvičení, opatření skrytí a imitace jsou značně složitá i nákladná a nemožno vždy dosáhnout předpokládaných výsledků, protože nyní a tím více perspektivní systémy, komplety i průzkumné prostředky jsou schopny nejen zjistit objekt (cíl) okamžitě podle několika demaskujících příznaků (radiolokačního kontrastu, tepelného, radioelektronického vyzařování apod.), ale v řadě případů i s dostatečnou přesností rozlišit reálné a klamné demaskující příznaky.

To však neznamená, že skrytí a imitaci zvláště v rámci taktického maskování je možné ignorovat. Naopak, zkušenosti z lokálních válek svědčí o tom, že jen dovedné skloubení všech způsobů maskování napomůže úspěchu operace.

V současnosti jsou **druhy maskování** značně různorodé a v závislosti na tom, proti jakým prostředkům průzkumu pracují, je můžeme **dělit na**:

- optoelektrické,
- zvukové (akustické),
- hydroakustické,
- radiolokační,
- rádiové a radiotechnické,
- tepelné,
- televizní,
- radiační,
- magnetické atd.

Perspektivně je možný vznik dalších jeho druhů, jako protivaha vytvořeným průzkumným prostředkům nepřítele. V současné době je věnována zvláštní pozornost rozpracování maskovacích prostředků, které výrazně snižují dálku zjištění jednotlivých objektů (např. v rámci technologie „Stealth“ nebo využitím alkalických barev, jež snižují tuto dálku v průměru o 30 %).

Nejefektivnější je ovšem komplexní použití všech druhů maskování, protože každý objekt je zapotřebí maskovat současně proti všem nebo většině druhů průzkumu a průzkumných prostředků. V opačném případě bude okamžitě zjištěn. Zkušenosti z lokálních válek potvrzují, že i dokonale rozvinutý soudobý systém průzkumu nemusí splnit stanovené úkoly, jsou-li proti němu vytvořena efektivní maskovací opatření a komplexní činnost proti technickým průzkumným prostředkům.

V oblasti organizace i uskutečňování operačního maskování mají značný význam zkušenosti z Velké vlastenecké války. Např. v období obrany a přípravy k protiútokům u Moskvy, Stalingradu, Kurska i ve většině dalších operací sovětské velení klamalo nepřítele o jejich zámýslech a plánech provedení, což do značné míry napomáhalo dosažení úspěchu v těchto a dalších operacích.

Avšak zkušenosti z druhé světové války, včetně poznatků z lokálních válek, je nutné využívat tvůrčím způsobem s přihlédnutím k současné úrovni průzkumných prostředků, prostředků ničení i maskování, ke konkrétním podmínkám a zvláštnostem operačně strategické situace, terénu a dalším faktorům.

V rozvoji teorie a praxe operačního maskování je možné **vyčlenit v současnosti tyto nejdůležitější tendence**:

- neustálé zvětšování rozsahu a složitosti maskovacích opatření spojených s výrazným snížením doby na jejich přípravu,
 - zvýšení úlohy komplexních opatření proti technickým průzkumným prostředkům nepřítele (včetně v míru),
 - rozšíření maskovacích opatření v nové oblasti s cílem vytvoření protiopatření, např. v kosmickém a seizmickém průzkumu nepřítele,
 - nutnost spolehlivějšího maskování objektů v hloubce, zvláště systémů velení.
- Analýza těchto tendencí umožňuje udělat závěr o tom, že **v soudobých operacích mají**

prvořadý význam opatření proti průzkumu nepřítele, především rozptýlení jeho úsilí. Čím efektivněji budou realizována opatření operačního maskování, tím větší množství prostředků nepřítele bude zasazeno k získání průzkumných zpráv, a to nejen o reálných, ale i klamných objektech, což umožní snížit stupeň ničení reálných cílů.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války svědčí o širokém použití různých způsobů a forem maskování, které přinutily německé fašistické velení rozptýlit úsilí průzkumu. Např. v období přípravy k bitvě u Kurska jen u 38. A Voroněžského frontu bylo vytvořeno přes 280 různých klamných cílů, na které nepřítel vedl značnou část leteckých úderů a palby dělostřelectva.

K rozptýlení úsilí průzkumu a dosažení jednoho z důležitých cílů operačního maskování je nutné především hluboce a podrobně znát možnosti systému průzkumu nepřítele a formy jeho činnosti, demaskující příznaky vlastních objektů, způsoby jejich odstranění nebo zeslabení u reálných objektů a vytvoření nejpravděpodobnějších příznaků při budování klamných. Máme-li tyto znalosti, je nezbytné přesně plánovat a dovedně provádět operační maskování, projevoval tvůrčí přístup i vynalézavost, a to nejen při přípravě, ale i v průběhu operace. Myslím, že by bylo zapotřebí upřesnit i samotný pojem „operační maskování“ – viz Sovětskou vojenskou encyklopedii (svazek 5, str. 175), ve které je uvedeno, že: „... operační maskování musí být zaměřeno na zabezpečení skrytí nejen přípravy, ale i vedení operací“.

Při plánování, organizaci a řízení operačního maskování považují za potřebné zdůraznit, že základem plnění těchto úkolů jsou přijatá rozhodnutí k operaci a ta jsou realizována za přímého řízení velitele a náčelníka štábu svazu speciálně vytvořenou skupinou důstojníků, do které jsou zařazeni představitelé druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk. (Při přípravě lvovsko-sandoměřské operace u 18. A tato skupina operačního maskování měla 20 důstojníků, včetně osmi důstojníků ze štábu armády.) Skupina rozpracovává **plán operačního maskování, zpravidla na mapě s textovou přílohou.**

Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují, že je-li to potřebné, mohou být rozpracovávány plány (grafické nebo textové) i pro přípravu a uskutečnění nejdůležitějších maskovacích opatření. Např. štábem Voroněžského frontu byl zpracován Plán maskovacích opatření imitace násilného přechodu řeky Dněpr v pásmu činnosti Voroněžského frontu od 14. 10. do 21. 10. 1943 a v průběhu operace „Uran“ (Donského frontu) Plán využití zadýmovacích prostředků k maskování útvarů 24. A v útočné operaci (listopad roku 1942).

Plán operačního maskování nemůže mít jednotnou formu pro všechny operace, protože jeho obsah a způsob zpracování je závislý na množství různých faktorů, fyzicko-geografických podmínkách válčístě, rozsahu maskovacích opatření, úrovni odborné přípravy důstojníků atd.

Přesto jsou osvědčené v praxi některé požadavky, které je nutné dodržet a bez nichž není možné považovat plán za kvalitní.

Především je nezbytné, aby měl **praktický charakter.** S jeho využitím velitel, náčelník štábu nebo důstojníci operačního maskování mohou přesně řídit přípravu a uskutečňovat maskování.

Je nezbytné, aby se plánované maskování **vyznačovalo komplexností, aktivností, věrohodností, přesvědčivostí, pružností, bylo řízeno centrálně a jeho příprava i provedení byly přísně kontrolovány.**

Komplexnost maskovacích opatření spočívá v tom, aby současně nebo s určenou logikou a technologickou posloupností bylo prováděno maskování proti různým druhům průzkumných prostředků nepřítele (optoelektronických, radiolokačních, tepelných apod.), přičemž imitované demonstrační příznaky, zvláště radioelektronické a tepelné, musí odpovídat reálným. V opačném případě jednotlivá opatření nebo objekty budou zjištěny.

Aktivnost operačního maskování spočívá v tom, aby nebylo před nepřítelem odpovědně utajováno jen reálné uskupení (objekty), ale i dovedně imitováno klamné uskupení, široce byla používána demonstrační činnost i dezinformace, systematicky, ale současně opatrně vnučovány nepříteli klamné průzkumné zprávy. Např. za anglicko-argentinského konfliktu se armádě Velké Británie podařilo tímto způsobem oklamat argentinské velení ohledně prostoru vysazení námořního a vzdušného výsadku.

Věrohodnost maskovacích opatření předpokládá využití takového souhrnu způsobů, fo-

rem a prostředků, s jejichž pomocí by bylo možné přesvědčit nepřítele o jejich skutečnosti. Největší věrohodnosti je dosahováno demonstrační činností, a to tehdy, je-li dovedné usku- tečňována ve spojitosti s jinými způsoby operačního maskování.

Je vhodné upozornit čtenáře, že v řadě případů mají důležitou úlohu v dosažení věrohod- nosti maskovacích opatření i jednoduché způsoby, budou-li použity tvůrčím způsobem, pro- myšleně a rozpracovány do nejmenších podrobností. Např. při přípravě viselsko-oderské operace (leden roku 1945) k tomu, aby bylo imitováno soustřeďování tankových a mechani- zovaných svazů na hlavním směru, vojska 1. běloruského frontu vyrobila přibližně tisíc kusů maket tanků, ShD a automobilů. Těmto silám – „tankům“ a „automobilům“ byla přidělena část rádiových stanic 1. a 2. gardové tankové armády, které nepřítel podle specifického vysílání dobře znal.

Jestliže podobné způsoby maskování měly značný význam v letech Velké vlastenecké války, pak za podmínek hromadného použití výpočetní techniky v systému průzkumu, do- konce i vliv malíků na věrohodnost maskovacích opatření je zapotřebí patřičně docenit.

Praxe cvičení svědčí o tom, že v průběhu operace jsou běžné náhlé, často i nepředvídané změny situace, které vyžadují i odpovídající upřesnění jednotlivých opatření operačního mas- kování (doby a způsobu jejich vykonání, přerušení nebo obnovení apod.). Proto je zapotřebí, aby se plánování operačního maskování vyznačovalo pružností a aby zabezpečilo:

- doručení upřesňujících úkolů vykonavatelům ve velmi krátké době,
- rychlou organizaci a splnění upřesněných nebo nových maskovacích opatření, bez na- rušení jejich věrohodnosti a přesvědčivosti.

Není vhodné vyloučit a kompromitovat jednotlivá opatření operačního maskování. V pří- padech, že k tomu dojde, je nezbytné okamžité jejich přerušení a provedení nových v soula- du se vzniklou situací. V podobných případech může být efektivním způsobem klamání nepří- tele demonstrační činnost a dezinformace.

Centralizace velení k opatřením operačního maskování spočívá v jejich řízení z velitel- ského stanoviště velitelem nebo náčelníkem štábu svazu prostřednictvím příslušných velitelů a náčelníků. Ve výjimečných případech je však možné nařízení nebo signály k zahájení (ukončení) jednotlivých opatření předávat vykonavatelům přímo. Skupina operačního mas- kování je povinna systematicky analyzovat účinnost maskovacích opatření a na základě toho navrhnout změny např. prostorů, doby a způsobu jejich uskutečnění atd.

Kontrola přípravy a provádění operačního maskování musí mít především preventivní charakter. Zmaření kteréhokoli maskovacího opatření nebo jeho nesplnění ve stanovené době a v určeném prostoru je nemyslitelné, protože může narušit celkový záměr operačního maskování. Myslíme, že ke kontrole zvláště důležitých opatření operačního maskování je účelné určit přibližně takové síly a prostředky, jakými nepřítel bude pravděpodobně vést prů- zkum daného uskupení vojsk nebo objektů. Současně s plánovanými kontrolami je vhodné organizovat nenadálé prověrky.

V Plánu operačního maskování, který je zpracováván na mapě (grafická část), mohou být vyjádřeny: prostory reálně zaujímané vojsky a maskovací opatření (prostory, směry, doby provedení, vylčené síly i prostředky, signály k zahájení a ukončení činnosti) a také prosto- ry, v nichž je zakázána jakákoli maskovací činnost.

Pisemná část plánu může obsahovat:

- cíl a záměr operačního maskování,
- hlavní úkoly, opatření i vylčenované síly a prostředky,
- organizaci kontroly přípravy a splnění maskovacích opatření, funkcionáře odpovědné za přípravu, uskutečnění a prověrku jednotlivých opatření.

Je-li to potřebné, v písemné části je možné zpracovat např. plány provedení klamných cvičení, rádiového maskování, dezinformace a další dokumenty, nutné k velení. Cíl, záměr i hlavní úkoly operačního maskování mohou být vyjádřeny na mapě.

Je žádoucí, aby záměr operačního maskování byl úzce zklouben se zámyslem operace, zvláště v části prostorů (směrů) soustředění hlavního úsilí, přičemž každý záměr se musí vyznačovat originalitou a je nemožné, aby byla opakována opatření, která se již vyskytovala v předcházející operaci nebo u sousedního svazu.

Hozhodnutí k operačnímu maskování může obsahovat:

- zámysl,
- úkoly,
- vyčleněné síly a prostředky,
- doby pohotovosti,
- způsob uskutečňování maskovacích opatření,
- kontrolu splnění úkolů,
- další podklady, které vyplývají z konkrétních podmínek nezbytných k dokonalému plánování a přesnému velení.

Nejpodrobněji je maskování plánováno na období přípravy operace a splnění bližšího úkolu, zvláště na dobu přechodu vojsk k dosažení pohotovosti, splnění bojových úkolů, operačního rozvinování a vytvoření potřebných uskupení. Na další období je účelné jen orientačně stanovit úkoly operačního maskování a vyčlenované síly i prostředky.

Zkušenosti potvrzují, že plánování a organizace operačního maskování jsou velmi složitými procesy. Od velitele a skupiny operačního maskování jsou vyžadovány nejen hluboké znalosti z oblasti přípravy a vedení soudobých operací, ale i vysoké umění předvídat možnou činnost nepřítele, vynalézavost, válečná chytrost a dovednost využít neobvyklých způsobů a metod klamání nepřítele.

Zvláštní složitost má operační maskování v první obranné operaci. Agresor s využitím faktoru překvapení na zvolených směrech bude mít iniciativu, značnou převahu sil a prostředků, nadvládu ve vzduchu, možnosti k uskutečnění manévru s cílem maximálního využití trhlín nebo nejslabších míst v operační sestavě obránce, vytvářených údery vysoce přesných zbraní. Proto je nutné, aby operační maskování v první obranné operaci bylo maximálně pružné, zaměřené především na klamání útočníka o prostorech soustředění hlavního úsílí vojsk v obraně, rozmístění míst velení a dalších důležitých objektů (letišť, prostředků PVO apod.).

K tomu je možné budovat klamné prostory soustředění vojsk, obranná pásma, postavení, místa velení i jiné objekty a jsou plánována i uskutečňována doplňková maskovací opatření v souladu s konkrétní situací. Např. klamání nepřítele o činnosti druhého sledu může být dosaženo nejen jeho skrytím, ale také jeho neobvyklým zasazením do sražení, demonstračním přesunem speciálně vyčleněných útvarů i jednotek v klamném směru, vhodnou dezinformací, imitací soustředění vojsk v klamných prostorech atd.

Při přípravě přechodu k protiúderu nejdůležitějším úkolem operačního maskování je skrytí před nepřítelem již samotného faktu vytváření protiúderného uskupení a jeho klamání o směrech, době zasazení do sražení a o plněných úkolech. Proto je zapotřebí spolehlivě bránit prostor vytváření protiúderného uskupení proti průzkumu nepřítele, především vzdušného i agenturního. Současně je vhodné vedle tohoto prostoru připravovat klamné prostory soustředění, uskutečňovat demonstrační rekonoskace na klamných směrech protiúderu, provádět opevňovací práce, s využitím speciálně připraveného spojení rozšiřovat dezinformace o zesilování obrany v hloubce operační sestavy atd.

S pomocí celého komplexu dovedně prováděných maskovacích opatření je nutné dosáhnout toho, aby přechod do protiútoků byl pro nepřítele neočekávaný a výsledkem by bylo zničení jeho uskupení.

Při přípravě a v průběhu operace v horách a zalesněném terénu, ve kterém jsou výrazné tankové směry, není vhodné vytvářet klamné uzly obrany daleko od nich, protože nepřítel snadno rozpozná jejich skutečné určení.

Přípravu sil a prostředků, vyčleněných pro operační maskování, je nezbytné vykonávat vysoce odpovědně, abychom s maximální pravděpodobností dosáhli účinku jednotlivých klamných opatření.

K počtu vytvářených klamných objektů je nutné přistupovat tvůrčím způsobem. Na jedné straně nesmíme oslabit skutečné uskupení vojsk a na druhé – nesnažit se budovat klamné objekty bez toho, abychom měli dostatek sil a prostředků, protože v tomto případě bude těžké dosáhnout věrohodnosti vlastních maskovacích opatření. Zkušenosti z Velké vlastenecké války a z lokálních válek potvrzují, že k dosažení hodnověrnosti větší klam-

ných objektů, v závislosti na konkrétních podmínkách, je zapotřebí značkovat nejméně 55 až 70 % jednotlivých kusů techniky a výbroje v poměru ke skutečnému množství objektů, včetně 20 až 30 % demonstrační činnosti, do 15 až 20 % s využitím maket a do 20 procent s vybudováním úkrytů a dalších ženiných staveb pro živou sílu a techniku.

Úkoly vykonavatelům maskovacích opatření je účelné vydávat zpravidla nařízeními, z jejichž obsahu nesmí být patrný celkový záměr operačního maskování a ve většině případů není vůbec vhodné uvádět, že jde o maskovací práce nebo činnost. Je však žádoucí uvést v těchto nařízeních maximálně přesně zejména činnost (opatření), kterou je zapotřebí provést, vyčleněné síly a prostředky, dobu a způsob uskutečnění jednotlivých opatření.

Při rozpracovávání těchto nařízeních (zvlášť pro každého vykonavatele) je zapotřebí dosáhnout toho, aby všechna demonstrační, imitační a dezinformační opatření byla přesně skloubena mezi sebou, a to tak, aby z celkového komplexu klamné činnosti byl nepřítel přesvědčen, že jde o skutečnost.

Součinnost mezi vyčleněnými vojsky, silami a prostředky pro maskování musí být co nej-přesnější, a to podle cílů, místa a času, protože každé i sebemenší narušení zkoordinované činnosti bude mít za následek vyjevení plánovaných opatření.

Na rozdíl od klasického způsobu organizace součinnosti shromažďování vykonavatelů maskovacích opatření není vhodné. Všechny úkoly, jako např. prostory, směry, způsob uskutečnění, časy a signály zahájení, ukončení nebo přerušení jednotlivé maskovací činnosti jsou přesně stanoveny každému vykonavateli. Odpovědné splnění těchto úkolů, co do místa, času a způsobu činnosti musí nakonec vyústit v dosažení cílů daného maskovacího opatření a celkového operačního maskování.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války a z lokálních válek svědčí o tom, že i kdyby měl nepřítel maximálně efektivní síly a prostředky průzkumu, vždy mohou být proti nim úspěšně použita maskovací protiopatření, budou-li však dokonale promyšlena, zplánována, připravena a dovedně uskutečněna. Proto je nutné v soudobých podmínkách věnovat značnou pozornost těmto otázkám, zejména teoretickým znalostem a zvládnutí praktických návyků v organizování a vykonávání operačního maskování.

z kapitalistických armád

Major RSDr. Antonín Svěrák

K NĚKTERÝM ASPEKTŮM VOJENSKÉ POLITIKY DÁNSKA A NORSKA

Severoevropské válčíště je spojovacím článkem mezi evropským a atlantským prostorem strategického velení NATO a umožňuje Spojeným státům i jejich spojencům z aliance kontrolovat pásmo Baltských průlivů a námořní komunikace, které spojují sovětská území za polárním kruhem s Atlantským oceánem. USA a velení NATO považují toto válčíště za vhodný nástupní prostor k agresi proti území států Varšavské smlouvy. Dánsko a Norsko, jejichž území tvoří podstatnou část severoevropského válčíště, od počátku svého členství v Severoatlantickém paktu zaujímají k těmto otevřeně militaristickým záměrům zdrženlivá stanoviska, což se odráží i ve formulaci a tvorbě některých zásad jejich vojenské politiky.

Vojenská politika Dánska má svou specifickou historii a její tvorba vždy podstatně ovlivňovala vnitropolitickou situaci státu. Rozdílné názory jednotlivých politických stran na některé oblasti vojenské politiky měly a dosud mají destabilizující účinek na vytváření vládních koalic. V politické praxi byla proto uzavírána tzv. koaliční vojenská ujednání na období několika finančních roků v rámci široké koalice vojensky stejně orientovaných vládních i opozičních politických stran.

Dánské rozhodnutí připojit se k NATO podpořila v roce 1949 drtivá většina parlamentu, včetně nejsilnější politické organizace ve státě – Sociálně demokratické strany.

Některé politické kruhy však tehdy v tomto rozhodnutí spatřovaly vážný odklon od principu neutrality, který tvořil základ dánské bezpečnostní politiky v první polovině tohoto století. Dánská politika neutrality se v tomto období pragmaticky přizpůsobovala skutečnosti, že sousední Německo představuje nejsilnější vojenskou mocnost střední Evropy. Neutralita však Dánsko neuchránila a 9. dubna roku 1940 jej hitlerovské Německo obsadilo s cílem získat základny a zabezpečit si dopravní trasy pro souběžný útok na Norsko. Obrana Dánska byla slabá vinou ukvapeného politického rozhodnutí klást pouze symbolický odpor a také proto, že v průběhu třicátých let byly dánské ozbrojené síly početně značně zredukovány.

Po II. světové válce by se dalo citěně většiny Dánů shrnout do často opakovaného hesla „již nikdy 9. duben!“ Na počátku období studené války však většina obyvatel přijala názor, že pro Dánsko není reálné vybudovat takovou vlastní obranu, která by při vyhrocování situace v Evropě zabezpečila respektování jeho neutrality.

Před přijetím rozhodnutí o vstupu Dánska do Severoatlantického paktu probíhala po více než půl roku mezi Dánskem, Norskem a Švédskem jednání o vytvoření nějaké formy skandinávské kolektivní bezpečnosti. Tehdejší sociálně demokratická vláda Dánska tento trend plně podporovala. Rozhovory nakonec skončily neúspěchem. Ztroskotaly na názorových rozdílech mezi Švédskem, jež trvalo na přísné neutralitě Skandinávské obranné unie, a Norskem – a do jisté míry i Dánskem, které prosazovalo vojenský svazek se západními mocnostmi. Historické okolnosti kolem rozhodnutí Dánska připojit se k NATO jsou důležité do té míry, že politickou diskusi o otázkách obrany lze ještě dnes charakterizovat jako polemiku mezi zastánci názorů, podle nichž dánská obrana musí být silná a v pevném svazku s NATO, a stoupenci myšlenky, že s přihlédnutím k současné vojenskopolitické situaci v Evropě by Dánsko mělo být ve vojenské oblasti velmi zdrženlivé. Byla rovněž zvažována otázka, do jaké míry by mohla bezpečnost Dánska spočívat na zárukách, poskytnutých severskému společenství (tj. Dánsku, Norsku a Švédsku) Organizací spojených národů.

Každá dánská vláda se proto vždy silně angažovala v OSN, zejména v otázkách odzbrojení. Zatímco vynakládané diplomatické úsilí a finanční zdroje posilovaly postavení Dánska v OSN, spolupráce severských zemí v bezpečnostní problematice stagnovala.

Radikálnější změny v zahraniční politice Dánska vyvolalo v roce 1973 jeho rozhodnutí vstoupit do Evropského hospodářského společenství. Základem dánské zahraniční politiky se postupně stávala tzv. evropská politická spolupráce, která však v té době ještě nepředstavovala významnou složku činnosti společenství. Koncepcí uvedeně politické spolupráce předpokládala vytvářet společnou platformu tzv. západoevropské identity, namířené do jisté míry i proti USA. Účast Dánska na tomto procesu potvrzuje, že již tehdy inklinovalo k posilování evropské dimenze v dánské zahraniční politice na úkor dimenze americko-evropské, která v roce 1949 představovala hlavní faktor, který ovlivnil rozhodnutí země o vstupu do NATO.

Obrana dánského území v současné době značně závisí na činnosti západoněmeckých ozbrojených sil, tato skutečnost však zatím nevyvolává veřejnou polemiku. Předmětem politických diskusí se naopak stala problematika jaderných zbraní, výstavby váliště a vojenských rozpočtů.

Problematika jaderných zbraní vystoupila do popředí veřejného zájmu po tzv. dvojím usnesení o rozmístění amerických jaderných zbraní středního dosahu v Evropě, přijatém ministry zahraničních věcí členských států NATO v roce 1979. Rozmach protestního hnutí proti jaderným zbraním byl z části inspirován západoněmeckým mírovým hnutím a také všeobecnou nedůvěrou Dánů vůči globální politice USA, která po nástupu Reaganovy administrativy nabývala výrazně konfrontační charakter.

Diskuse o jaderných zbraních výrazně ovlivnila myšlenka perspektivního vytvoření bezatomového pásma v severní Evropě, kterou přijaly jako základ svých postojů nejen mírové hnutí a levicové strany, ale nakonec i sociální demokraté. Uvedená myšlenka, jejíž původ je přisuzován norské sociální demokracii, umožnila sjednotit aktivitu do značné míry nestejnorodých sil protijaderného hnutí.

Předmětem veřejné výměny názorů se stala také problematika rozsahu a urychlování operační přípravy váliště na dánském území a přítomnosti cizích ozbrojených sil v Dánsku. Dánsko po dlouhou dobu odmítalo budování základů NATO na svém území, včetně zřizování předsunutých skladů s jadernými hlavicemi. Diskuse se soustředila na posuzování důsledků programu tzv. rychlého posílení váliště, zejména pokud jde o přijetí a materiální zabezpečení letek letectva USA na „společných operačních základnách“, popřípadě o využití dánských leteckých základů jako rozptylových letišť pro americké letouny. Rozsáhlá výměna názorů vyvěrá u dánského obyvatelstva z hlubšího poznání nebezpečí, které plyne Dánsku z členství v Severoatlantickém paktu. Předsunutí těžké vojenské techniky USA na dánské území již v době míru bylo kritizováno jako forma postupného snižování nezávislosti Dánska a omezování svobodného rozhodování jeho vlády v době krize.

Dánská veřejnost kriticky přijala rovněž souhlas vlády s rozhodnutím rady NATO z roku 1978 zvyšovat roční reálný nárůst vojenských výdajů o tři procenta.

Tvorba vládní vojenské politiky je zákonem svěřena ministerstvu obrany. Určuje její zá-

kladní linii, kterou konzultuje s odbornými resorty vlády a s příslušnými orgány Severoatlantického paktu. Při její realizaci bere v úvahu zásadní připomínky představitelů velení dánských ozbrojených sil. Prostřednictvím ministerstva obrany, po předběžném projednání v branném výboru parlamentu a vedoucími představiteli rozhodujících politických stran, je vojenská politika vlády projednávána v nejvyšším zákonodárném orgánu.

Rozpracováním a konkretizací vojenské politiky se pověřují jednotlivá odborná oddělení štábu nejvyššího velení ozbrojených sil. Jejich personální obsazení a kompetence se v posledních letech značně zvýšila. Projevuje se to zkvalitňováním rozborových dokumentů, ale také vyšší úrovní argumentace při prosazování záměrů vojenskopolitického charakteru, jež jsou někdy v rozporu i s národními zájmy země. Uplatňuje se zde vliv generálů a důstojníků, kteří se vracejí do vlasti po delším nebo kratším působení ve štábech integrované struktury velení NATO.

Dynamičnost změn současné vojenskopolitické situace v Evropě a v některých oblastech světa, zejména v souvislosti se sovětsko-americkými rozhovory o jaderných a kosmických zbraních v Ženevě a s jednáním o konvenčních ozbrojených silách v Evropě, přinutila i ostatní členy vlády, především jejího ministerského předsedu, aby častěji zaujímal zásadní stanoviska k obsahu vojenské politiky Dánska. Náročnost této problematiky si vyžádala podstatně rozšířit dosavadní speciální pracoviště při úřadu ministerského předsedy (oddělení bezpečnostní politiky) a ministra zahraničních věcí (sekce pro otázky NATO).

Rozsah a konkrétnost parlamentární rozpravy o vojenské politice vlády jsou určovány politickým poměrem sil v nejvyšším zákonodárném orgánu. Od roku 1913 se žádné politické straně nepodařilo získat v parlamentu většinu, takže vlády se konstituovaly na základě různých koaličních dohod, většinou ve formě menšinové vlády. Současně se stalo tradicí, že menšinová vláda realizuje výlučně vojenskou politiku, přijatou většinou parlamentu, a to i na zasedáních vrcholných a řídicích orgánů.

Části vojenské politiky, jejichž realizace vyžaduje zákonnou úpravu, se zvlášť posuzují branným výborem parlamentu, popř. dalšími „ad hoc“ parlamentními výbory, které se však sestávají z představitelů těch politických stran, u kterých je předpoklad, že bude dosaženo dohody.

Největší vliv na definování vojenské politiky Dánska v oblasti vnějších vztahů má Severoatlantický pakt. Při projednávání zásadních politických otázek paktu byla dánská vláda vždy loajální. Jakmile však byly v rámci aliance konzultovány otázky konkrétní, vláda vždy manévrovala tak, aby si v parlamentu pro předložený návrh zajistila většinu.

Vztahy mezi Dánskem a Severoatlantickým paktem v poslední době byly charakteristické tím, že dánští představitelé v orgánech aliance vyslovovali často výhrady k některým částem závěrečných komuniké, přijatých na vrcholných zasedáních paktu. Vláda si takto zajišťovala „klidnou“ atmosféru pro jednání v parlamentu a v některých případech se takto vyhnula i vládní krizi.

Zatímco orgány NATO se obvykle snaží nedávat své znepokojení nad stanovisky Dánska nadměrně najevo, někteří vládní činitelé členských zemí aliance se nevyhýbají tomu, aby své „obavy“ ve věci dánské obranyschopnosti dávali najevo veřejně.

Spojenci Dánska v alianci jsou znepokojeni nejasností perspektiv a možnými obraty v dánské vojenské politice. Obávají se údajných „neutralistických tendencí“ Dánska a některých specifických přístupů k jaderným zbraním. Dávají proto dánským politikům různými cestami najevo, že bude-li Dánsko v této politice pokračovat, může se v Severoatlantickém paktu dostat do politické izolace.

Na dánskou vojenskou politiku působí do jisté míry i podněty z nevládní organizace zvané Scandilux, která napomáhá spolupráci západoevropských sociálně demokratických stran. Vlivem západoněmecké sociálně demokratické strany se za poslední léta činnost Scandiluxu značně oživila. Západoněmečtí i dánští sociální demokraté využívají tohoto mezinárodního fóra k zveřejňování svých názorů hlavně v obdobích, kdy nejsou zastoupeni ve vládách svých zemí.

Z rozboru zásad tvorby vojenské politiky dánských vlád od vstupu země do Severoatlantického paktu vyplývá, že se zpravidla orientují na zachování „statu quo“. Svědčí o tom např.

respektování zásady stability výše vojenských rozpočtů, zvyšovaných jen o míru inflace. Uvedená orientace se promítá do vcelku neměnné organizace obrany země i přesto, že kompetentní danští činitelé nejsou při rozhodování o vojenskopolitických otázkách vázáni povinností zachovat v armádě současné struktury.

Orientace vojenské politiky Dánska na uplatňování principu „status quo“ je možné tedy chápat spíše jako důsledek existence vnitropolitického paktu mezi levicovými stranami, usilujícími o snížení vojenské aktivity, a buržoazními stranami, požadujícími respektovat v hlavních rysech doporučení orgánů NATO. Aby tato skutečnost nepřekážela každodennímu politickému životu, považují se koaliční ujednání o vojenské politice mezi parlamentní pravíci a levicí (většinou na období tří až čtyř let) za formu, která umožňuje řešit názorové rozdíly mezi parlamentem a vládou bez častých krizových situací. Zvyšování nominální hodnoty vojenského rozpočtu pouze o míru inflace vyloučilo každoroční diskuse o jeho výši.

Zaměření vojenské politiky Dánska na „status quo“ je však i důsledkem byrokratického přístupu plánovacích orgánů ministerstva obrany a armády k určování vojenských priorit, což zároveň vyplývá i z nedostatečně pevné vojenskopolitické linie. Téměř všechny dánské parlamentní strany zaujímají stanovisko, že dostatečná obrana země není bez vnější pomoci možná. Po druhé světové válce formulovala dánskou vojenskou politiku převážně Sociálně demokratická strana, která dávala přednost koncepci obrany, založené na maximální zdrženlivosti a snaze vyhnout se jakékoli provokaci ve vnějších vztazích. Akceptovala sice nezbytnost členství Dánska v Severoatlantickém paktu, ale současně prosazovala některé prvky národní bezpečnosti, zejména princip dostatečné obrany země.

Buržoazní strany využívaly ujednání o koaliční vojenské politice jako nástroje k vyvíjení vnitropolitických tlaků na Sociálně demokratickou stranu. Pokud byly zastoupeny ve vládě, vyžadovaly od ní v parlamentu tolerantní přístup ke škrtům v sociálních položkách státního rozpočtu a konečnou se postojí sociální demokracie omlouvaly jiným vládám členských zemí a orgánům NATO v těch případech, kdy rozhodnutí zákonodárného orgánu NATO nebylo v souladu s usneseními Severoatlantického paktu. V této souvislosti je však třeba poukázat na to, že žádná politická strana Dánska nemá v programu takové obranné úsilí, které by odpovídalo požadavkům orgánů NATO, a to ani militaristicky orientovaní liberálové a konzervativci. Zásadním změnám ve vojenské politice brání též veřejné mínění obyvatel Dánska.

Za současnou situaci není proto pro tvorbu vojenské politiky Dánska rozhodující, zda Sociálně demokratická strana je nebo není ve vládě zastoupena. Jakým směrem se budou vyvíjet vojenskopolitické názory sociálních demokratů, to závisí na neustále se měnícím poměru sil mezi jejími jednotlivými politickými křídly, ale také na podpoře jiných sociálně demokratických stran západní Evropy, zejména západoněmecké SPD.

Tvorba norské vojenské politiky je ovlivňována několika faktory, především však ustanoveními ústavy, která vymezuje formální procedury, stanoví základní úkoly obrany a pravomoci státních orgánů. Ústava spolu s královskými dekrety stanoví situace, za kterých mohou být zasazeny norské ozbrojené síly. Například bez souhlasu parlamentu nesmějí být norské ozbrojené síly zasazeny mimo území Norska – to platí i pro plnění případných úkolů z pověření OSN. V případě napadení Norska mohou ozbrojené síly zahájit boj, aniž by musely očekávat rozhodnutí nejvyšších politických orgánů státu. Norský ministerský předseda je zplnomocněn vyhlásit za jistých okolností válku, pokud nemá možnost konzultace s vedoucími stranickými a parlamentními činiteli.

Neméně významným faktorem vojenské politiky země je členství Norska v Severoatlantickém paktu, které ovlivňuje všechna vojenskopolitická rozhodnutí při respektování podmínek, jež si Norsko pro své členství v alianci samo stanovilo. Patří sem mj. zákaz rozmísťovat v Norsku trvale ozbrojené síly jiných členských zemí aliance a skladovat na norském území jaderné zbraně. Norsko si také vymínilo přesné omezení početních stavů vojsk, jež se v Norsku účastní cvičení NATO a vymezení míst jejich konání. Ačkoli vláda není oprávněna tyto základní principy vojenské politiky bez konzultací s parlamentem měnit, jejich výklad a uplatňování jsou v některých případech značně volné.

Norsko je zapojeno do činnosti různých velitelských orgánů NATO a účastní se téměř

všech odborných politických konzultací aliance, což norskou vládu nutí, aby zaujímal svá stanoviska i k důležitým mezinárodním politickým otázkám, které nemají bezprostřední vztah k bezpečnosti státu.

Vojenskou politiku Norska ovlivňuje také jeho členství v Severní radě. Vláda i parlament jsou nuceny brát v úvahu historické vazby mezi jednotlivými skandinávskými státy, jejich hospodářskou a politickou spolupráci. Proto pečlivě posuzují, zda jejich vojensko-politická rozhodnutí nevyvolají komplikace ve vztazích k severským státům, zejména k Finsku.

Podstatná část obyvatelstva norskou vojenskou politiku podporuje. Vychází přitom ze zkušeností z 2. světové války, kdy politika neutrality vůči hitlerovskému Německu neobstála.

Určitá inklinace k neutralismu, pacifismu a odzbrojení v Norsku přetrvávají dodnes. Svou roli zde sehrává i „norský nacionalismus“, vyjádřený známým heslem „Norsko Norům“. Norové lpí na své národní kultuře a tradicích a brání se různým zahraničním vlivům. Tento faktor kladně ovlivnil rozhodnutí nerozmísťovat cizí vojska NATO na norském území, přijaté parlamentem v roce 1949. Důležitou úlohu sehrál i rok 1972, kdy se Norové vyslovili proti členství v Evropském hospodářském společenství.

Myšlenka odzbrojení je v Norsku akutní od počátku osmdesátých let. Je charakteristické, že politické strany norského parlamentu zaujímají k hlavním problémům odzbrojení téměř stejná stanoviska. Odmítají rozšíření horečného zbrojení do vesmíru a podporují sovětsko-americké smlouvy o omezení systémů protiraketové obrany z roku 1972.

Norská společnost plně podporuje návrhy na úplné zastavení zkoušek jaderných zbraní, vyslovila se pro ratifikaci sovětsko-americké smlouvy o likvidaci pozemních řízených střel s dosahem 500 až 5 500 km a předpokládá, že v dohledné době budou podepsány další odzbrojovací smlouvy.

Zvláštní podporu mají návrhy Palmeho komise (Mezinárodní komise pro odzbrojení a bezpečnost) na vytvoření bezjaderného pásma podél celé evropské hranice mezi oběma vojensko-politickými uskupeními – Varšavskou smlouvou a Severoatlantickým pakt. Podle názorů norských politiků může toto opatření posílit důvěru a snížit napětí v Evropě. Vytvoření bezjaderného pásma ve Skandinávii však norská vláda spojuje s pozitivním řešením tohoto problému i v jiných oblastech Evropy. Norsko se zasazuje rovněž o omezení jaderné výzbroje NATO, o změnu její struktury a o vytvoření přibližné rovnováhy konvenčních sil na co nejnižší úrovni.

Podstata nynější norské politiky ve vztahu k jaderným zbraním spočívá na principech, že Norsko v souladu s mezinárodními smlouvami odmítá jaderné zbraně, nehodlá je na svém území skladovat ani rozmísťovat, své ozbrojené síly necvičí v používání jaderných zbraní, neuzavírá žádné dohody o přepravě takových zbraní, a že jeho zbrojní systémy nebudou přizpůsobovány k použití jaderných zbraní.

Norsko navíc vychází z předpokladu, že cizí válečná plavidla, která vplouvají do norských přístavů, nemají na palubě jaderné zbraně. Tento předpoklad odpovídá prohlášení bývalého ministerského předsedy Bratelliho z roku 1975, které bylo později potvrzeno rezolucí norského parlamentu v roce 1984.

Vojenskou politiku Norska ovlivňuje i jeho strategická poloha na severním křídle NATO. Z této skutečnosti plynou obavy, aby podobně jako ve 2. světové válce nebyla země vtahována do konfliktu, aniž by tomu dala vlastní impuls. Orgány NATO, USA, Velké Británie a NSR stále důrazněji požadují, aby Norsko a celá severská oblast byla intenzivněji začleňována do agresivních plánů Severoatlantického paktu. Tyto tendence se výrazně projeví zejména v únoru r. 1981, kdy v USA probíhala diskuse o rozmístění neutronových zbraní v západní Evropě. Norská vláda tehdy ve svém prohlášení shrnula znepokojení Norů slovy: „Lidé se uvnitř západní aliance potřebují cítit bezpeční, nechťejí však přitom vystupovat v provokativní roli. My sousedíme se Sovětským svazem a mezi námi a USA je velký oceán.“

Objevení bohatých zdrojů ropy v Severním a Norském moři (v oblasti norského kontinentálního šelfu) vyvolalo u norské vlády obavy, zda další rozšiřování ropných polí severním směrem a jejich exploatace americkými společnostmi neprohlašují v této strategické oblasti vojenské napětí. Stavba těžebních zařízení na volném moři omezuje pohyb vojenských hladí-

nových a podhladinových plavidel a současně mohou tato zařízení sloužit jako průzkumná stanoviště.

Základní linii své vojenské politiky definuje norská vláda v tzv. Bílé knize, kterou vydává každých pět let a postupuje ji parlamentu. Předtím však její obsah konzultuje ministerský předseda s představiteli hlavních politických stran parlamentu. Obsahuje základní politickou a finanční rozpočtovou linii (včetně návrhu na reálný nárůst vojenských výdajů).

Vojenský rozpočet pro daný rok navrhuje ministerstvo obrany. Jeho návrh je předkládán ministerstvu financí, které výši vojenského rozpočtu posuzuje z hlediska předpokládaných plánovaných státních příjmů. Konečné úpravy přísluší vládě. Rozprava o vojenském rozpočtu v parlamentu se většinou soustřeďuje na konfrontaci vojenských nákladů se sociálními programy. Parlament zpravidla respektuje vnější vojenské finanční závazky (příspěvky do rozpočtů NATO, účast na společných zbrojních programech apod.). V roce 1978 doporučila parlamentní komise pro posuzování otázek obrany vypracovat výhledový vojenský rozpočet na patnáct let. Jeho základem byly tři na sebe časově navazující pětileté plány.

Obrana Norska je založena na všeobecné branné povinnosti v míru a na mobilizačním rozvinování v krizové nebo válečné situaci. Její podstatnou součástí je plánované posilování severoevropského válečného předurčenými vojsky členských států NATO. Rychlé zasazení vlastních i posilových vojsk závisí na schopnosti vnitrostátní přepravy zajistit přesuny mobilizovaných záloh z relativně hustě osídleného jihu Norska do prostoru předpokládaných bojů na severu země. Proto Norsko vynakládá značné prostředky na vlastní program výstavby vojenské infrastruktury, realizovaný především jednotkami pravidelné armády a domobrany.

Souhrnně je pro vojenskou politiku Norska příznačná široká názorová jednota společnosti ve věci národní obrany, včetně z toho vyplývajících zahraničně politických závazků. Tato jednota ve věci národní obrany pramení mj. z historických zkušeností. Napadení a obsazení Norska hitlerovským Německem vedlo k rozkladu myšlenky o účelnosti politiky izolované neutrality. Začaly se prosazovat názory, dávající přednost principům kolektivní bezpečnosti, a v tomto smyslu i o nezbytnosti členství Norska v Severoatlantickém paktu.

Severoevropské válečné zůstává v plánech USA a velení paktu strategicky významným prostorem, který v době míru umožňuje kontrolovat pohyb námořních sil Sovětského svazu. Zajištění tohoto prostoru v době krize nebo konfliktu má přispět k úspěšnému rozvíjení vojenských operací na střeoevropském válečném. Je výhodný pro rozmístování prostředků navádění vojenského letectva, námořnictva a PVO k ochraně vojenských základů na území Velké Británie a přístupů k nim. Zejména území Norska je výhodnou základnou pro vojenské námořní síly států NATO, které by operovaly v Atlantickém oceánu a měly by za úkol blokovat přístupy sovětskému loďstvu do Severního moře a Severního ledového oceánu. Mořské úžiny Skagerrak a Kattegat jsou významné nejen pro vedení námořních operací, ale také jako spojovací cesta k zásobování hlavního uskupení paktu ve střední Evropě. Proto USA a řídicí orgány NATO budou i nadále vyvíjet nátlak na Dánsko a Norsko, aby urychlily programy výstavby ozbrojených sil a infrastruktury válečného. Přes nesouhlas obyvatelstva i parlamentu obou zemí s militaristickými záměry Severoatlantického paktu budou dánská a norská vláda v podstatě plnit úkoly stanovené jeho velením.

Při jednotlivých zaměstnáních přípravy velitelů a štábů provádět přezkoušování funkcionářů ze znalostí operačního umění a cizích armád.

(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce 1989–1990)

Major RSDr. Leoš Friesse, CSc.

OTÁZKY VOJNY A MIERU A OBRANY SOCIALIZMU VO VEDOMÍ VOJÁKA Z POVOLANIA V ČSLA

V období júl 1987 – marec 1988 bol uskutočnený sociologický výskum verejnej mienky na tému: „Otázky vojny a mieru a obrany socializmu vo vedomí vojakov základnej služby a vojakov z povolania v ČSLA“.

Uvedený výskum bol realizovaný v úzkej obsahovej a časovej koordinácii s celoštátnym výskumom verejnej mienky: „Otázky války a míru a obrany socialismu ve vědomí občanů ČSSR“, ktorý realizoval Ústav pre výskum verejnej mienky pri FSÚ v Prahe. Rovnako tak, úzka časová a sčasti aj obsahová návaznosť, bola dodržaná so sociologickým výskumom na tému: „Základné životné podmienky vojakov z povolania“, ktorý realizovali kádrová správa FMNO, finančná správa FMNO a Vojský historický ústav.

Z výskumu boli vydané dve samostatné záverečné správy, kde v prvej boli zachytené názory vojakov z povolania (ďalej iba VZP) a v druhej názory vojakov základnej služby na dané problémy. Cieľom tejto state je priblížiť výsledky výskumu verejnej mienky z oblasti vybraných aspektov branného vedomia VZP v ČSLA veliteľom a štábom.

Názory na súčasnú vojenskostrategickú situáciu vo svete, pochopenie nebezpečenstva vzniku novej svetovej vojny a prístup socialistických krajín k otázkam vojny a mieru.

Zistené výsledky potvrdili pozitívne názory VZP na súčasnú vojenskopolitickú situáciu, prístup socialistických krajín k otázkam vojny a mieru a nevyhnutnosť obrany socializmu. Prevažná väčšina VZP vidí v USA a štátoch NATO zdroj medzinárodného napätia (USA – 59 %, štáty NATO – 33 %). Nikto nenovite neuviedol ZSSR a štáty Varšavskej zmluvy. Verejná mienka VZP vysokou mierou odráža nebezpečnosť jadrových zbraní: 90 % respondentov si myslí, že jadrová vojna by nemala víťazov, lebo by došlo k zničeniu civilizácie. Ničivosť jadrových zbraní nevystupuje ako faktor zabránenia vzniku jadrovej vojny – 66 % nesúhlasí s tým, že žiadny štát si nedovolí vyvolať jadrovú vojnu vzhľadom na ničivosť jadrových zbraní. Aj cez uvedenie si hrozby vzniku jadrovej vojny, je prevažná väčšina (98 %) opýtaných presvedčená, že je jej možné zabrániť.

Negatívne dôsledky jadrovej vojny nevedú u VZP k odmietaniu obrany, ale naopak zvýrazňujú dôležitosť upevňovania socialistického štátu a armády pre obranu ČSSR a socializmu. U prevažnej väčšiny opýtaných prevláda názor na objektívnu nevyhnutnosť

internacionálnej obrany v rámci obranného zväzku socialistických krajín – Varšavskej zmluvy. Mienka VZP odráža aj objektívnu skutočnosť, že jestvuje približná vojenskostrategická rovnováha medzi socializmom a kapitalizmom (88 %) a realizácia plánov USA na rozmiestňovanie kozmických zbraní by mohla vážne túto rovnováhu narušiť. Z tohto hľadiska si VZP myslia, že je potrebné, aby ZSSR a štáty Varšavskej zmluvy hľadali adekvátne prostriedky (protizbrane), aby nedošlo k narušeniu vojenskostrategickej rovnováhy realizáciou SDI zo strany USA. Verejná mienka VZP na súčasné otázky vojny a mieru predstavuje homogenný celok, čo je odrazom skutočnosti, že táto sociálna skupina má dobré znalosti o charaktere jadrových zbraní a súčasnej vojenskopolitickej situácii. VZP predstavujú skupinu s kompetentnejšími názormi na danú problematiku a tieto znalosti sú východiskom pre vykonávanie výchovnej práce. Tvoria jednu zo zložiek ich povolania. Pozitívne názory na danú problematiku vystupujú ako jeden z kvalitatívnych predpokladov zabezpečenia bojovej sily našej armády.

Názory na nevyhnutnosť posilňovať a upevňovať obranyschopnosť

Výsledky výskumu ďalej potvrdili, že naprostá väčšina VZP (99 %) plne chápe úzku súvislosť medzi rozvojom ekonomiky a posilňovaním a upevňovaním obranyschopnosti socialistického štátu. Aj cez skutočnosť, že podobne jednoznačné názory vyjadrili VZP aj v ďalších problémoch venovaných mienke o všeľudovom charaktere obrany, svedčí to na druhej strane o určitom nedoceňovaní tých faktorov obranyschopnosti, ktoré priamo nesúvisia s činnosťou armády.

Vzhľadom na pomerne malú informovanosť VZP o výške výdavkov na obranu sa tri štvrtiny respondentov vyjadrili k primeranosti, či neprimeranosti výdavkov na armádu a výzbrojovanie. Viac ako polovica (59 %) ich považuje za primerané a 65 % respondentov je názoru, že zavádzanie modernej techniky a zbraní je z hľadiska našej ekonomiky dostatočné, čo možno hodnotiť pozitívne, lebo tieto názory objektívne vyjadrujú možnosti nášho národného hospodárstva.

Drvivá časť VZP (98 %) má správne názory na všeľudový charakter obrany, na potrebu vojakov základnej služby (97 %) a nevyhnutnosť brannej prípravy obyvateľstva (93 %). Viac než tretina VZP však nie je presvedčená o dostatočnom podiele príslušníkov ČSLA na brannej príprave, čo odhaľuje rezervy pri upevňovaní všeľudového charakteru obrany v ďalšom období.

V názoroch na vybavenosť a vycvičenosť ČSLA kladú väčší dôraz na vycvičenosť. Avšak tretina VZP poukazuje na skutočnosť, že pripravenosť dôstojníkov a príporčíkov nezodpovedá potrebám a požiadavkám zabezpečenia obrany. Najhorší stav sa prejavil v názoroch VZP na kádrovú naplnenosť, kde o jej nedostatočnosti je presvedčených 81 % respondentov. Uvedené názory svedčia o potrebe účinnejších opatrení v tejto oblasti pre celú ČSLA.

Na druhej strane väčšina VZP aj cez uvedené výhrady zastáva názor, že vybavenosť a vycvičenosť našej armády v porovnaní s armádou NSR umožňuje viesť účinný boj proti nepriateľovi. (Aj keď polovica respondentov považuje technickú vybavenosť a tretina pripravenosť našej armády v porovnaní s armádou NSR za nižšiu.) Celkové názory VZP ukazujú potrebu dosiahnuť vyššiu pripravenosť ČSLA pre zabezpečenie účinnej obrany.

Názory VZP ČSLA na komplex otázok posilňovania a upevňovania obranyschopnosti potvrdili ich správny pohľad na jej súvislosť s rozvojom ekonomiky a národného hospodárstva a na dôležitosť princípu všeľudového charakteru obrany. Taktiež zvýraznili potrebu nepretržitého zvyšovania pripravenosti a vybavenosti ČSLA.

Jednota armády a ľudu – názory na vzťah občanov ČSSR k ČSLA a vojenskému povolaniu

Výskum taktiež ukázal, že princíp jednoty armády a ľudu sa vo verejnej mienke VZP odráža rozporne. Takmer dve tretiny dôstojníkov a príporčíkov ČSLA sú

presvedčené, že vzťah obyvateľstva k ČSLA je záporný. Tento názor je utváraný na základe praktických poznatkov a skúseností zo styku s civilným obyvateľstvom. Vyskytujú sa názory občanov znevažujúce úlohu armády, VZP sa občas stávajú cieľom slovných a výnimovo aj fyzických útokov, občania majú často negatívne názory na prácu VZP a nepriaznivo hodnotia ich prácu.

Podrobnejší rozbor názorov VZP ukázal, že **dve tretiny si myslia, že vzťah obyvateľstva k ČSLA je negatívny.** Takmer všetci respondenti sa v minulosti stretli s názormi znevažujúcimi úlohu ČSLA a ako vojáci z povolania sa stali cieľom slovných alebo iných útokov.

Väčšina VZP je názoru, že verejnosť posudzuje ich prácu v čase mieru skôr záporne. Medzi najčastejšie uvádzanými zápornými faktormi revažuje hodnotenie práce VZP ako zbytočné, ako snahu vyhnúť sa fyzickej práci a zdôrazňovanie povýšenosti a necitlivého konania niektorých dôstojníkov a príporčíkov s ľuďmi. Medzi najčastejšie uvádzanými kladnými faktormi prevažujú názory, že VZP pripravujú mladú generáciu na obranu, učia vojakov základnej služby aj to, čo využijú v civilnom živote, organizujú a riadia činnosť armády ako zvláštneho nástroja štátu pre obranu.

Väčšina VZP sa taktiež domnieva, že ich práca je verejnosťou nedoceňovaná alebo dokonca podceňovaná. Tento fakt sám o sebe vyvoláva u VZP určité pochybnosti o účelnosti ich práce a rozhodne neprispieva k upevňovaniu jednoty armády a ľudu.

Z ostatných faktorov, ktoré by mali prispievať k upevňovaniu jednoty armády a ľudu, utváraníu kladného vzťahu k ČSLA a vojenskému povolaniu, vystupuje do popredia **spoločenská aktivita VZP, ktorú dve tretiny respondentov považujú za postačujúcu a štvrtina ju hodnotí ako nepostačujúcu.**

K najčastejšie navrhovaným zmenám v živote a práci VZP, ktoré by zvýšili záujem mladých ľudí o vojenské povolanie patrí zlepšenie prestíže vojenského povolania v spoločnosti, zlepšenie finančného zabezpečenia dôstojníkov a príporčíkov, zlepšenie podmienok pre ich rodinný život a zlepšenie kádrovej práce pri ich premisťňovaní. Jedná sa teda o zmeny týkajúce sa vnútornej situácie v armáde a podmienok práce VZP. Uvedené návrhy zodpovedajú najčastejšie uvádzaným názorom na hlavné príčiny nepriaznivého vzťahu VZP k službe v ČSLA. Vyjadrené názory nepriamo ukazujú, ktorým smerom by sa mali uberať opatrenia pre upevňovanie jednoty armády a ľudu.

Iba necelá polovica opýtaných zastáva názor, že **množstvo informácií o živote a práci ČSLA, ktoré zverejňujú naše oznamovacie prostriedky, je dostatočné.** Tak isto necelá polovica respondentov je názoru, že **toto množstvo informácií je nedostatočné.** Medzi najčastejšie uvádzanými problémami, ktorým by mali oznamovacie prostriedky venovať zvýšenú pozornosť patria: **propagácia a upevňovanie prestíže vojenského povolania, ukazovanie skutočného života v ČSLA, zlepšenie celkovej popularizácie ČSLA a propagácia problematiky sociálnej sféry života v armáde.** VZP v kvalite informácií oznamovacích prostriedkov vidia dôležitý prostriedok upevňovania pozitívneho vzťahu občanov ČSSR k ČSLA a vojenskému povolaniu.

Názory dôstojníkov a príporčíkov na vojenské povolanie

Prieskumom boli taktiež zisťované názory na niektoré otázky vojenského povolania, bezprostredne súvisiace s pracovnou spokojnosťou dôstojníkov a príporčíkov, ktoré priamo ovplyvňujú úroveň bojovej pripravenosti a pohotovosti.

Zistené názory, týkajúce sa vzťahu VZP k službe v armáde nie sú priaznivé. Väčšina respondentov, v prípade možnosti znovu sa rozhodovať o svojom budúcom povolaní, by si profesiu VZP už nezvolili (51 %) a neodporúčali by ju ani svojmu synovi (51 %). **Za hlavné príčiny tohto hodnotenia sú označované: dlhá pracovná doba, spoločenské nedocenenie tejto práce a celkovo nepriaznivé podmienky vojenskej služby.** Z posledne uvedených sú to najmä niektoré sociálne podmienky, nedostatok času na odpočinok a regeneráciu síl, neuspokojovanie potreby rodinného života a niektoré pracovné podmienky. (Uvedené príčiny sa taktiež plne premietli do návrhov na zlepšenie podmienok v ČSLA, ktoré by podporili záujem mladých ľudí o vojenské povolanie.)

Opýtani dôstojníci a práporčíci sú si vedomí niektorých výhod vojenského povolania, z ktorých označujú predovšetkým bezplatné vstrojovanie, možnosť získania štátneho bytu, zdravotnícke zabezpečenie, dôchodkové podmienky, možnosť získania kvalifikácie a niektoré z nich aj výška platu. **Tieto výhody však porovnávajú s nevýhodami ku ktorým radia predovšetkým požiadavky bojovej pohotovosti, služobnú činnosť v dňoch pracovného voľna a pracovného pokoja, častú odlúčenosť od rodiny, nevyhnutnosť venovať časť voľného času služobným povinnostiam a požiadavku slúžiť v posádke podľa potrieb armády.** Rozporné názory sú na celoživotný charakter vojenského povolania, avšak prevažne je považovaný za nevýhodu, zvlášť u VZP na nižších stupňoch velenia.

V pracovných podmienkach, rovnako ako i v podmienkach osobného a rodinného života VZP sa premietajú zvláštnosti poslania a úlohy armády a z nich plynúce náročné požiadavky vojenskej služby. Je nemennou skutočnosťou, že **tieto požiadavky, ktoré treba rešpektovať a nemožno z nich v nijakom prípade zľavovať, kladú vyššie časové, fyzické a psychické nároky a spôsobujú celý rad obmedzení a problémov v životných podmienkach VZP a ich rodín.** Možno však ich negatívny vplyv do značnej miery, predovšetkým správnou riadiacou a organizátorskou prácou, obmedzovať.

Musí ísť o to, aby tieto nároky a obmedzenia **neprekračovali mieru potrebnú pre zabezpečenie požiadaviek bojovej a politickej prípravy a bojovej pohotovosti,** aby všetky rozhodnutia veliteľov a náčelníkov smerovali ku splneniu uložených úloh s maximálne efektívnym využitím síl a prostriedkov a s minimálnym narušovaním osobného a rodinného života VZP. K tomu by malo smerovať zdokonaľovanie riadiacej a organizátorskej práce a racionalizovanie všetkej pracovnej činnosti s cieľom obmedzovať predovšetkým dlhú pracovnú dobu dôstojníkov a práporčíkov, ale aj ostatné príčiny, ktoré negatívne pôsobia na pracovnú spokojnosť VZP a tým aj ich vzťah k vojenskej službe.

Osobitným problémom zostáva **prestíž vojenského povolania,** t.j. spoločenské ocenenie tejto práce, kde z hľadiska armády dlhodobo pôsobí rad vonkajších aj vnútorných príčin, ktorých podrobné poznanie a hľadanie ciest k náprave bude vyžadovať oveľa podrobnejšie skúmanie. V každom prípade nízka prestíž vojenskej profesie v spoločnosti je pociťovaná VZP stále intenzívnejšie.

Pozitívnym je zvlášť zistenie, že väčšina VZP kladie v systéme hodnôt na prvé miesto uspokojenie z práce. Svedčí o vysokej uvedomelosti a morálnych kvalitách dôstojníkov a práporčíkov, o ich pozitívnom vzťahu k práci. Treba však vidieť, že uspokojenie z práce nie je na potrebnej výške a tým sa taktiež vysvetľuje uvedený nepriaznivý vzťah k vojenskému povolaniu.

Na utváranie systému hodnôt pôsobí rad faktorov. Je možné jeho ovplyvňovanie **potlačovaním negatívnych a posilňovaním pozitívnych vplyvov** a tým napomáhať utváraniu takého systému hodnôt, ktorý je v súlade s požiadavkami na morálny a mravný profil dôstojníka a práporčíka armády socialistického štátu.

Záverom treba ešte zvýrazniť, že najviac sa prejavila **diferenciácia názorov VZP** u väčšiny problémov zahrnutých do výskumu, **vychádzajúca zo vzťahu respondentov k výkonu vojenského povolania.** Respondenti, ktorí by sa opäť stali VZP, prejavovali častejšie vo väčšine uvedených odpovedí kladnejšie, pozitívnejšie názory, než respondenti, ktorí by sa opäť VZP nestali. Títo naopak častejšie v odpovediach zastávali zápornejšie, negatívnejšie stanoviská ku skúmaným problémom.

OBSAH ROČNÍKU 1989

	VM číslo	Strana
Genpor. Ing. J. Vincenc Slovo čtenářům	1	3
Kpt. RSDr. V. Bajgar Úloha možné jaderné války v dějinách a nevyhnutelnost jejího odvrácení	3	7
Pplk. RSDr. O. Bórik Významný mezník přestavby ideologické práce v ČSLA	2	3
Pplk. PhDr. O. Čechák, CSc. Účinněji zainteresovat člověka na intenzifikaci výcviku	9—10	3
Genpor. Ing. Z. Havala Noví absolventi VVŠ PV nastupují do praxe	1	5
Plk. prof. PhDr. B. Hnízdo, CSc. Poslání socialistické armády a princip nepřipustnosti jaderné a konvenční války	3	3
Pplk. Ing. Z. Jančo, CSc. Význam času při uskutočňování politické práce v súčasnom boji	2	7
Plk. PhDr. L. Kazda, CSc. Některé politické aspekty vědeckotechnického rozvoje v PVOS v současném období a východiska jejich řešení	4	3
Pplk. PhDr. F. Knobloch, CSc. Důsledky vědeckotechnického rozvoje ve stylu řízení velitelů	4	7
Plk. PhDr. M. Nytra Výuka marxismu-leninismu a formování vědeckého světového názoru	1	9
Pplk. PhDr. V. Štefanský, DrSc. Slovenské národné povstanie, prípravy, priebeh a koncepcie	7—8	3
Plk. J. Vojkůvka Dílčí zkušenosti z realizace úkolů pro nábor do vojenských škol ve výcvikovém roce 1988—1989	5—6	3

VOJENSKÉ UMĚNÍ

Genplk. Ing. M. Vacek Některé názory na organizaci součinnosti na operačním stupni	2	11
Pplk. Ing. M. Bartoniček, CSc. pplk. Ing. J. Novák Využití matematického modelu bojové činnosti v přípravě velitelů a štábů	7—8	31
Plk. Ing. J. Bureš, CSc. Vztah obrany a protiútoků	1	25

	VM číslo	Strana
Plk. doc. Ing. J. Bureš, CSc. Způsoby a možnosti přechodu vojsk do protiútočné operace	9—10	16
Plk. Ing. J. Černý K součástkové základně členských států Varšavské smlouvy	7—8	59
Genmjr. Ing. J. Černý Radiační a chemický průzkum a pozorování v obraně	3	64
Pplk. Ing. R. Dočkal pplk. Ing. V. Hrdina Spojovací technické zabezpečení frontových operací	7—8	56
Pplk. V. Dušák Možnosti zvýšení efektivity dělostřeleckého průzkumu u armády	9—10	34
Genmjr. Ing. J. Einšpígl Využití sil a prostředků při zabezpečení přesunov na teritoriu	1	29
Pplk. Ing. J. Fanfule, CSc. pplk. Ing. L. Malík, CSc. K organizaci PVO v protiútočné operaci	7—8	50
Genmjr. Ing. J. Ferenc Použití železničního vojska při dopravním zabezpečení soudobých operací	1	69
Genmjr. Ing. M. Gondek Hodnotenie efektivity a účinnosti využívania výzbroje a techniky pri výcviku	9—10	50
Plk. gšt. Ing. I. Halva K přípravě dozorcích orgánů	9—10	26
Pplk. Ing. L. Hodbod' Rozmístění vojsk mimo boj	4	34
Plk. prof. MUDr. V. Hrdina, CSc. pplk. doc. MUDr. J. Fusek, CSc. plk. prof. Ing. J. Matoušek, DrSc. Úroveň zdravotnicko-protichemické ochrany vojsk a možnosti jejího zdokonalování	4	68
Plk. Ing. J. Hozák Ke zvýšení efektivity systému raketového a dělostřeleckého zabezpečení vojsk	3	43
Plk. Ing. J. Hozák Úkoly služby RVD při technickém zabezpečení přechodu vojsk do frontové protiútočné operace	5—6	48
Plk. Ing. G. Hozman K přípravě záloh	3	31
Plk. doc. Ing. Z. Hron, CSc. Nové názory na použití vzdušných výsadků v počátečním období války	5—6	20
Plk. Ing. F. Hůlka mjr. Ing. J. Salay Velení vojsku PVO při odražení prvního hromadného úderu vzdušného nepřítele	9—10	45
Genmjr. PhDr. F. Janeček K úloze civilní obrany ČSSR v míru	2	89

	VM číslo	Strana
Plk. Ing. K. Janíček, CSc. Nové přístupy k řešení technického zabezpečení teritoria	2	82
Plk. Ing. J. Janků Způsoby organizace a řízení úpravy cest v podmínkách použití vysoce přesných zbraní nepřítele	3	59
Mjr. Ing. M. Janošek, CSc. Možnosti přeletu stíhacích letounů do prostoru činnosti letounu TR-1	3	48
Plk. doc. Ing. J. Kašpar, CSc. Vyjítí z obklíčení	2	16
Plk. doc. Ing. Z. Kodeš, CSc. Vedení boje při násilném přechodu vodní překážky a útoku po přesunu z hloubky	2	22
Plk. doc. Ing. Z. Kodeš, CSc. Vedení boje při násilném přechodu vodní překážky a útoku z přímého dotyku s nepřítelem	1	34
Plk. doc. Ing. F. Kořístek, CSc. Podstata procesů řízení bojové a politické přípravy	1	41
Plk. doc. Ing. F. Kořístek, CSc. Sociálně politické a sociálně psychické aspekty řídicí práce velitelů a štábů v procesech bojové a politické přípravy	3	21
Plk. doc. Ing. F. Kořístek, CSc. Uplatňování požadavků, principů a metod řízení bojové a politické přípravy	2	31
Mjr. Ing. A. Krásný, CSc. Vliv zavedení PASUV na ochranu a obranu míst velení	2	39
Plk. doc. Ing. J. Křížek, CSc. Obnovení bojeschopnosti vojsk v obraně a vedení boje omezenými silami	7—8	14
Pplk. Ing. L. Kuba Poznatky z kontrolní činnosti a její další zkvalitňování	5—6	30
Mjr. Ing. M. Kulich Poznatky z přípravy velitelův a štábův	7—8	27
Genmjr. Ing. A. Kutil Rozvoj a perspektiva utajení v ČSLA	3	36
Plk. prof. Ing. V. Lhotský, CSc. K uplatňování principu dostatečnosti protivzdušné obrany v prostoru ČSSR	1	61
Plk. prof. Ing. V. Lhotský, CSc. K zabránění průlomu PVO v průběhu první útočné vzdušné operace nepřítele	5—6	38
Plk. Ing. Z. Mencl Rozvoj metrologické služby v ČSLA	5—6	55
Plk. doc. Ing. T. Miniberger, CSc. mjr. Ing. J. Krátký Automatizované zpracování a přenos formalizovaných bojových dokumentů v PASUV TS	4	39

	VM číslo	Strana
Plk. Ing. R. Mokráš, CSc. Skúsenosti so zvyšovaním bojovej pohotovosti vojskového letectva	7—8	47
Plk. Ing. M. Nedvěd, CSc. Vojenská doktrína, přestavba a příprava kádrů	1	13
Ing. O. Neruda, CSc. plk. doc. MUDr. P. Petýrek, CSc. Ing. F. Podzimek, CSc. Závažnost různých způsobů ozáření z radioaktivních produktů jaderného výbuchu	9—10	55
Plk. doc. Ing. M. Novotný, CSc. Bojové použití RVD armády v obranné operaci vedené v počátečním období války	1	45
Plk. doc. Ing. M. Novotný, CSc. K bojovému použití RVD armády v protiútočné operaci	7—8	41
Plk. doc. Ing. M. Novotný, CSc. Účast RVD v palebném ničení nepřítele v obranné operaci armády	4	42
Plk. Ing. Š. Ondrovič pplk. Ing. L. Sýpal Vztahy a odpovědnost za bezpečnost spojení	4	61
Genmjr. Ing. F. Podešva, CSc. Styl a metody řídicí práce	4	13
Genmjr. Ing. F. Podešva, CSc. Základní funkce řízení	5—6	7
Plk. Ing. I. Poperník Některé poznatky z ukázkových plukovních taktických cvičení	9—10	32
Plk. Ing. J. Roubíček Automatizovaný denní informační systém	3	25
Genmjr. doc. Ing. V. Roučka, CSc. Podmínky přechodu do obrany a její úloha v současnosti	3	11
Genmjr. doc. Ing. V. Roučka, CSc. Protiútočná operace jako zvláštní druh útoku	5—6	14
Genmjr. doc. Ing. V. Roučka, CSc. Požadavky na velení koaličním svazům v operacích	7—8	21
Genmjr. doc. Ing. V. Roučka, CSc. Plánování, organizace a vedení obranné operace v počátečním období války	4	21
Pplk. Ing. V. Ryk mjr. Ing. D. Kaláš Dopravné zásobovací systém vojska PVOS	2	74
Plk. Ing. J. Říha Týlové zabezpečení obranného boje v počátečním období války	3	67
Genmjr. Ing. A. Slimák Organizace a vedení průzkumu při přípravě a vedení obranné operace frontu	9—10	21